VSEVOLOD NESTAIKO

NECUNOSCUTUL DIN APARTAMENTUL 13

VSEVOLOD NESTAIKO

NECUNOSCUTUL DIN APARTAMENTUL TREISPREZECE

sau

HOŢII ÎL CAUTĂ PE PĂGUBAŞ...

Povestire de aventuri, scrisă de IAVA REN împreună cu PAVLUŞA ZAVHORODNÎI

În româneşte de Ioan Rebuşapcă

EDITURA TINERETULUI

В. НЕСТАЙКО

НЕЗНАЙОМЕЦЬ З ТРИНАДЦЯТОЇ КВАРТИРИ...

ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ВЕСЕЛКА»
КИЇВ 1966

Coperta de STELA CREŢU

Capitolul I

TEATRUL DIN VASIUKIVKA

Îmi aranjez favoriții și, ridicîndu-mă în vîrful picioarelor, privesc prin gaura cortinei. Inima mi se strînge...

Nu-s eu primul care se uită prin gaură. Înaintea mea, printr-o asemenea gaură, s-au uitat, probabil, Scepkin [1] și Stanislavski [2], Tarapunka [3] și Ștepsel [4]... Mii de artiști din toate timpurile și din toate țările s-au uitat prin gaura cortinei. Și tot așa de veseli și liniștiți se așezau spectatorii dincolo de cortină,

---

[1] Actor rus, întemeietorul interpretării scenice realiste ruse.

[2] Regizor, actor, teoreticianul artei teatrale, întemeietorul și conducătorul (împreună cu V. I. Nemirovici-Dancenko) al Teatrului Academic din Moscova.

[3] și [4] Actori ucraineni de comedie, contemporani.

în sală. Același trac îi cuprindea pe actori de partea astalaltă a cortinei, pe scenă. Mai ales la premieră.

Premiera noastră e astăzi.

— Dă-te mai încolo ! Lasă-mă și pe mine !

Un obraz transpirat și fierbinte îmi împinge brusc capul din fața găurii. Asta-i Stiopa Karafolka. Altă dată poate că nu i-aș fi iertat o asemenea obrăznicie, poate că i-aș fi dat chiar cîțiva pumni după ceafă, dar acum nu mai am putere s-o fac. Din cauza emoției, sînt sleit.

În stare normală, omul mai întîi inspiră și apoi expiră. Cînd are emoții însă, după părerea mea, doar expiră. Expiră ne-ncetat, fără să mai și inspire. Mă și întreb de unde o fi atîta aer în piept.

Mă plimb pe scenă și expir.

Credeți cumva că numai eu fac așa ? Da' de unde !... Pretutindeni auzi același h-a... h-hu.... h-hi... h-he... Toți artiștii se plimbă și expiră. Și se pare că tocmai de aceea bate pe scenă vîntul, clatină decorul, flutură cortina și stîrnește praful de pe jos. Dacă clubul nostru n-ar fi din cărămidă, ci din cauciuc, s-ar fi umflat ca baloanele de 1 Mai și s-ar fi spart de mult, iar noi am fi zburat cu toți în cosmos, cu decor cu tot, cu baianistul [1] Miron Stiopa, care tocmai sfîrșește de cîntat ultima polcă dinaintea spectacolului, cu Dora Semenivna, care vinde înghețată, și cu toți spectatorii.

Spectatorii !... Of, ce oameni ! Trăsni-v-ar ! Pînă nu demult erau oameni atît de simpatici, apropiați și buni, gata oricînd să te ajute, să te compătimească și să te susțină. Mikola Pavlovici, moș Varava, moș Salimon, responsabilul clubului, Andrei Kekalo, tușa Hanna, baba Marusia, Hrițko Ciucerenko, tata, mama — cu toții ar fi sărit pentru tine-n foc, în apă, oriunde !

Iar acum... nici mama ta bună nu ți-e mamă, ci spectator.

De partea asta a cortinei nu exista ființă vie care să nu fi fost emoționată. Începînd cu profesoara de literatură Galina Sidorivna, instructorul nostru artistic, și pînă la fonfăitul Betia Bașka (după actul de naștere Petia Pașka) dintr-a treia, care deschidea și închidea cortina — toți aveau emoții. Dar cei mai emoționați eram eu și Iava. Și aveam de ce. Doar noi am născocit povestea asta cu teatrul.

---

[1] Cel care cîntă la baian, instrument asemănător acordeonului, avînd butoane în loc de clape.

Eu şi cu Iava sîntem Stanislavski şi Nemirovici-Dancenko al acestui MHAT sătesc (sau mai bine zis VHAT).

— Păi ce ?! Păi ce ?! agitîndu-şi pumnii sub nasul meu, se-nfierbîntase Iava încă pe la-nceputul toamnei. Şi încă ce teatru putem trînti ! Cum nu e altu-n tot raionul !... Un adevărat MHAT ! Numai că al nostru nu se va numi MHAT, ca cel de la Moscova, ci ... VHAT — Teatrul Academic din Vasiukivka... Păi ce ?! Vom pleca în turneu... Nu de mult MHAT-ul s-a-ntors din Se-U-A. Ce-i rău, hai ?

Dar nu era nevoie să mă lămurească. Eram doar... Nemirovici-Dancenko... Trebuia numai s-o convingem pe Galina Sidorivna şi pe alţi cîţiva din conducerea şcolii. Şi totuşi nici Galina Sidorivna nu trebuia convinsă. Ea ne-a susţinut din primul moment :

— Bravo, băieţi ! Foarte bine ! De mult voiam să organizez cercul dramatic, dar am tot amînat. Ei, din moment ce voi sînteţi iniţiatorii, alcătuiţi şi lista cu cei cărora le place teatrul. Şi cum vă ştiu băieţi energici, veţi fi conducătorii cercului.

În ziua aceea ne-am respectat foarte mult. N-am nechezat nici măcar o singură dată, şi n-am ars nimănui nici un şut. Umblam serioşi şi impunători din clasă în clasă şi alcătuiam lista — lungă de doi metri şi jumătate. La-nceput se-nscrisese aproape toată şcoala. Pînă la urmă însă, cum se întîmplă de obicei, nouăzeci la sută s-au lăsat păgubaşi.

Eram atît de entuziasmaţi, încît nu voiam să înscriem pe oricine. Lui Kolia Kaharliţki, Iava chiar îi spusese :

— Eşti prea tăcut !... Nu te vezi şi nu te auzi niciodată. Nici pe scenă n-o să te faci auzit.

Şi numai după ce văzu cum se-nroşise Kaharliţki de supărare, Iava se milostivi :

— Te iau doar ca figurant, pentru scenele de masă... şi l-a înscris.

La prima şedinţă a cercului am ales piesa. A durat cam mult. Zeci de piese ne-au trecut prin mînă : începînd cu tragedia lui Shakespeare, „Othello“ (pe care am respins-o din motive pedagogice : prea multă dragoste) şi terminînd cu drama lui Korneiciuk, „Platon Krecet“ (tot despre dragoste, dracu' s-o ia !). Eram aproape disperaţi, începusem să credem că-n absolut toate piesele e vorba numai despre dragoste. Şi chiar dacă ar fi pedagogic să vorbeşti despre ea, noi tot n-am fi acceptat piesa.

Adică ce, în fața întregului sat eu să mă sărut pe scenă cu o oarecare Hanka Grebeniuk !... Mai bine pup o vacă în bot !...

În sfîrșit, Galina Sidorivna hotărî :

— Vom juca „Revizorul“ de Gogol. În primul rînd, nu e vorba de dragoste. În al doilea rînd, în curînd vom studia „Revizorul“ la literatură, deci asta o să ne fie de mare ajutor. În al treilea rînd, e o piesă neobișnuit de veselă și bine scrisă. Și-s multe roluri, cît să ajungă pentru toată lumea.

Pe loc am și citit piesa și ne-a plăcut foarte mult. Comedie, nu glumă ! Dacă-i jucată bine, te prăpădești de rîs.

Începusem distribuirea rolurilor. Însă s-au iscat neînțelegeri. Eu și Iava, în calitate de Stanislavski și Nemirovici-Dancenko, în calitate de inițiatori și conducători ai cercului dramatic, doream, pe bună dreptate, să avem roluri principale, dar totodată și asemănătoare. Dar era un singur rol principal — Hlestakov. Eu consideram că tocmai mie mi se potrivește acest rol. Însuși Gogol scrie că Hlestakov este „subțirel, slăbuț, cam prostănac și, cum se spune, fără scaun la cap“. Într-un cuvînt, ce să mai vorbim...

Dar interveni Iava :

— Ptiu... Ia fă bine și uită-te în oglindă și ai să te convingi că semeni cu Hlestakov cum seamănă porcul cu calul. Doar atît că ai și tu două mîini, două picioare și un cap. Iar Hlestakov e spirt ! E, cum să-ți spun... Iată-l !...

Și Iava poză țanțoș, cu nasul în vînt și buza de jos lăsată.

— Ha — ha — ha ! rîsei eu. Priviți-l ! Vai, nu mai pot ! Ce mai Hlestakov ! O sperietoare de ciori, nu Hlestakov ! Un crocodil !... Lasă-mă ! Lasă-mă, îți spun, nu mă trage de cămașă, că-ți ard una.

Rolul lui Hlestakov, Galina Sidorivna i l-a dat lui Kolia Kaharlițki.

Dificil a fost și cu celelalte roluri principale. Și primarul orașului Anton Antonovici Skvozneak-Dmuhanovski era unul singur... Și judecătorul Amos Feodorovici Leapkin-Teapkin — unul singur. Și epitropul așezămintelor de binefacere Artemi Filipovici Zemleanika — unul singur. Și... Și totuși „Revizorul“ este o piesă genială, iar Gogol — un scriitor genial. El știa că eu și Iava vom juca în piesă și-a scris două roluri — Dobcinski și Bobcinski. Absolut la fel. Special pentru noi. Ca să nu ne certăm. Ce-i drept, rolurile nu-s chiar principale, dar gîndiți-vă, fără Dobcinski și Bobcinski n-ar fi ieșit nimic. Totul s-ar fi

dus de rîpă. Piesa n-ar fi existat și Kaharlițki n-ar mai fi jucat în Hlestakov. Că doar Bobcinski și Dobcinski născociseră că Hlestakov ar fi revizor. Ce mai...

Cînd am înțeles asta, eu și cu Iava ne-am împăcat imediat.

Și-au început repetițiile...

Ah !...

Nu știu de ce eu și Iava nu ne-am îndoit niciodată că sîntem foarte talentați. Ca artiști. Cum-necum, însă la tot felul de șotii și năzbîtii ne pricepeam de minune. Oho !... Eram vestiți în tot satul.

— Ăștia-s artiști, nu glumă ! ne lăuda moș Salimon. Și el se pricepe la treaba asta. Cîndva a cîntat în fanfara armatei la cea mai mare trompetă, aia care seamănă c-un melc uriaș și-i zice bas-helicon. O mai ține și acum în podul casei. De sărbători, după ce golește cîteva păhărele, uneori, moș Salimon dă concerte — bubuie din trompeta sa. Babele spun că seamănă cu glasul sfîntului Arhanghel și-și fac cruce. Cel mai mare succes îl are cîntatul moșneagului pentru cîinii din sat. Latră ne-ncetat, pînă noaptea tîrziu. Dacă moș Salimon a zis că noi sîntem artiști, nu încape nici o îndoială.

Însă la repetiții ni s-a întîmplat ceva de necrezut. Nici nu ne mai recunoșteam. Nu mai eram eu și Iava, ci doi melci, două rîme, doi saci cu pleavă. Dintr-o dată ne-am dat seama că una e să rostești cuvinte pe care le-ai potrivit singur, să glumești și „să faci pe prostul" (cum zice tata) și cu totul altceva e să rostești cuvinte care nu-ți aparțin, ci ți le impune piesa, adică să interpretezi un rol. Nu vorbeam deslușit, ci mestecam niște cuvinte moarte, de cauciuc. Ni se făcea greață. Simțeam în gură ceva acru, iar în stomac, un sloi de gheață.

— Nu-i nimic, mă liniștea Iava, încurajîndu-se totodată și pe el. La premieră o să le arătăm cine sîntem ! O să-i lăsăm pe toți cu gura căscată !

— Îhî, o să le arătăm... pe naiba, bombăneam eu deznădăjduit.

— Fricos nenorocit ! Nici la marii artiști repetițiile nu ieșeau bine... Știi doar... Ții minte ce ne povestea Maxim Valerianovici. Ține-te bine !

Mă țineam din răsputeri. Dar să-i mulțumim lui Gogol că i-a fost milă de noi și nu le-a dat prea multe replici lui Bobcinski și Dobcinski, căci am fi pierit de-a binelea. Nici cu atîtea cîte erau nu puteam prididi.

Era ceva cu mult mai groaznic decît oricare lecţie. Pentru noi învăţatul poeziilor totdeauna a fost un chin. În poezie barem rimele se agaţă una de alta, te ajută la memorare. Dar asta-i proză, n-ai de ce să te agăţi. Cît timp priveşti fiţuica în care ţi-ai scris rolul, cuvintele se mai ţin grămadă. Cum ai ascuns-o, se-mprăştie ca gîndacii prin bucătărie şi capul rămîne gol-goluţ... Dar nu poţi să apari pe scenă cu fiţuica. Dacă artiştii ar umbla pe scenă cu fiţuici, ca oratorii la tribună, n-ar mai fi spectacol, ci conferinţă. Iar noi nu pregăteam o conferinţă, ci piesa „Revizorul" de Gogol.

— Iava, suspinam eu, hai să-nvăţăm totuşi rolurile. Uită-te la Karafolka cum le mai toceşte ! Zilnic turuie cîte patru ore sub şopron. Kaharliţki de o lună n-a mai ieşit la joacă. Toceşte şi el. Iar Hanka Grebeniuk nici la film nu mai vine.

— Cee ? Să tocesc ?! Nici-o-da-tă !... Toceala e pentru proşti, pentru cei fără har, iar noi amîndoi sîntem băieţi talentaţi. Ne-om descurca şi fără toceală. Mai bine să ne gîndim la emblemă. MHAT-ul are pe cortină un pescăruş ; ne-ar trebui şi nouă aşa ceva. Să zicem, o raţă, sau o gîscă sălbatică. Sau poate un cocoş... Hî ? Ce părere ai ?

— Ştiu eu ?

— Ei, mai vorbim despre asta, mai e timp... Acum hai sub deal, c-am dat acolo de gaura vulpii şi poate c-o scoatem pe cumătra roşcovană.

Eu suspinam şi mă tîram în urma lui Iava, zilele treceau...

— Iava, i-am spus peste o săptămînă, hai să-nvăţăm cuvintele ! Că nu ştiu o iotă din rolul meu.

— Fii liniştit ! zise el. În ultimă instanţă ne lăsăm în seama suflerului. Kacialov întotdeauna făcea aşa. Iar suflerul nostru e băiat de nădejde !

Aceasta era singura scăpare. Aveam un sufler cu adevărat extraordinar — pe Kuzma Barilo. Era campionul şcolii la suflat. Cînd sufla el din ultima bancă, parcă-ţi şoptea la ureche.

Tot satul aştepta premiera noastră, cu nerăbdarea cu care ar fi aşteptat spectacolul celui mai bun teatru din capitală. Mai ales după ce la repetiţii asistase moş Salimon. Nu l-am invitat. A nimerit la repetiţie cu totul întîmplător (repara scaunele la club, iar noi am dat peste el). La-nceput moş Salimon nu ne băga în seamă, îşi vedea de lucru. Cînd deodată, ciocănitul amuţi — moşul trăgea cu urechea. Ne chinuiam tocmai cu primul act în care primarul Stiopa Karafolka, aflînd de la

Bobcinski și Dobcinski (adică de la mine și Iava) că în oraș a sosit revizorul (Kolia Kaharlițki), îi dădea ordine polițaiului (lui Vasia Dîrkaci).

Primarul Karafolka stătea în mijlocul scenei și, umflîndu-și burta de pernă, cu voce răgușită de bas (de unde o fi luat-o !), zicea :

— ...„Gardianul Pugovițîn... fiind înalt, să stea cu ordinea la pod. Să fie dat jos cît mai repede gardul cel vechi de lîngă cizmar și să se bată pe locul acela niște pari cu șomoioage de paie în vîrf, ca să semene, chipurile, cu o lucrare începută. Cu cît s-or vedea mai multe dărîmături, cu atît o să se spună că primarul are grijă de oraș. Of, doamne Dumnezeule ! Am uitat că lîngă gardul acela au fost aruncate vreo patruzeci de căruțe cu tot felul de gunoaie ! Afurisiți oameni ! Nici n-apuci să ridici undeva un monument oarecare sau chiar un simplu gard, că, dracu' știe de unde, îți și cară tot soiul de gunoaie !"

În acest loc în piesă scrie „oftează". Karafolka oftă după toate regulile, apoi făcu o pauză. De aceasta se folosi moș Salimon, care aștepta de mult, nerăbdător, să zică ceva.

— Ia te uită, împielițatul ! tună moșul cît îl ținu gura. Mare specialist ! (Acesta, nu știu de ce, era cuvîntul cel mai de ocară al moșneagului.) Mincinosul dracului ! Leit fostul nostru președinte Pripihatîi ! Ăla tot așa o scălda cînd trebuia să vină șefii de la regiune... Bună piesă ! Deștept băiat autorul ! Cunoaște viața...

Din ziua aceea, tot satul vuia despre viitorul nostru spectacol. Auzeai pretutindeni : „Revizorul !"... „Hlestakov !"... „Piesa !" Pînă și babele cele mai vîrstnice, cărora de cînd sînt ele nu le-au ieșit astfel de cuvinte din gură, repetau într-una : „Revizorul", „Revizorul". Iar baba Hurbuziha, care nu știa multă carte și era cam surdă, răspîndise printre suratele ei de o vîrstă zvonul că autorul piesei „Revizorul" n-ar fi Gogol, ci corespondentul ziarului raional, tovarășul Kurocika, acela care a fost cîndva în satul nostru, iar în piesă ar fi vorba despre fostul nostru președinte Pripihatîi ; dar fiindcă Pripihatîi ocupă acum un post de răspundere, fiind instructor în comitetul de cultură al regiunii, faptele descrise sînt voalate, iar tovarășul Kurocika n-a semnat cu numele lui adevărat, ci cu pseudonimul Gogol...

Pe actualul președinte al colhozului, Ivan Petrovici Șapka, strașnic l-a amuzat zvonul ăsta și ne-a trîntit o sumă frumușică

de bani pentru decoruri și costume. O adevărată victorie. La confecționarea decorurilor ne-a ajutat profesorul de desen Anatoli Dmitrovici, iar costumele din pînză și tifon au fost cusute de o întreagă brigadă de fete. Pregătirea piesei ținu o iarnă întreagă. Și iată că...

Dacă-n seara aceasta vreun hoț ar nimeri în satul nostru, ar putea să cărăbănească-n liniște, fără să se ascundă, pe rînd, toate lucrurile din casele oamenilor și, fără să se grăbească, să le încarce într-o căruță sau în ce-ar avea el la-ndemînă... Prin case nu numai că n-a mai rămas țipenie de om, dar pînă și cîinii, din tot satul, s-au adunat lîngă club, organizînd un fel de șezătoare a lor.

Ce să mai vorbim, dacă și străstrăstrăbunica zootehnicianului nostru, Ivan Sviridovici, baba Trindicika, de o sută șapte ani, despre care moș Salimon spunea că „a început cel de-al doilea viraj", fiindcă în curînd o să-i iasă al doilea rînd de dinți, și că n-o să mai moară niciodată, aceea la care veneau tocmai de la Kiev să afle de ce trăiește așa de mult (eu și Iava însă știam precis : fiindcă mănîncă pelin — planta lui Dumnezeu — am văzut-o cu ochii noștri [1]), ea, care de treizeci de ani n-a mai ieșit din casă, n-a fost niciodată la cinema și nu numai la club, dar nici la biserică nu se mai ducea, aceeași Trindicika venise la spectacolul nostru.

— Iat-o ! V-am spus doar ! tună bucuros moș Salimon. A-nceput să umble copăcel. În curînd o să joace hopak...

Sala izbucni în rîs. Drept răsplată, baba-l croi zdravăn pe moș Salimon cu cîrja-i noduroasă pe spinare.

Dar, o clipă... Așteptați puțin.

Bum ! Bum ! Bum-m-m-m ! Străpunse inima a treia bătaie a gongului.

În sală se sting luminile.

— Plecați ! Plecați ! Plecați ! ne alungă (pe cei ce nu aveau ce căuta pe scenă în actul întîi) Galina Sidorivna.

Cortina se deschide, scîrțîind încetișor (prinsă în inele de fier, ea lunecă pe sîrma ruginită, asemenea cîinelui legat în lanț).

---

[1] Și noi am încercat a doua zi să mîncăm pelin, dar era amar și ne-am lăsat păgubași ; poate o să mai încercăm cînd vom îmbătrîni... În definitiv, la ce ne-ar trebui o viață atît de lungă și amară...

Gata !
A-nceput.
Acum nu mai ai unde să te ascunzi.
— Domnilor, v-am poftit, ca să... — răsună vocea de primar a lui Stiopa Karafolka.
A-nceput... merge...
Stau în culise cu ochii-nchişi şi, cu pumnii strînşi la piept, şoptesc într-una : „Totul se va termina cu bine ! Totul se va termina cu bine ! Totul se va termina cu bine !“ Ca un jurămînt.
Of, prost mai sînt că n-am învăţat măcar o rugăciune ! Şi doar a încercat să mă înveţe bunica ! Ce bine mi-ar prinde acum ! Deşi-s pionier şi, ce-i drept, nu cred, dar... Aşa am păţit ş-atunci cînd pentru prima oară m-am încumetat să sar din vîrful salciei în apă ! Stăteam pe o creangă şi priveam în jos, dar inima mi se rupsese de mult şi, ţîşnind din piept, zbura în apă şi eu tot mai eram cu mîinile-ncleştate de creangă, neputînd să-mi dau drumul ; mi s-a făcut negru-n faţa ochilor, parcă mi se zvîrcolea ceva în stomac şi... Dar nu ! Ălea erau jucării, nu emoţii. Acum aş sări bucuros nu numai din vîrful salciei, ci chiar din turnul de televiziune din Kiev, numai să...
— Ha — ha — ha ! izbucni sala-n hohote. Al dracului Karafolka ! Încă de la repetiţii juca bine...
„Nu-i nimic, calm, calm ! Totul se va termina cu bine ! Totul se va termina cu bine !... Peste puţin iar vor izbucni hohotele — totul se va termina cu bine !...“
— Ha — ha — ha !
„Ei, vezi ! Iar eu, prostul de mine, mă tem !...“
Clipele se scurg, mai e puţin, şi mai puţin... Acuşi, acuşi... Cînd Karafolka va spune... O !... O !... O !...
Aştept din clipă în clipă să se deschidă uşa ca s-o zbughesc...
Brusc, simt că s-a rupt ceva în mine, mă smucesc cu tot trupul înainte şi împreună cu Iava dau buzna în scenă.
— O întîmplare nemaipomenită ! răcni Iava cu disperare.
— O veste neaşteptată ! răcnii eu.
— Da' ce-i ? Ce s-a întîmplat ? se speriară toţi cei de pe scenă.
Totul era foarte convingător. Sala amuţi.
— O chestiune neprevăzută, răcnii eu. Sosim la hotel...

— Intrăm, Piotr Ivanovici și cu mine, la hotel, răcni Iava luîndu-mi vorba.

În sală e liniște mormîntală.

„Bravo nouă ! Bravo nouă ! Totul e bine !“ îmi fulgeră prin minte. Privesc triumfător prin sală și văd zeci de ochi care mă urmăresc... Și...

— Ăăăă ! icnesc eu, întrerupîndu-l pe Iava (știu bine că acum eu trebuie să zic „Ă“). Apoi însă... Parcă cineva mi-ar fi suflat în ureche... și mi-ar fi zburat totul din cap prin urechea cealaltă ; capul mi-a rămas gol-goluț, ca o scorbură. Nu mai avea nici un cuvințel. Și nu numai din rolul lui Dobcinski, ci absolut nici un cuvînt, de parcă aș fi fost un vițel, necunoscînd graiul omenesc. Îmi rămăsese numai acel „ă“, care se rostogolea cu zgomot, lovindu-se de craniu. Ăăăă ! mai icnesc eu o dată și mă uit la Iava. El se uită la mine. Și, dintr-o dată, am înțeles că și din capul lui... a zburat totul ! Ăăăă ! icnesc eu a treia oară.

— Ăăăă ! icnește Iava ca să nu tacă.

Ne privim o clipă.

— Ăăăă ! icnesc eu.

— Ăăăă ! icnește Iava.

Și iar ne privim... Sala izbucnește în hohote. Spectatorii cred că așa trebuie.

Pînă și baba Trindicika rîde cu gura-i știrbă pînă la urechi, încît nasul îi atinge bărbia, iar fața i se turtește și se face de două ori mai mică (de mulți ani n-a mai rîs ea !).

— Ha — ha — ha ! Ho — ho — ho ! Hu — hu — hu !... răsună pereții.

Kuzma scoate capul din cușca suflerului și, căscînd gura mare, silabisește ceea ce trebuia să rostesc eu. Cred că și un surd l-ar fi înțeles. Și primarul Karafolka începu să-mi sufle, și directorul poștei, Sașko Huz. Cei din primele rînduri de asemenea au înțeles, iar unii, auzindu-l pe Kuzma, începuseră și ei să-mi sufle.

Aud unele cuvinte, însă ele se-mprăștie ca niște oi neascultătoare, iar eu, asemenea nefericitului cioban, nu reușesc să le adun. Dacă în momentul acela m-ar fi întrebat : „Cum te cheamă“, probabil că n-aș fi fost în stare să răspund.

Cei din ultimele rînduri tot mai hohoteau, crezînd că așa e piesa. Din cînd în cînd, printre hohote mai răzbate cîte o voce : „Bravo, băieți ! Ei, bravo, băieți !“

Asta-i prea de tot !

Nu mai pot suporta.

O iau din loc și, doborînd din fugă un decor, o tulesc de pe scenă...

Alergam năuc prin satul pustiu, neștiind încotro s-o apuc, iar vîntu-mi șuiera prin favoriți.

Și numai după ce m-am pomenit la marginea satului, în crîngul de pe malul rîului, m-am trîntit în iarbă, suspinînd și mușcînd pămîntul de rușine și necaz. Peste cîteva minute, după ce-mi trecuse primul val de disperare, am zărit că alături de mine, în iarbă, se zbătea, suspina și mușca pămîntul prietenul meu Iava-Bobcinski.

Nu ne-am spus unul altuia nici un cuvînt. Privindu-ne în ochi, înțelesesem abia în clipa aceea ce ispravă am făcut. Lasă că ne-am compromis cu desăvîrșire în fața-ntregului sat, dar am compromis „Revizorul" lui Gogol. O piesă atît de bună !... Căci, după cum știți deja, oricît de neimportanți ar fi Bobcinski și Dobcinski, această piesă genială este în așa fel construită, încît fără ei nu te poți mișca nici în dreapta, nici în stînga — piesa nu poate fi jucată mai departe. Uite, noi am șters-o, iar pe scenă totul s-a oprit. Mi-e și groază să-mi imaginez ce se petrece acolo... Scandal... Panică... Fiindcă nici primarul Karafolka, nici restul funcționarilor nu pot afla că la hotel se află Hlestakov — Kaharlițki, care trebuie luat drept revizor. Asta trebuia s-o spunem noi, Bobcinski și Dobcinski. În afară de noi nimeni altul nu putea s-o facă. Absolut nimeni. Deci, piesa a murit. Nu mai există. Talentatul Karafolka a încremenit dezorientat, neștiind cum să iasă din încurcătură. Ceilalți interpreți, de asemenea stau ca trăsniți, de parcă i-a lovit cu leuca-n cap. Iar în culise, fără să fi scos măcar nasul pe scenă, se frămînta Kolia Kaharlițki, unul dintre cei mai talentați actori. Ah, și ce grozav îl interpreta el pe Hlestakov la repetiții ! Te și miri cum reușea... Că înainte era atît de liniștit și neobservat ! Noi nici nu-l consideram băiat. Nu era în stare nici să sară-n apă din vîrful salciei, nici să spargă vreun geam cu praștia. Toată ziulica stătea tăcut la umbra părului, cu nasul în carte. Iar pe scenă făcea atîtea, încît... Acum nimeni n-o să mai vadă toate acestea.

Și străstrăstrăbunica zootehnicianului, baba Trindicika, aceea care o dată la o sută de ani se hotărîse să se mai culturalizeze, să vadă un spectacol, s-a-ntors încet acasă, la greierii

ei de pe cuptor. Nemulțumiți și revoltați, spectatorii se-mprăștiau pe la casele lor, blestemînd în toate felurile capricioasa și nesigura artă teatrală, care depinde atît de mult pînă și de cei mai netalentați actori.

Acești actori stau acum culcați pe spate în iarbă, privesc în adîncul cerului, de unde le clipesc ironic stelele, și suferă amarnic.

Cum să mai apari în fața oamenilor ?! Cum să privești în ochii lor ?! Cum mai poți trăi pe lume după toate astea ?! Of, ce-am fost în stare să facem !...

Vai de capul nostru !...

Dracu ne-a pus să născocim acel VHAT !

Duceam o viață liniștită și veselă.

Asta ne lipsea ?

Ni s-a făcut de turnee prin Se-U-A ? Visam cununi de lauri ? Aplauze ? Draci împielițați ! Poftim acum aplauze peste bot !...

Și totul ni se trage de la Kiev. Numai Kievul e de vină. Capitala Ucrainei. Și miliția din Kiev e vinovată. Și băița cea nouă de zinc. Și Valka. Și Maxim Valerianovici. Și ceasul „Saliut". Și... înecatul. Înecatul e de vină în primul rînd. Dar o clipă, s-o luăm de la început.

Toate acestea s-au petrecut vara trecută.

Iată cum.

Capitolul II

INCIDENTUL DIN METRO „COSMONAUTA" CONFLICTUL CU MILIŢIA DIN KIEV

Venisem amîndoi la Kiev. Pentru o lună întreagă. În vizită la unchiul şi mătuşa mea.

Era minunat. Un an întreg am visat la ziua aceasta. Nu fiindcă n-am mai fi fost la Kiev. Am mai fost. Iava o dată, iar eu de două ori chiar. Însă prima dată am fost în excursie cu toată clasa doar două zile. Iar a doua oară am fost singur, fără Iava. Dar nici atunci nu mi-a plăcut, nu mi-a plăcut de loc. Ştiţi doar că bucuria pe care n-ai cum s-o împarţi cu cel mai bun prieten, nu mai e bucurie. Nu e nici măcar o jumătate de bucurie. Cel mult, o pătrime...

De aceea să nu vă miraţi că de data asta eram amîndoi într-o foarte bună dispoziţie.

Cînd vine omul la Kiev, cu ce-ncepe mai întîi ? Exact ! Cu Kresciatikul ! Aşa e obiceiul... Cobori din tren, duci geamantanele acasă, iar picioarele, automat, fără să te mai întrebe, te poartă spre Kresciatik. Mătuşa abia mai apucă să strige : „Fii atent să nu te pierzi !... Şi să nu întîrzii la..." — ultimele cuvinte nu le mai auzi...

După douăzeci de minute de la sosire noi ne şi plimbam pe Kresciatik...

Cum am zis ? Ne plimbam ? Nu, pluteam, zburam, păşeam mîndru şi sărbătoreşte ca la paradă. Dacă abia ai picat la Kiev, pe Kresciatik nu poţi să te plimbi pur şi simplu. Asta se ştie. Cine nimereşte pe Kresciatik devine parcă alt om. Toţi oamenii de pe Kresciatik par veseli, ca la sărbătoare. Şi uimitor de cuminţi, politicoşi. Toţi zîmbesc. Deşi pe Kresciatik e mare înghesuială, ca la o coadă nesfîrşită la care toţi stau aproape lipiţi unul de altul, n-am văzut totuşi pe nimeni să-i tragă cuiva vreun şut, să-i dea un cot sau măcar să se certe. Dacă te-a atins din întîmplare — „scuzaţi !" — zîmbeşte şi merge mai departe. Ce oameni minunaţi sînt pe Kresciatik ! Ar fi grozav ca pe toate străzile să fie la fel.

Plutim, zburăm, mărşăluim...

Kresciatikul e larg cît Niprul (aşa se spune de sărbători la radio). Pe lîngă mal, pe trotuare, trec oamenii, pe mijloc, pe pavaj — maşinile. Cum pe trotuar n-ai să vezi nici o maşină, tot aşa nici pe pavaj n-ai să vezi oameni. Fiecare cu drumul său. Şi ca să nu se încurce unii pe alţii, chiar şi traversările pentru pietoni le-au ascuns sub pămînt. Aşa e rînduiala pe Kresciatik, ţi-e mai mare dragul să priveşti. „Mai uşor nimereşti la noi sub o căruţă, decît aici sub o maşină" — m-am gîndit eu. Dar numai ce-mi terminasem gîndul, cînd deodată, ca iepurele din tufiş, din mulţimea de pe trotuar ţîşneşte spre mijlocul străzii, drept între maşini, un vlăjgan chel, cu ochelari fumurii, cu un aparat de fotografiat la gît, fără pantaloni, doar în chiloţi. Numai după mulţimea de nasturi ne-am dat seama că de fapt avea pantaloni, însă erau scurţi ca nişte chiloţi. Pantalonii lăsau să se vadă două picioare urîte, groase, acoperite cu păr negru şi des. După toate aparenţele, nu era de-al nostru, ci un străin.

Eu şi Iava am încremenit : va reuşi oare să traverseze ?

Dar deodată — trrrrr ! — ca din pămînt apăru un miliţian tinerel cu mustăţile răsucite voiniceşte. Neajungînd încă la ju-

mătatea străzii, turistul cu picioarele goale se ghemui, ridicînd caraghios mîinile-n sus. Se răsuci și se-ntoarse în fugă. Milițianul nu i-a spus nici măcar un cuvînt, ci i-a zîmbit doar, avertizîndu-l cu degetul ca un profesor pe elevul nedisciplinat (cu toate că turistul era de două ori mai bătrîn decît milițianul).

— Bravo ! Ai văzut ? exclamă Iava cu mîndrie. — Crede că dacă a venit din Londra sau Rio de Janeiro, aici se poate foi încolo și încoace, după bunul plac ! Nu, frățioare ! Bagă-te și tu sub pămînt ca toți oamenii. Că n-oi fi mai breaz !

Apoi Iava aruncă o privire admirativă spre bravul și simpaticul milițian și-mi spuse :

— Știi, Pavlușa, nimic nu-i mai frumos pe lume decît să fii milițian. În primul rînd, e un act de noblețe ! Te lupți cu tot felul de hoți, bandiți și huligani. În al doilea rînd, toți te respectă, iar la nevoie, îți știu de frică. În al treilea rînd, e foarte interesant. Nu e o viață obișnuită, ci un nesfîrșit film de aventuri. Eu cred că mă fac totuși milițian. Da' tu ?

— Eu aviator, i-am răspuns cu încăpățînare. Știi doar !...

— Cum vrei, zise Iava suspinînd.

Iava schimba profesiile cum schimbă țiganul caii. Azi era marinar, căpitan de cursă lungă. Mîine, geolog. Poimîine, director al fabricii de bomboane („poți mînca cîte trei kilograme de dulciuri pe zi"). Răspoimîine, fotbalist la „Dinamo" Kiev. Alteori, pictor. Sau vînător, dintr-aceia care prind tigri, jaguari și alte fiare pentru dresură. Iar astăzi, după cum vedeți, e milițian.

Eu, dimpotrivă. Cum am hotărît încă din clasa întîia că voi fi aviator, așa o țin și astăzi, nu m-am răzgîndit.

Pînă și moș Salimon zicea într-o zi : „Ia te uită ce încăpățînat !... Te pomenești că într-adevăr va ajunge aviator mucosul ăsta, dar-ar strechea în el de ștrengar !"

Doar că uneori nu mai rezist și, pentru scurt timp, din prietenie, mă alătur lui Iava. Dar și atunci într-o combinație în care să rămîn tot aviator. Am fost pînă acum și hidro-aviator, și aviator-fotbalist, și aviator-pictor, și aviator-vînător, și aviator-geolog, și chiar aviator la fabrica de dulciuri, care transportă cu avionul bomboanele „Tuzik".

Acum însă n-am mai intrat în combinație cu Iava, fiindcă nu mi-am putut imagina un aviator-milițian. Pe cine să reții și să amendezi în aer ?! Cel mult berzele !

Nu, de data asta voi rămîne aviator simplu.

Plutim, zburăm, mărşăluim pe Kresciatic...

În dreapta se-nşiră blocurile cu multe etaje, asemenea unor uriaşe cuptoare acoperite cu ţiglă, se-ngrămădesc unul lîngă altul, cocoţîndu-se sus de tot, tocmai în cartierul Pecersk.

În stînga străluceşte-n soare clădirea magazinului universal. Mai departe, se află uriaşul Soviet orăşenesc, cu zece etaje (mulţi oameni s-o mai fi sfătuind acolo de-i aşa mare !).

Dincolo de Sovietul orăşenesc, turnul de televiziune străpunge cerul pînă în cosmos. Ce înălţime ! N-am văzut pînă acum ceva mai înalt. Aici ar fi bine să te ascunzi de mama după ce-ncasezi un doi la şcoală. E cu totul altfel decît în părul nostru. Nu numai că n-ar putea să te dea jos, dar nici n-ar putea să te strige.

Mai încolo, pe cer se profilează cupola fără cruci : e fostul Sobor, azi Planetariul antireligios.

După Sovietul orăşenesc, dincolo de strada Sverdlov, Kresciatikul coteşte la dreapta şi, în piaţa Kalinin, dînd la o parte clădirile din jurul său (de parcă-ar vrea să strige : „Lăsaţi-mă, vreau să sar în Nipru !“), ajunge în piaţa Comsomolului Leninist, unde se propteşte în filarmonică. Din cauza filarmonicii, nici nu mai sare în Nipru...

Trecînd de strada Sverdlov, nu ne-am continuat drumul pe Kresciatik, pentru că în dreapta se afla staţia de metro. Iar metro-ul, după cum bine ştiţi, e metro ! Tare-aş vrea să-l văd pe acela care, venind la Kiev din Vasiukivka, ar trece nepăsător pe lîngă metro !

Fără să ne fi înţeles, ca la comandă, cotirăm împreună spre intrarea în metro. Dintr-o dată am simţit o adiere răcoroasă şi un miros propriu numai metro-ului.

Deşi controlorul nu se zărea nicăieri, iar intrările, străjuite de amabila invitaţie a aparatului de taxat : „Introduceţi cinci copeici“, erau deschise primitor, nici prin cap nu ne-a trecut să mergem „pe blat“. Să-ncerce altcineva mai prost, că noi am încercat o dată... Oricît de repede ai alerga, tot nu scapi, căci într-o clipită îţi taie calea nişte bare speciale de care te izbeşti cu burta... Aia-i...

De aceea am procedat cu cap : am schimbat nişte bani la casă, am introdus cîte cinci copeici şi-am intrat...

„Ce băieţi buni şi civilizaţi sîntem totuşi“, m-am gîndit cu mîndrie. Dac-aş fi ştiut, prostul de mine, ce va urma...

— Uite ! Uite ! Plutonierul Palianiciko ! strigă Iava pe

neaşteptate. Hai să-l ajungem !

Nici n-am apucat să deschid bine gura : „Hî ? Unde ?“, că Iava a şi ajuns pe escalator.

În faţa noastră, pe escalator, era un vlăjgan gras şi-ndesat, cu un coş de nuiele, o grămadă de boccele şi pe deasupra cu o băiţă nouă de zinc (probabil că vînduse ouă, roşii sau altceva în piaţă, cumpărase de toate şi-acum se ducea la gară).

Cu cîţiva metri mai jos de omul cu bagajele, stătea o fată zveltă, vopsită, cu o pieptănătură cît o căpiţă de fîn — o adevărată stea de cinema.

Iar şi mai jos de „steaua“ noastră, se zărea miliţianul care, din spate, într-adevăr semăna foarte bine cu plutonierul Palianiciko, cu care ne-am cunoscut anul trecut în împrejurări destul de interesante, cînd venisem cu toată clasa la Kiev în excursia de două zile. Desigur c-ar fi bine să ne mai vedem cu el şi să stăm puţin de vorbă. Mai ales pentru Iava, care de astăzi se pregăteşte să devină miliţian.

Fără să mă gîndesc, am zbughit-o după Iava. Grăsanul barase trecerea cu bagajele sale. Iava a mai apucat să se strecoare, dar cînd să mă strecor şi eu, am agăţat din neatenţie băiţa de zinc pe care grăsanul o rezemase de el şi o ţinea numai cu două degete. Băiţa căzu cu zgomot pe escalator şi alunecă la vale.

Zurrrr ! În clipa următoare, izbi din spate picioarele „stelei de cinema“. „Steaua“ îşi pierdu echilibrul şi se prăvăli în băiţă. Băiţa, împreună cu pasagerul său, alunecă huruind pe escalator.

Înlemnisem.

„Steaua“, orbitor de frumoasă, ca o păpuşă pictată, stînd în băiţă şi ţinîndu-se din răsputeri cu ambele mîini, zbura pe escalator în jos fără să scoată măcar un cuvînt. Era imposibil şi nici n-aveai timp să-ţi dai seama dacă era tare curajoasă ori, dimpotrivă, şi-a pierdut graiul de frică şi surprindere.

În clipa următoare, miliţianul, care n-apucă să se-ntoarcă şi să observe pericolul, se pomeni trîntit şi rostogolit pe escalator. Iar „steaua“, neschiţînd nici un gest, îşi continua fulgerătoarea coborîre.

Fără să se uite măcar la noi, grăsanul se repezi după băiţă. Alerga greoi cu boccelele-n spinare, strigînd într-una : „Păzea ! Păzea !“ ca un vizitiu care trece cu harabaua prin piaţă, doar că nu pocnea din bici.

Doborîndu-i pe toţi care i-au mai ieşit în cale, „steaua" ţîşni de pe escalator, străbătu toată sala şi se opri.

Un cetăţean mai vîrstnic, cu figură de intelectual, la picioarele căruia ajunsese, o privi mirat şi zise aspru :

— Ce faci, madam ? Te joci ca un copil ?

Grăsanul tot mai bocănea greoi pe escalator, strigînd răguşit şi nu prea tulburat, ba chiar foarte liniştit :

— Băiţa e a mea !... Băiţa e a mea !...

Miliţianul (acum abia ne-am dat seama că nici pe departe nu era Palianiciko) se grăbea în urma grăsanului, scuturîndu-şi din mers chipiul şi, fără să ştim cui se adresează, striga :

— Aşteptaţi ! Aşteptaţi ! O secundă !

Noi alergam în vîrful degetelor în urma miliţianului. N-aveam încotro. Escalatoarele din metro sînt astfel făcute, că poţi călători numai într-un sens. Nu arată ca nişte trepte obişnuite pe care merge să te foieşti încolo şi-ncoace !

Spre norocul nostru, miliţianul, care nici nu-şi închipuia cine-i adevăratul autor al acestei isprăvi scandaloase, îl bănuia pe grăsan, iar nouă nu ne dădea nici o atenţie. Dar acuşi-acuşi o să afle. În cîteva secunde îl va ajunge pe grăsan, iar acesta... Simt că mi se moaie picioarele. Dar iată că escalatorul ne-a adus pînă jos.

„Steaua", care, probabil, abia acum şi-a revenit, zîmbi şi, continuînd să stea în băiţă, rosti cu vioiciune :

— Zborul s-a desfăşurat normal. Mă simt bine. Imponderabilitatea am suportat-o mulţumitor.

Cei prezenţi izbucniră în rîs.

Cum a fost întîmpinată „steaua-cosmonaut" de către miliţian, de vlăjganul cel gras şi de alţi oameni care se îmbulzeau veseli în jurul ei, n-am mai văzut şi nici n-am mai auzit, căci dintr-un salt am fost în vagon. Uşa ţăcăni în urma noastră şi trenul porni.

La staţia următoare, Arsenalnaia, am alergat atît de repede pe escalator în sus, încît mai-mai să ne sară inimile din piept... Iar acolo nu-i un singur escalator, ci două şi-s al naibii de lungi...

Ţîşnind din metro, cotirăm în curtea unui uriaş bloc cenuşiu, unde ne-am pitit în nişte boschete. Eram morţi de oboseală. Nu mai aveam în noi decît vreo cinci procente de vlagă,

nu mai mult. Însă nici cele cinci procente nu erau chiar vlagă... Ni se făcuse negru înaintea ochilor, nu puteam mişca nici mîinile, nici picioarele. Nici să respirăm nu eram în stare, darmite să vorbim. Clămpăneam numai din gură, trăgînd aer ca peştele pe uscat. Şi o fetiţă de trei ani ar fi putut să ne-apuce de călcîie, să ne-arunce-n sac, să ne ducă-n piaţă şi să ne vîndă cu două copeici legătura. Atîta valoram atunci.

Doar peste vreo zece minute...

— Ei ? abia zise Iava.

— Îhî, abia răspunsei eu.

— Ptiu ! îngăimă Iava.

— Uf ! şuierai eu.

Asta-i tot ce-am fost în stare să rostim după zece minute. După ce mai trecură vreo douăzeci de minute, ne-am venit în fire şi-am fost în stare să facem un schimb de păreri în legătură cu ceea ce s-a întîmplat.

— Da... suspină Iava. Cum s-ar zice, mi-ai stricat cariera. Păi nu ? Cine mă mai primeşte în miliţie ?...

— Ia mai du-te-ncolo ! Ce rost au toate astea ? încercam eu să mă dezvinovăţesc. Doar nu ne-a văzut nimeni. Ş-apoi, totul s-a sfîrşit cu bine. Ce mai vrei ?

— Aha ! Zici că nu ne-a văzut ! Ba ne-a văzut şi grăsanul, ne-a văzut şi miliţianul cum alergam în urma lui ; a tras cu coada ochiului, l-am observat eu... Şi ăştia au o memorie vizuală — mamă, mamă ! Profesională.

— Aş, dădui eu din mînă.

— Ai să vezi „Aş !“ Poate că după portretul verbal făcut de dînsul au şi-nceput să ne caute. Iar portretul verbal, frăţioare, e treabă, nu glumă... Iava ridică pumnul strîns deasupra capului, ceea ce voia să însemne ce lucru grozav e portretul verbal. De portret verbal Iava se molipsise acum trei luni, cînd se pregătea să devină grănicer.

— În fond, ce mare lucru am făcut ?! Nimic deosebit ! mă străduiam eu să-l liniştesc nu atît pe Iava, cît să mă liniştesc pe mine. Am agăţat din întîmplare o covată şi... Doar n-am făcut-o dinadins ?

— Du-te şi demonstrează-le că n-a fost dinadins. Grăsanul va spune primul c-ai făcut intenţionat. Ca să se dezvinovă-

tească. Şi, în afară de asta, cred că în toată istoria metroului nu s-a mai întîmplat aşa ceva. Aia-i...

— Metroul ne poartă ghinion, suspinai eu. Ţii minte că şi data trecută a fost scandal, acum iarăşi...

— Legea numerelor cu soţ, suspină Iava.

Te pomeneşti că într-adevăr există acea „lege a numerelor pare“, despre care, fie în glumă, fie serios, vorbea taică-meu şi sublinia faptul că diversele necazuri umblă, chipurile, două cîte două — ai păţit un necaz, aşteaptă-l şi pe al doilea. Nu degeaba poporul spune : „Păzeşte-mă, Doamne, de mai rău“.

— Legea asta e o blestemăţie ; de aceea cască bine ochii ca să nu dăm iar de vreo belea pînă diseară, zise Iava, după care zîmbi. Şi totuşi straşnic mai zbura „steaua“-n covată...

— Păi da ! Ca-ntr-o rachetă — vîjjj ! Şi rămîi cu bine ! Nici eu nu m-aş da în lături de la aşa ceva, hî ?! turuiam, bucuros că Iava nu mă mai sperie cu miliţia.

Iava se ridică în picioare.

— Ei, acum încotro ?

Am dat din umeri :

— Încotro vrei tu ! Fie în oră şelul distracţiilor, fie la cinematograful stereofonic, fie la grădina zoologică.

— Ai dreptate, însă... şi Iava tăcu.

— Ce-i ?

— Dacă... şi din nou tăcu.

— Ce ?

— N-are rost să umblăm singuri... Dacă am putea să-i găsim pe kievlenii ăia... Igor, Saşko... Sînt băieţi simpatici... zise Iava, privind spre cer ca să nu-i văd ochii.

Mă uit la el şi zîmbesc cu subînţeles. Ah, Iava ! Eşti şiret ca o vulpe ! De băieţi ai tu nevoie ! Aha ! Păi eu văd prin tine, mă ! Parc-ai fi din sticlă ! Eu nu-s vînător din Kiev, pe care poţi să-l duci de nas. În asta nu te-ntrece nimeni ! Vînătorii din Kiev care veneau în Vasiukivka noastră la vînătoare şi pescuit ne tocmeau adesea pe noi, băieţii, să le prindem cosaşi pentru momeală. Primeam cinci copeici pentru fiecare cutie de chibrituri cu cosaşi. Alergam după cosaşi de-mi venea rău, blestemînd ceasul în care m-am tocmit la o treabă ca asta. Iava însă îndesa cutia cu fîn pisat, punea deasupra cîţiva cosaşi şi gata, alerga s-o dea pe cinci copeici. Dacă se-ntîmpla

să-l prindă, se descurca ușor : „Doar trebuia să le pun și ceva de mîncare !..."

Ușurel, băiete, eu nu-s vînător din Kiev !

— Ar fi foarte bine, zic, dar unde să-i căutăm ? Doar n-avem adresa lor... Ce-i drept, Valka ți-a dat adresa ei, însă tu, probabil, n-ai păstrat-o. Ș-apoi, desigur, ar fi și caraghios să păstrezi adresa unei oarecare Valka.

La auzul acestor cuvinte Iava se aprinse fulgerător, de parcă l-ar fi pălmuit cineva...

Nu pricep totuși ce se petrece uneori cu anumiți oameni care, din niște băieți curajoși, ajung, dracu' știe de ce, niște cîrpe... Și pentru ce ? Pentru un cocostîrc cu fustă... Ptiu !

Data trecută, cînd am avut acea aventură cu Kniș și Burmilo, și cînd, fiind Robinson Kukuruzo, Iava se retrăgea în păpuriș pe insula pustie „Corigența", am făcut cunoștință din întîmplare cu cîțiva pionieri din Kiev. Printre ei se afla și o oarecare Valka, slabă, înaltă și, după părerea mea, cu totul neinteresantă (Hania Grebeniuk din clasa noastră e de o mie de ori mai frumoasă). Dar numai eu consideram că Valka e neinteresantă. Iava însă... După o secundă Iava nu mai era Iava, ci o sfeclă roșie. La-ntoarcerea pionierilor kievleni acasă, Valka i-a dat adresa, ca noi să-i scriem cum s-a terminat aventura noastră cu Kniș și Burmilo, chipurile, o interesa foarte mult. Timpul trecu, istoria cu Kniș și Burmilo se încheia în favoarea noastră, noi am devenit eroi și, de atunci, Iava, mai în glumă, mai în serios, încercă de cîteva ori să mă agațe ca să-i scriem Valkăi o scrisoare. Eu scuipam de necaz și-i ziceam : „Ce-ai înnebunit ! Din tabără nici mamei nu reușesc să-i scriu, iar tu vrei..." Iava n-avea curajul să-i scrie singur. Îi era teamă să nu facă greșeli. Era corigent la limbă. Așa că din intenția lui nu s-a ales nimic...

Plecînd spre Kiev, eram sigur că mai curînd sau mai tîrziu tot va deschide discuția despre Valka. Nu credeam însă că o va face atît de repede. Eu o planificasem pe Valka peste trei-patru zile, nicidecum mai devreme. Dacă n-aș fi fost vinovat pentru întîmplarea cu băița, cu siguranță că n-aș fi cedat atît de ușor. Dar acum eram bucuros că Iava uitase de portretul verbal de la miliție și m-am hotărît.

— Ce-i cu mutra asta acră ! spusei vesel. Sigur c-ar fi foarte interesant să ne întîlnim cu Igor, Saşko şi cu Valka. Ei ne-ar arăta Kievul mai bine decît am face-o noi. Ce adresă are Valka ? Cîndva o ştiam... Pare-mi-se că-i vorba de strada Ianuarie, sau aşa ceva ?

— Strada Revoluţiei din Ianuarie, mîrîi Iava.

— Tii ! Exact... Începe aici, lîngă metro, trece prin faţa noului Palat al Pionierilor, spre mînăstire. Hai !

Iava zîmbi strîmb.

Capitolul III

IAVA SE GRĂBEȘTE LA ÎNTÎLNIRE

URECHEA

În cîteva minute am găsit blocul și începurăm să căutăm apartamentul. Am cutreierat toate scările, dar nu l-am găsit. Ultimul apartament de la etajul șase era optsprezece, iar noi căutam apartamentul douăzeci și cinci. Ce să fie ! Oare să ne fi tras Valka pe sfoară, să-și fi bătut joc de noi, dîndu-ne o adresă imaginară... Iava avea o mutră atît de jalnică, încît mă durea sufletul să-l privesc. În cele din urmă m-am încumetat să-ntreb o bătrînică. Am aflat că apartamentul douăzeci și cinci există totuși, însă-n curte, în așa-zisul corp secundar al blocului.

— Naiba știe la ce-au mai inventat și corpurile astea. Numai ca să te rătăcești, bombănea Iava, chipurile, supărat, dar începuse să se-nsenineze la față.

Într-adevăr, în curte era un bloc uriaș de șase etaje, identic cu cel de la stradă. Și la etajul trei am dat ușor de apartamentul douăzeci și cinci. Cînd intram pe scara principală, observai că Iava, trecînd pe lîngă ușa de sticlă cu ornamente străvechi, se opri o clipă, și, privindu-și chipul în sticlă, își aranjă moțul. M-am făcut că nu văd nimic.

Iată-ne în fața ușii. Pe ușă erau cîteva butoane de sonerie — probabil că în apartament locuiesc mai multe familii. Pe scări era semiîntuneric, iar noi ne ridicam în vîrful picioarelor ca să vedem ce scrie sub fiecare buton. Uite : „Malinovski — sunați o dată“ ! Asta e. Pe Valka o cheamă Malinovski. Exact.

— Sună, șopti Iava.

— Sună tu, șoptii eu, simțind, nu știu de ce, un sloi de gheață în burtă.

— Hai, sună ! Doar ești mai înalt și ți-e mai la-ndemînă, zise Iava cu viclenie.

— Nu, ție ți-a lăsat adresa, deci sună tu, nu mă dădeam eu bătut.

— Cară-te, șuieră Iava cu răutate și, suspinînd hotărît, apăsă pe buton. Dincolo răsună țîrîitul strident al clopoțelului.

Iava sări de lîngă ușă și se-ascunse-n spatele meu. Asta-mi lipsea ! M-am dat într-o parte și voiam să-l împing în față.

În aceeași clipă se-ntîmplă ceva neașteptat. De după colț, din întuneric, ca o stafie, apăru figura uriașă a unui necunoscut care, cu o mînă puternică, îl înșfăcă pe Iava de ureche și tună cu o voce răgușită, încît ecoul se rostogoli săltînd pe scări :

— Ați picat ! În sfîrșit, ați picat în cursă !

Eu încremenisem de frică și nu puteam să mă mișc, nemaivorbind de Iava care era ținut de ureche.

Iar cetățeanul tuna de răsuna toată scara :

— Așa, uite cine-s huliganii ! Uite cine sună și dispare !... Și biata bătrînică își trudește zadarnic picioarele, alergînd să deschidă ! Las' că vorbim noi acuși !

În clipa aceea se auzi de după ușă vocea cristalină a Valkăi :

— Cine-i acolo ?

Văleleu ! M-am uitat cu groază la Iava. El își adună toate puterile, se smuci cu disperare și... Chiar dac-ar fi trebuit să lase urechea-n mîna cetățeanului, tot ar fi scăpat. Dar ce contează o ureche ! În clipa aceea Iava era în stare să abando-

neze o jumătate de cap, chiar și o jumătate de corp, numai să scape și să fugă cu ce-i mai rămînea, cît mai departe de ochii Valkăi.

Gîndiți-vă și singuri : după o lungă despărțire, în primul moment al întîlnirii, pe care ai așteptat-o atîta vreme, adorata Valka vede (o, sfinte Dumnezeule !) cum o matahală uriașă te ține ca pe un cățel. Iar tu, cu capul plecat într-o parte, spînzurat jalnic de propria-ți ureche, aproape neatingînd pămîntul, tu, care te gîndeai la clipa sărbătorească și emoționantă cînd ușa se va deschide și ea va apare-n prag, genele lungi, surprinse, vor tresări de bucurie, ochii vor scînteia, iar obrajii se vor îmbujora. Și vei auzi : „Vai !“ apoi „Ah !“ și în sfîrșit : „Bună ziua, bună ziua ! Tu ești ? Cît de mult mă bucur !“ Și totul va fi atît de minunat...

Și în loc de asta...

Vai, oameni buni !

Ca scăpați din pușcă, duduind pe scări în jos, am sărit în curte, apoi în stradă, și-am alergat tot cartierul cu sufletul la gură, fără să ne uităm înapoi. Numai după ce ne-am convins că nu ne mai gonește nimeni, gîfîind, am încetinit pasul.

Mergeam aiurea : mergeam și tăceam.

Din ochii lui Iava se rostogoleau lacrimi. Se strîmba și se întorcea ca să-și ascundă obrazul. Am înțeles totul. Iava nu plîngea niciodată ! Ochii-i lăcrimau de-a dreptul mecanic. Pur și simplu urechea e legată într-un fel de acel organ care produce lacrimi. Și dacă apuci zdravăn de ureche, atunci lacrimile curg de la sine. Dar asta nu înseamnă nici pe departe că omul plînge.

Urechea lui Iava se umflase cît două și ardea ca focul.

Evident, cu așa o ureche nici nu te puteai gîndi să mergi a doua oară la întîlnire.

Noi știam bine ce s-a întîmplat. O neînțelegere groaznică. În blocul acela un ștrengar oarecare se distra astfel : suna pe la uși și dispărea. Iar cetățeanul, aflîndu-se acolo din întîmplare și văzînd cum ne foiam la ușa apartamentului după ce am sunat, a tras concluzia că noi sîntem huliganii. Totul ne era limpede. Însă cu asta nu ne-a fost mai ușor. Mai ales lui Iava. Și îl durea nu atît urechea, cît faptul că n-a văzut-o pe Valka și cine știe dacă, în general, o s-o mai vadă.

Mă temeam c-o să-nceapă să arunce toată vina asupra mea, că dacă aș fi sunat de la-nceput, cum mă rugase, și dacă n-aș

fi încercat să-l împing în față, poate că nu s-ar fi întîmplat nimic. Dar Iava mergea calm și tăcut, ștergîndu-și, din cînd în cînd, lacrimile.

Aș fi vrut să-l consolez, însă nu-mi venea în cap ce să-i zic. În cele din urmă i-am spus :

— Ar trebui să-l prindem pe grohăitul ăla și să-i împușcăm vreo două peste urechi, ca să n-audă trei zile, trei zile să-i vîjîie capul. Să-l săturăm de huliganism ! Ah, ce l-aș bate !

Dar înflăcărarea mea nu l-a impresionat pe Iava. Suspinai încurcat.

Trecuserăm prin parcurile de pe colină, am traversat podul și am ieșit la cinematograful „Dnipro".

— Uite ! am exclamat bucuros, asemenea marinarului care zărește pămîntul. — Să intrăm la film ! Doar mătușa ne-a dat bani special pentru asta ! Hai !

Numai că Iava bombăni morocănos, întorcîndu-mi spatele :

— Nu vreau !

Atunci i-am răspuns :

— Degeaba. Decît să se uite toată lumea la urechea ta, mai bine stai o oră și jumătate în întunericul de la cinematograf. În timpul ăsta ți se dezumflă.

Tot fără să mă privească, Iava mîrîi :

— Să mergem.

M-am repezit la casă să iau bilete.

Am văzut „Cei șapte curajoși", un film eroic despre exploratorii polari. În film, furtuna năprasnică urla ne-ncetat, viscolea, iar eroii, plini de țurțuri din cap pînă-n picioare, gîfîind bărbătește, se cățărau pe munți de gheață, cădeau și se purtau unul pe altul în spinare. Asta l-a impresionat pe Iava. După ce am ieșit de la film, în ochii lui nu mai era acel sentiment de tristețe deznădăjduită și dezolare (deși urechea mai avea încă o înfățișare foarte anormală).

Îmi chiorăiau mațele de foame și speram că vom merge imediat la masă. Dar Iava refuză categoric să se întoarcă acasă, se temea să nu-nceapă mătușa să-l întrebe ce și cum. Ce om ciudat ! Se putea doar foarte ușor născoci ceva : de exemplu, a căzut și s-a lovit, sau a călătorit cu autobuzul arhiplin și l-a strîns ușa, sau altceva. Puține nenorociri i se pot întîmpla omului într-un oraș atît de agitat cum e Kievul ? Dar n-am reușit să-l conving. Am coborît spre Kresciatik. Lîngă colina lui Vladimir, unde se află cofetăria „Îngherata", Iava se opri.

Duse cu grijă mîna la ureche și, privindu-mă ca un martir, zise :

— Dacă aș lipi ceva rece, probabil că m-aș simți mai bine... Hî ? Ce zici ?

M-am căutat prin buzunare și am dat din umeri. Știam la ce face aluzie. Banii dați de mătușa s-au dus pe film. Asta e clar. Dar mai aveam noi ceva. Sub căptușeala hainei mele, într-un buzunar secret, erau trei ruble. O jumătate de an am adunat amîndoi acești bani, făurindu-ne mari speranțe. Am convenit să-i cheltuim numai pentru distracții foarte interesante, interzise nouă, pentru care mătușa n-o să ne dea bani. Fie pentru un zbor de agrement, deasupra Kievului, cu elicopterul, fie pentru un film la care „accesul copiilor sub 16 ani este interzis", nici noi nu știam încă precis. Întrucît Iava, mai nechibzuit decît mine, ar fi putut toca rublișoarele într-o jumătate de oră, am hotărît ca banii să stea la mine și-i vom cheltui numai cu asentimentul amîndurora.

Dar iată că Iava bate șaua să luăm din banii ăștia pentru înghețată. Și eu aș vrea înghețată, dar asta-i nechibzuință. Doar nu pentru înghețată am păstrat banii. Astăzi însă, Iava îndurase destule, uite, se ține de ureche și se uită la mine ca un cățel călcat pe coadă. Ne așezăm la o masă și comandăm cîte o sută de grame de înghețată din cea mai ieftină, cu frișcă. Nu-i mare lucru treisprezece copeici porția ! Nu sărăcim dintr-atîta...

Mîncăm cu poftă, plescăim și lingem lingurițele. După fiecare înghițitură Iava pune lingurița rece la ureche. Dar o sută de grame e puțin ! După trei minute stăteam aplecați peste farfuriile linse, în care se reflectau, ca-ntr-o oglindă, nasurile noastre lăsate în jos. Iava își pipăi îndurerat urechea. Urechea cere jertfe. Urechea mai vrea înghețată. Eu mă ling pe buze și, nici una, nici două, mai comand două porții de înghețată cu fructe glasate. Ah, ce înghețată gustoasă fac ăștia la Kiev !

Credeți că urechea lui Iava s-a mulțumit numai cu atît ? Da' de unde. După înghețata cu fructe, a urmat înghețata cu ciocolată, apoi cu fragi, apoi cu nuci... Și la fiecare porție mai adăugați cîte o sticlă de apă gazoasă cu sirop. Mult ne-a costat urechea lui Iava. Am lăsat aproape toți banii la cofetărie. Ne-au mai rămas doar niște copeici. La plată era gata să plîng.

Am ieşit de la cofetărie împleticindu-ne.

Mai bine de o jumătate de oră am stat tăcuţi pe bănouţa de lîngă cofetărie. Ne simţeam ca-n rai. Eh, dacă ai mînca zilnic la prînz numai îngheţată ! Şi dimineaţa îngheţată, şi seara !

Apoi Iava privi spre stînga şi zise :

— Ce crezi că-i aia ?

M-am uitat şi i-am spus :

— Roata dracului.

— Atunci ce mai aşteptăm ?

— Să mergem.

— Dar bani mai avem ?

— S-or mai găsi.

Fie ce-o fi, dar pentru roata aia dau şi ultima copeică. O să-mi prindă foarte bine. Doar mă pregătesc să devin aviator. Aşa că...

Am nimerit cum nu se poate mai bine. Ultima cabină era liberă. Cum ne-am urcat, roata a şi pornit. Ehe-he ! Ah, ce grozav ! Ne ridicăm, ne ridicăm, ne ridicăm, ne ridicăm... Toate măruntaiele din tine se lasă-n jos. Apoi coborîm, coborîm, coborîm. Şi toate măruntaiele din tine urcă. Exact ca-ntr-un avion ! În sus e ca la decolare, iar în jos — ca la aterizare. Păi, ce credeţi, eu doar am mai zburat — cu „ţînţarul“ aviaţiei agricole, care împrăştie îngrăşămintele chimice.

Important e că roata dracului se află pe o colină înaltă, deasupra Niprului, lucru care-ţi dă impresia că zbori cu un avion adevărat. Jos de tot se vede cartierul Podil şi joasa cîmpie de peste Nipru, care se întinde hăt-hăt, pînă la marginea cerului. Iar colo e insula Truhaniv. Plaja. Ce puzderie de oameni ! Ca-ntr-un furnicar. Nici nisipul nu se mai vede din cauza lor. Sînt sigur că nu ai unde pune piciorul. Cum de nu s-or strivi unii pe alţii ? Uite ! Ce-o fi aia ? Aia care se înalţă dintre copaci... Dumnezeule ! Păi ăla-i turnul de paraşutare ! Exact ! El e !

Trebuie neapărat să sar de-acolo ! Pur şi simplu n-am voie să nu sar. Cel mai important lucru pentru un aviator sînt săriturile cu paraşuta. Cum e înotul pentru marinari.

— Iava ! am spus, vezi ? Colo-i turnul de paraşutare. Mergem chiar acum să sărim din el.

— Mergem, sigur că mergem, se-nvoi Iava imediat. Deşi nu intenţiona să devină aviator, dar să sară de pe ceva înalt sau să facă vreo altă năzbîtie întotdeauna era „pentru“ !

Capitolul IV

PLAJA

CĂLUŞEII

ÎNECATUL

NECUNOSCUTUL DIN APARTAMENTUL TREISPREZECE

Alergam pe treptele ce duceau din Orăşelul distracţiilor spre chei. Frumoase trepte. Dar multe. Deşi alergam la vale, gîfîiam totuşi.

— De ce să fugim ? Pierdem trenul, sau ce ? am spus eu, dar în sinea mea mă gîndeam : „Forţele trebuie păstrate pentru săritură. Cine ştie cum o fi. Totuşi, e pentru prima oară !"

Am încetinit viteza. Păşeam agale.

Jos era un fel de poartă, sau umbrar, iar deasupra, un stîlp uriaş de piatră cu o bilă în vîrf.

—Ia stai, zise Iava. Aici scrie ceva.

Lui Iava îi plăcea să citească inscripţiile istorice şi plăcile comemorative. Ne-am apropiat. Pe perete era o placă de marmură prinsă în şuruburi :

„MONUMENT ÎNTRU CINSTIREA
REDOBÎNDIRII DE CĂTRE KIEV A DREPTULUI
DE MAGDEBURG. RIDICAT ÎN 1802."
Arhitect A. I. Melinski [1]

Niciodată n-aş fi crezut că acela-i un monument. Eu ştiam că monumentul înfăţişează, fie călare, fie în picioare, dar neapărat un mare erou, un conducător de oşti sau un geniu. Dar aici era vorba despre nu ştiu ce drept de Magdeburg ! Ciudat !

Inscripţia de pe placa comemorativă nu era singura ciudăţenie. Mai erau şi alte inscripţii. Însă scrise de mînă şi de dată mult mai tîrzie. Dreptul de Magdeburg era acoperit în întregime de formule identice : „Kolia + Alia = dragoste", „Vasia + Olia = dragoste", „Petia + Niura = dragoste", „Tolia + Galia = dragoste" ş.a.m.d.

Iar cineva îşi trîntise formula cu litere de-o şchioapă, la vreo trei metri deasupra pămîntului : „Jeka + Lioha = dragoste". Probabil că pentru asta a trebuit să vină cu scara de acasă. Pentru că în nici un caz nu puteai crede că există un astfel de lungan. În mod obişnuit, cred că îi ziceau Alioşa, iar ei — Jenia. El a scris ruseşte, dar n-a ştiut, nătărăul, că în ucraineană *lioha* înseamnă scroafă. Cu alte cuvinte şi-a zis singur porc.

Că nici unul dintre ei n-a avut vreodată nota cinci [2] la caligrafie, se observa de la prima vedere — parcă au scris cu laba gîştii. Se mai vedea clar că ei admiţînd că se iubeau, în orice caz nu iubeau şi pe alţii, pentru că altfel n-ar fi spurcat monumentul într-aşa un hal, încît ţi-era şi scîrbă să-l priveşti.

— La ce-or mai fi învăţat atîta carte ! zise Iava indignat.

„Sfînt mai eşti, bă ! Oare nu tu, dragă Iava, scriai cu creta pe gardul din spatele şcolii tot felul de cuvinte revoluţionare împotriva directorului adjunct Sava Kononovici",

---

[1] Drept feudal care consfinţea privilegiul oraşelor de a se autoadministra.

[2] În U.R.S.S., cinci e nota maximă.

m-am gîndit. Dar n-am zis nimic. Căci păcătuisem şi eu cîndva scriind pe garduri prostii neliterare. Ce urît ! N-am să mai fac !

Pătrunşi de asemenea sentimente nobile, ne-am îndreptat spre podul pentru pietoni, ce ducea pe insula Truhaniv. Pe pod oamenii mergeau într-un şuvoi neîntrerupt. Încotro se duc ?! Acolo doar nici n-ai unde să te aşezi... Pur şi simplu o să-l strivească pe careva astăzi. Cu siguranţă că vor fi victime !

Victime... Cu cît ne apropiam de turnul de paraşutare, cu atît mai tare simţeam în pieptul meu ceva tare neplăcut, ceva alunecos şi rece. E înaltă pacostea !... Asta nu mai e salcia din care săream noi în rîu. Dacă nu se deschide paraşuta, — buf ! — şi-ai dat ortul popii...

M-ar interesa dacă se-ntîmplă totuşi să nu se deschidă paraşuta cînd sări din turn... Se-ntîmplă şi aici accidente ?... Sînt victime ?...

Am traversat podul şi-am cotit-o la stînga, spre turn. La ce s-o fi gîndind Iava acum ? Că merge tare voios, prea voios. Oamenii serioşi nu merg astfel cînd sar pentru prima oară cu paraşuta.

Mă uit atent la turnul de paraşutare şi nu văd să sară cineva. Poate că azi a şi fost o victimă... Iar noi mergem ca doi proşti...

Oamenii deştepţi, uite, joacă tenis de masă, un joc absolut sigur, care nu-ţi periclitează viaţa. Deasupra celor douăzeci de mese mingile de ping-pong sar ca nişte băşici cînd plouă...

Dar iată şi turnul. Uite că nu-i nimic. Nici paraşuta nu se vede. Iar frînghia de care trebuie să atîrne e trasă sus.

Nu departe de turn stătea sub copac un bărbat în vîrstă gol pînă la brîu, în pantaloni de doc. Însăşi faptul că nu era în şort, ci-n pantaloni, m-a făcut să cred că e de la administraţie.

M-am apropiat şi am întrebat :

— Spuneţi-mi, vă rog, ce-i cu turnul de paraşutare — nu funcţionează ?

Bătrînul se uită la mine şi mîrîi :

— Cum să nu funcţioneze ? Funcţionează. Dar uite că lipseşte paraşuta. Cică a furat-o cineva. Iar fără paraşută e periculos să sari din turn. Dar treaba voastră, băieţi, puteţi încerca. Vă văd atît de viteji, încît s-ar putea să n-aveţi nevoie de paraşută.

Am înțeles că bătrînul glumește. Sigur că da, turnul nu funcționează... Hmmm...

— Păcat, zisei eu.

Alături de turn erau călușeii. La-nceput m-am gîndit că-s niște călușei obișnuiți. Dar m-am uitat mai bine — a, nu, nu erau de loc obișnuiți. Pe un stîlp înalt de fier se afla o roată uriașă, iar de roată, prinse de lanțuri lungi, atîrnau scaunele. Se-nvîrte roata, se-nvîrt și scaunele, zburînd în lături, ca atunci cînd legi cu sîrmă o cutie de conserve și o rotești deasupra capului.

M-am uitat la Iava :

— Mergem ?

— Hai !

Ne-am scotocit de ultimele copeici. Am plătit. Ne-am așezat. Am pornit ! La-nceput încetișor-încetișor. Apoi din ce în ce mai tare, mai tare...

— E-he-he-he-hei... țîșni bucuria din piept. Ce lanțuri grozave ! Zbori ca o pasăre prin văzduh, parcă nu te-ai ține de nimic... vîj, vîj, vîj !...

— Br-r-r-r... fac eu din gură. Imit zgomotul motorului. Parcă zbor într-un avion de vînătoare supersonic...

— Ta-ta-ta-ta-ta-... — trag rafale de mitralieră asupra lui Iava.

Iava se-ntoarce și la rîndu-i deschide focul :

— Ta-ta-ta-ta-ta...

— Păzea că te atac ! strig eu, mă avînt spre Iava și — buf ! — îl lovesc din spate și-l arunc cît colo. Apoi se avîntă Iava și — buf ! mă lovește și el aruncîndu-mă înainte... Ehei ! Ce lanțuri ! Ah ce lanțuri ! Nici un accident ! Nici o victimă ! În lanțurile astea poți da și un bou.

Și să tot zbori, să zbori, să zbori... să zbori toată ziua...

Cînd deodată viteza scade, scade mereu și...

Stop ! Am ajuns ! Coborîți !

— Tii ! Asta-i tot ?

Dacă mai vreți, poftiți, dați bani și zburați pînă vă săturați.

Ba-a-ni ! De unde să luăm bani, dacă i-am păpat și acum sînt aici, în burtă ! Dracu ne-a pus să înfulecăm atîta înghețată ? Nu puteam mînca cu două-trei porții mai puțin ? Ne-ar fi prins de minune. Acum, din cauza unei înghețate, trebuie să renunț la o plăcere aviatică, atît de necesară pentru mine.

Prost mai sînt! Prost! Iava o pățise cu urechea și deci avea nevoie! Dar eu?! Eu! Eu trebuia să fi economisit. Să fi mîncat numai Iava. Înghețată puteam să ling pe săturate și la Vasiukivka. Dar o roată atît de grozavă cine știe cînd o să construiască la Vasiukivka! Pînă atunci mă fac mare...

Iava observă indispoziția mea. Suspină compătimitor. Zise:

— Hai să ne scăldăm măcar.

— Nu! dădui eu din mînă. De scăldat îmi arde! Ce, am venit la Kiev să mă scald? Pot să mă satur de scăldat acasă... Și nici n-ai unde să te scalzi aici. Te rătăcești printre oameni ca-ntr-o pădure, fără să dai de apă. Iar la mal apa nici nu se mai vede de atîta înghesuială...

Dar eu ziceam numai așa, ca să mă descarc. Trebuia să fii nebun să te afli pe plaja din Kiev și să nu te scalzi. Mai ales pe o căldură ca asta. Am început să ne croim drum spre apă.

Nu pot să-mi închipui exact ce-nseamnă un milion de oameni. Însă dacă ar trebui, atunci m-aș gîndi, probabil, la plaja din Kiev. După mine, acolo erau pe puțin un milion. Cine nu crede, să meargă să-i numere.

Plaja semăna cu un bazar uriaș. Numai că toți erau goi și nu tîrguiau nimic. Niciodată n-am văzut atîția oameni goi la un loc. Ei, avusesem ocazia să văd la baie unu, doi, trei, goi, hai douăzeci — treizeci. Aici însă e un milion. Nici nu-ți vine a crede că există așa ceva pe lumea asta.

Vechii oameni care născociseră iadul erau cam naivi, fără pic de fantezie. Ăla-i iad? Plaja din Kiev într-o zi fierbinte de odihnă — ăsta da iad. Pe aici oamenii într-adevăr ardeau, se coceau, se prăjeau la soare. Jumătate din ei stăteau cu burta în sus, tăcuți, nemișcați, cu ochii-nchiși ca niște morți. Numai după mișcările burților puteai să-ți dai seama că mai sînt vii, mai respiră. Cealaltă jumătate mesteca ceva ne-ncetat — rumega, înghițea, plescăia din buze, sorbea lapte din pahare triunghiulare de hîrtie, bea din sticle bere sau limonadă. Se părea că jumătatea asta a venit pe plajă special ca să mănînce. Și numai o neînsemnată parte se bălăcea în apă, înota. Dar partea asta neînsemnată era suficientă ca să împingă cu trupurile ei o jumătate din Nipru pe mal. Alții erau într-o continuă mișcare. Mergeau sărind peste oameni, călcînd picioare, mîini și capete fără să țină seamă că sînt vii. Dar și această parte neînsemnată era suficientă ca totul să semene cu îmbulzeala și forfota gării. Iar mai încolo, lîngă tufișuri,

buf ! buf ! buf ! jucau volei ; stăteau roată și izbeau mingea. Dar nu vedeai unul să joace frumușel, ci pîndeau să nimerească pe cineva în cap. Mingile multicolore zburau mai mult pe jos decît pe sus, rostogolindu-se peste oameni. Așa arată jocul de volei pe plajă.

Iar „herculii" se plimbau impunători, încordîndu-și mușchii și scoțînd pieptul înainte. Și fiecare avea legat de mînă, cu elastic, un număr — de la cabină — de parcă cineva i-a numerotat pe toți.

— Noroc, Harik !

— Salut, Șurik !

— Ceao, Marik !

Se salutau „herculii" între ei, fără să se oprească și fără a întoarce capul, ca să nu-și piardă prestanța. Toți acești curcani numerotați se deosebeau de restul oamenilor prin faptul că erau tatuați. Aveau tatuaje unde vrei și unde nu vrei : pe mîini, pe piept, pe picioare și chiar pe spinare. Erau tot felul de „incrustații" : și corăbii, și vulturi, și fiare sălbatice, și femei, și pumnale, și diferite texte înțelepte, ca de exemplu : „Moarte pentru trădare" sau altceva. Asta în primul rînd. Iar în al doilea rînd, aveau toți cîte ceva agățat de gît. Pe cîte un lănțișor atîrna fie o potcoavă, fie o cheie, fie o broșă de damă, fie o tinichea, fie numai lănțișorul sau chiar o... cruciuliță. Și era ciudat să vezi cruciulița pe pieptul pe care erau „încrustate" o corabie de pirați, pumnalul și acel „Moarte pentru trădare". Era clar că n-avea nimic comun cu Dumnezeu, și că pur și simplu așa era moda.

„Într-o bună zi au să lanseze și moda sutanei preoțești, m-am gîndit eu. Și atunci toți acești Harik, Marik și Șurik din Kiev vor umbla pe Kresciatik în sutane..."

Dar uite ce tip ciudat. Acolo unde oamenii au păr (pe cap, de exemplu), el avea chelie, iar acolo unde oamenii n-au păr (pe spate, de exemplu), el avea o blană deasă și roșcată, ca de urs. Și făcea plajă. Ce om ciudat ! Doar părul nu se bronzează ! Prin blana aia soarele n-o să pătrundă niciodată pînă la piele.

Ian te uită ce moșneag ! Nici n-a ieșit bine din apă și s-a apucat de gimnastică — se lasă pe vine, umblă în mîini, zburdă ca un băiețel. Și e slab de tot, cu chelie-n creștet, iar în părți și în spate părul îi e lung pînă la umeri. Zîmbește larg, fă-

cîndu-i cuiva cu ochiul. Ăsta da, moșneag! Tii! Priviți ce se petrece acolo! O bătrînică, căruntă și toată numai riduri, joacă... tenis sau, cum îi zice, badminton, agitînd racheta. Oho-ho! Grozav ar fi s-o vedem pe baba noastră Trindicika cu așa o rachetă. Ar năvăli tot satul. Iar pe asta n-o bagă nimeni în seamă.

Interesanți sînt moșnegii și babele din Kiev. Ca niște copii bătrîni. Iar tinerii, flăcăiandrii, invers. Uite că vin doi. Să tot aibă douăzeci de ani, nu mai mult. Dar amîndoi sînt bărboși. Ciudat!

Iar colo, sub copac, uite, doarme o cucoană. S-a băgat cu capul sub pătură și sforăie. Nu-nțeleg de ce-a venit la plajă. Că doar acasă sub pătură dormi mai bine.

Și ce de copii! Numai ce-auzi:

— Sioma, ieși din apă! Sioma, ieși din apă!

— Sașa, un' ți-s ghetuțele? Te-ntreb un' ți-s ghetuțele?

— Halocika, nu te-ndepărta! Întoarce-te!

— Alik, dă jos chiloții uzi!

— Tolia, dă-i mingea, Tolia! Doar nu e mingea ta, asta-i mingea lui.

— Iașa, astăzi n-o să te mai scalzi, e nesănătos. N-o să te scalzi... E nesănătos...

— Fania, iar mi-ai turnat nisip în pantofi! Ia varsă-l imediat!

— Hai mănîncă, mămico, oușorul! Un singur oușor! zicea o femeie grasă, într-un costum de baie vărgat, care ținea în mînă un ou curățat. Iar „mămica" — un vlăjgan de vreo doisprezece ani, gras și botos — întorcea capul și strîmba din nas.

— Hai mănîncă, mămico, te rog!

Din apă țipa cît îl ținea gura un preșcolar pirpiriu și sclifosit de vreo șase ani:

— Uite, mamă, apa! Uite, mamă, Niprul! Mamă, eu mă scald! Uite, mamă, apa! de parcă n-a văzut apă-n viața lui și nici baie n-a făcut.

Ne-am apropiat de apă și ne uitam unde să ne așezăm hainele după ce ne vom dezbrăca. În același timp, privind Niprul care se sufoca de mulțime, m-am gîndit: „Dacă cineva ar fi pe punctul să se înece noi l-am salva. Ar fi mai bine, desigur, dacă s-ar îneca un copil — e mai ușor de salvat..."

Acesta era visul nostru permanent, nerealizat încă — să salvăm pe cineva de la înec şi, astfel, să devenim eroi. Mai ales faţă de toată lumea, ca să vadă toţi... Chiar acest guraliv sclifosit ar putea să „guste" niţică apă... Într-o clipită l-am scoate şi gata... Iar în „Vecernii Kiev" de a doua zi ar apare ditamai titlul : „Tinerii eroi din Vasiukivka".

— Chiar ieri s-au interesat de la „Vecernii Kiev", aud deodată o voce veselă. Şi m-am cutremurat — parcă mi-a ascultat gîndurile. Alături de noi discutau doi cetăţeni. Unul scund, rotund la faţă, stătea în apă pînă la genunchi. Celălalt, spătos, cu nasul coroiat, se îmbrăcase (probabil, se ducea acasă), dar era desculţ, cu pantofii-n mînă.

— Mă întrebau de rolul ţarului, continuă cel cu faţa rotundă. Nu, le-am zis, n-avem despre ce discuta. Veniţi cînd o fi gata.

— Just, încuviinţă „coroiatul". — Niciodată nu e bine să povesteşti dinainte. Nu-i pot suferi pe cei care îşi destăinuie planurile de creaţie, promit, se angajează, iar după aia nu fac nimic. Ei, rămîi sănătos ! Eu am plecat fiindcă întîrzii la radio !... Noroc ! Salutări Galinei ! Trec pe la tine zilele astea... Ştiu blocul... Iar apartamentul, dacă nu mă-nşel, treisprezece ? Nu ?

— Da, da ! Treisprezece ! Vino neapărat ! Noroc ! strigă cel cu faţa rotundă, zîmbind vesel, iar după ce „coroiatul" se-ndepărtă, bombăni încet, dar destul de tare ca să auzim :
— Du-te dracului !

Eu şi Iava ne-am uitat unul la altul şi am zîmbit. Noi ştiam că dacă cineva îţi zice „rămîi sănătos", trebuie să-l trimiţi la dracu, dar n-am auzit pînă acum să facă asta un om în toată firea.

Artistul cu faţa rotundă făcu cîţiva paşi energici, pregătindu-se să sară în apă, dar se opri brusc, ridicînd mîinile :

— Ah ! Am uitat să-mi scot ceasul !

S-a răsucit, şi-a dat cu ochii de noi :

— Băieţi, fiţi amabili, puneţi-l colo pe pantalonii cei gri, ca să nu mă întorc. Şi ne-a întins ceasul. Eram mai aproape de el şi l-am luat. Iar artistul sări în apă şi înota „bras", înspumînd apa cu picioarele, ca o barcă cu motor. Înoată zdravăn !... L-am urmărit, cîteva secunde, cînd, deodată, se-auzi undeva-n stînga un ţipăt :

— Vai ! S-a înecat ! S-a înecat !... L-au scos pe înecat !
— Unde ?
— Unde ? am tresărit noi. Şi-am zbughit-o încotro alergau şi oamenii.

Păi ce ? Dacă lîngă dumneavoastră ar striga cineva „s-a înecat !" „s-a înecat !", aţi sta oare pe loc ? Dimpotrivă, uitînd de toate, aţi alerga într-acolo. Cu atît mai mult cînd abia v-aţi gîndit să salvaţi pe cineva ! Poate c-o să fiţi şi de folos. În plus, dacă punem la socoteală că niciodată-n viaţă n-aţi mai văzut un adevărat înecat viu... adică, bineînţeles, nu viu... ci, mă rog... ei, într-un cuvînt, un înecat.

— Unde ? Unde ? Unde ? ne foiam printre oameni, încercînd să vedem ceva. Dar toţi stăteau grămadă şi nu se vedea nici un înecat.

Atunci ne-am aşezat în patru labe şi am pornit printre picioarele oamenilor — ca nişte căţei... În cele din urmă l-am zărit. Pe nisip, zăcea cu burta-n sus un individ mare şi lung, iar călare pe el, stătea un omuleţ uscăţiv, cu nasul ascuţit, nu prea tînăr, cu un smoc de păr cărunt pe piept şi-i făcea respiraţie artificială. Un ! Doi ! Un ! Doi ! Un ! Doi ! După metoda lui Silvestrov.

—Acu' lasă-mă pe mine, zise omul de la salvare, un tip voinic, bronzat ca fundul ceaunului, care tocmai sosise cu barca. Se simţea probabil foarte jenat că nu el îl salvase pe înecat, ci un om oarecare, şi, pe deasupra, atît de nearătos...

Ne-am uitat cu atenţie la cel înecat. Fără-ndoială, era unul din „herculii" ăia, fiindcă îi atîrna de lănţişor o potcoavă, iar pe mînă era „încrustată" o inimă străpunsă de o săgeată şi dedesubt textul : „Tinereţea nu naşte fericire"...

Omul de la salvare şi cel cu nasul ascuţit se schimbară a doua oară, dar înecatul tot mai zăcea mort. Mulţimea vuia :

— Şi ce tînăr e !
— Ce nenorocire !
— Dar cum s-a întîmplat ?!
— Cică trecuse de geamandură, iar acolo i s-a pus un cîrcel sau aşa ceva !
— Of, şi Niprul ăsta, cîte vieţi înghite !

Deodată înecatul deschise ochii. Mulţimea răsuflă uşurată.
Ridică capul, se rezemă-n coate şi-i privi pe cei din jur cu ochi tulburi. Omuleţul cu nasul ascuţit, care tocmai îi făcea

respirație artificială și stătea călare pe el, trase aer pe nas, se strîmbă și exclamă :

— Păi, ăsta-i beat !

Cel de la salvare se aplecă de asemenea peste înecat :

— Desigur ! Duhnește ca dintr-un butoi !

— Fir-ar al dracului !

— Și se bagă în apă, bețivul dracului !...

— Băutura pe-o căldură ca asta e moarte sigură !

— Despre cîrcelul ăsta e vorba, deci...

— Și ce tînăr e ! răsuna pretutindeni.

Tot mai stînd călare pe „înecatul" beat care-nviase, omulețul l-a privit cît l-a privit, apoi ridică mîna și — pleosc ! pleosc ! îl plesni zdravăn cu palma peste bot.

— Just !

— Așa-i trebuie !

— Să-nvețe minte ! Să nu mai bage oamenii în sperieți !

— Credeam că e o victimă nenorocită, dar ăsta !...

— Mai dați-i vreo cîteva !

— Și noi putem contribui !

Încordarea trecuse și oamenii începeau să glumească.

Fără să-i mai dea vreo atenție, omulețul se ridică brusc, călcă peste „înecat" și plecă. Toți se dădură la o parte din fața lui, făcîndu-i loc.

— Nu-i nimic, o să-l ducem la dezalcoolizare, acolo o să-l ia la-ntrebări, zise vesel salvatorul voinic, apucîndu-l pe „înecat" de subsuori și tîrîndu-l spre barcă.

— Măcar să-i zici omului mersi că te-a salvat !

— Întreabă cel puțin cum îl cheamă !

— Crezi că i-a fost ușor să scoată un buhai ca tine de la fund ? strigau unii în urma „înecatului". Dar acesta nu făcea altceva decît să se holbeze prostește, fără să înțeleagă ceva.

Barca se-ndepărtă. Lumea-ncepu să se-mprăștie.

— Aoleo ! Trebuie să punem ceasul ! am țipat eu, observînd că încă-l mai țin în mînă. M-am repezit cu Iava înapoi. Ne-am învîrtit încolo și-ncoace, dar pantalonii gri nu se vedeau nicăieri. Unde să fie ? Poate că nu aici, poate ceva mai spre stînga... Dar nici acolo nu-s... Dumnezeule ! Ce-nseamnă asta ? Nene, unde ești ? Pe dinaintea ochilor noștri trec fulgerător sute de fețe și toate-s necunoscute. Se pare că nu-i aici... Mai încolo... Ba nu ! Eu cred că e mai în urmă ! Nu, nu, mai înainte... Nu, doar ți-am spus, în urmă... Dar poate, într-adevăr,

e mai înainte! Alergam în toate părțile, dar nu puteam găsi nici locul acela, nici pe nenea artistul, nici pantalonii săi gri... Și cum să-l găsești, dacă pretutindeni nisipul e la fel, și oamenii sînt la fel de goi — n-ai nici un indiciu anume!

Ah, la ce ne-o fi trebuit înecatul acela fals?! Ce ne facem acum?!

— Hai, Iava, du-te în apă! Poate că artistul acela se mai scaldă. Eu dau o raită pe mal.

Iava se dezbrăcă și sări în apă.

Iar eu alergam pe margine. Nu îndrăzneam să mă îndepărtez ca măcar pe Iava să nu-l pierd. Dar alergam mereu. Și mă uitam la fețele oamenilor...

Peste o jumătate de oră Iava ieși din apă Abia mai răsufla:

— Nu e...

— Poate s-a... înecat? zisei eu pierdut.

— Dar pantalonii? Doar și pantalonii au dispărut... Iar el a intrat în apă fără pantaloni... încercă Iava să mă convingă. Și ai văzut cum înoată, ăsta îți traversează marea și tot nu se îneacă.

— Ce-i de făcut?

— Știu eu?

M-a cuprins o disperare de-mi venea să plîng. Un om bun și simpatic mi-a dat ceasul: „Fii bun, prietene, a spus, pune ceasul pe pantalonii mei ca să nu mă întorc..." Iar eu... prieten mă numesc! I-am luat ceasul și — pe-aici ți-e drumul! Ia-l de unde nu-i...

— Iava, reiese deci că am furat ceasul, spusei eu, strîmbîndu-mă.

Cinstitul Iava dădu din umeri.

Niciodată în viață nu mi-a fost atît de necaz pe mine ca atunci.

Desigur, nici eu, nici Iava nu eram sfinți. Mai săream uneori în livadă după pere de vară, cînd la baba Nastia, cînd la baba Knișiha. Dar acolo erau atîtea pere, că putrezeau în iarbă, neadunate. Dar și baba Nastia era atît de afurisită, atît de rea, încît toată ulița noastră suferea din cauza ei. Așa că noi săream gardul nu atît pentru niște prăpădite de pere, cît în semn de protest împotriva caracterului ei urît.

Mai furasem cînd eram mic de la mătușă-mea o plăcintă cu mac. Mă căiesc. Dar furasem de la mătușă-mea și — mare

lucru — o plăcintă ! Dar acum luasem de la un om străin, și nu o plăcintă, ci un ceas, un obiect scump...

Și cînd te gîndești că noi ne pregăteam să-i arestăm pe hoți ! Cum să-i arestezi cînd tu însuți ești un hoț !

Îmi venea să plîng în hohote, să țip în gura mare, ca să mă audă toată plaja : „Tovarăși milițieni ! Luați-mă de urechi și duceți-mă la raion. Sînt un hoț ! Am furat ceasul de la un om cumsecade care a crezut în cinstea mea. Luați-mă, tovarăși milițieni !“

Dar n-am țipat. Fiindcă, spre norocul meu, nu era prin apropiere nici un milițian. Dar poate că totuși era, însă gol. Poți oare să recunoști un milițian cînd e gol ? Și-apoi, un milițian gol nu mai e milițian. Nu simți nici un fel de frică în fața unui milițian gol. Iată, bunăoară, bețivanul Burmilo îl respectă pe milițianul Valigura din satul nostru numai atunci cînd este echipat complet. Dacă se-ntîmplă ca milițianul să trebăluiască ceva prin grădină fără chipiu și veston, doar în pantaloni, iar în timpul ăsta oamenii îl cheamă ca să-l potolească pe Burmilo, și Valigura vine cu ce are pe el, atunci Burmilo nici nu vrea să se uite la milițian și-i aruncă disprețuitor :

— Ptiu ! Cine ești, mă rog ! Nu te cunosc ! Cară-te de aici ! Hai ! Cară-te !

Ajunge ca tovarășul Valigura să-și pună vestonul, dar mai ales chipiul, ca Burmilo să devină pe dată blînd ca o oaie, zicînd : „Iertați-mă, tovarășe șef“, și pleacă acasă să se culce.

E clar, un milițian gol, nu mai e milițian...

— Știi ce ? zise Iava. Tot n-o să-l găsim pe actor.

— Și-atunci ? Să mergem la miliție ? l-am întrerupt, simțind un junghi în inimă.

— Păi ! pufni Iava. Doar sîntem așteptați. Du-te ! Te rog ! Transmite salutări milițianului doborît în metro.

— Și-atunci ? am întrebat eu aproape plîngînd.

— Cum am ajuns aici ? Peste pod. Pe unde se înapoiază oamenii ? Tot peste pod. Un alt drum nu există. Așa că ne vom așeza lîngă pod și vom aștepta. Ori îl vedem noi pe el, ori ne vede el. Că de pe plajă n-a plecat încă. Precis ! Cum să plece fără ceas ?

Fie și așa ! M-am învoit. Poate că are dreptate Iava. Poate că-i mai rațional să stăm lîngă pod decît să alergăm pe plajă

cu limba scoasă. Ne-am dus pe pod. Ne-am așezat lîngă grilaj : Iava în partea dreaptă, eu — în partea stîngă. Așteptam. Soarele cotise spre asfințit. Oamenii s-au pornit de pe plajă spre casă. Se scurgeau fără încetare în șuvoi compact, aproape lipiți unul de altul... Începuseră să ne doară ochii urmărindu-i. Și capul ne vîjîia. Poți oare să recunoști pe cineva în atîta lume ? Unica speranță era c-o să ne observe el.

Aveam o înfățișare atît de jalnică, încît o femeie se aplecă deodată spre mine, zicînd : „Bietul copil", și, pe neașteptate, îmi vîrî în palmă trei copeici. Asta m-a cutremurat din cap pînă-n picioare — mă luase drept cerșetor. Cînd m-am dezmeticit, femeia parcă intrase-n pămînt. Mă alesesem cu trei copeici... Rău am ajuns !... Bine măcar că Iava n-a văzut — nu ne vedeam unul pe altul din cauza oamenilor. M-am ridicat repejor și, stînd în picioare, priveam, iar mîinile le ascundeam la spate ca, doamne ferește, să nu mă milostivească iar careva.

A început să se-ntunece. Oamenii se împuținau din ce în ce mai mult. Iar actorul nu apărea.

Îmi chiorăiau mațele de foame. Doar nu mîncasem nimic, în afară de înghețată. Iava se apropie de mine :

— Ascultă ! Sîntem niște nătăfleți ! Ce așteptăm aici ? El e actor ? Atunci ne ducem mîine pe la teatre și-l găsim. În plus știm că interpretează rolul țarului.

Ptiu ! Cum de nu m-am gîndit pînă acum la asta ? Parcă răsărise soarele în sufletul meu ! Bravo, Iava ! Ce băiat deștept ! Se vede că totuși are ceva-n cap ! E dezghețat băiatul ! Sigur că da, ne ducem mîine pe la teatre (la Kiev sînt vreo cinci-șase teatre) îl găsim pe actorul nostru, îi restituim ceasul și-i povestim cum a fost cu omul înecat și cu celelalte.

Ce bine se trăiește pe lume cînd găsești soluția unei situații disperate !

— Ia dă-l încoace să ne uităm măcar ce fel de ceas e, zise Iava.

Ne-am oprit să-l studiem la lumina unui bec (se aprinseseră de mult). Arătos ceas ! Rotund, extraplat ca o monedă, cu cadran negru, iar în locul cifrelor sînt liniioare de aur. Și acele-s de aur. Și nu-s două, ci trei. Al treilea e lung și subțire ca un fir de păr, aleargă repede pe tot cadranul — măsoară secundele.

Frumos ceas. Încă n-am văzut din astea.

— Ia, zise Iava, pune-l la mînă.

— Nu vreau.

— De ce ? Din moment ce tot, cum s-ar zice, l-ai furat, atunci măcar pune-l la mînă, poartă-l puţin. Mîine n-ai să mai poţi.

— Nu vreau să port un ceas străin.

— Iote ce orgolios — fără un chior în buzunar... Dacă eşti atît de orgolios, atunci dă-l încoa', c-o să-l port eu.

Iava îmi luă ceasul, îl puse la mînă şi dintr-o dată îşi luă un aer de parcă era mai mare cu cinci ani. Chiar şi faţa-i deveni mai bărbătească, mai severă şi mai serioasă. Păşea purtînd fudul mîna cu ceasul întinsă în lături, dreaptă şi nemişcată, ca un băţ, şi o privea din cînd în cînd cu coada ochiului. Uneori o îndoia din cot şi o ridica la ochi — se uita cît arată. Pe mine nu mă mai băga-n seamă şi nu-mi spunea nici un cuvînt, de parcă nici nu existam pe lume.

Mi-era necaz că n-am pus eu ceasul la mînă. S-ar fi putut spune că ceasul era „al meu", eu înduram chinuri sufleteşti pentru el... Dar îl poartă Iava, ba se mai şi fuduleşte, satana...

După ce străbăturăm tot cheiul şi ne apropiarăm de podul „Platon", n-am mai putut răbda şi i-am spus :

— Ajunge ! Dă-l încoa' ! Scoate-l ! Tu poţi să-l şi... strici. Iar eu va trebui să răspund.

Suspinînd, Iava scoase anevoie ceasul şi redeveni cu cinci ani mai tînăr, aşa cum fusese mai-nainte.

Am ascuns ceasul în buzunar şi numai după aceea m-am liniştit. Apoi mi-am amintit :

— Uitasem să-ţi spun, pe pod o mătuşă mi-a dat trei copeici.

— Oho ! tresări Iava. Atunci de ce mergem pe jos ? Ar fi mai bine cu tramvaiul. Căci abia mai îmi trag picioarele.

— Dar asta-i pomană, deşteptule ! Cine călătoreşte cu tramvaiul pe banii ăştia !... Înţelegi, mătuşa mi-a dat de pomană, crezînd că-s cerşetor !

— Ha — ha ! Interesant ! pricepu în sfîrşit Iava. Şi ce-ai să faci cu ei ?

— Uite că nici nu ştiu...

Situaţia era, într-adevăr, tîmpită. Să păstrez banii ? — Pentru nimic în lume !... Să-i arunc ? — Numai domnii capitalişti aruncă banii. Ne-am gîndit amîndoi, ne-am gîndit, şi pînă la

urmă am hotărît să-i dăm unui cerşetor adevărat, bineînţeles, imediat ce-l vom întîlni [1]...

— Dar întîmplarea cu ceasul e de-a dreptul interesantă! zise Iava cu înflăcărare şi ochii au început să-i strălucească ca la un ogar. — Pur şi simplu e grozav! Este tot una ca şi cum ai prinde un hoţ! De altfel, e foarte important faptul că ştim unde locuieşte actorul. În apartamentul treisprezece...

— Extraordinar de important! pufnii eu. Ştii tu cîte apartamente cu numărul treisprezece sînt în Kiev? Ca să trecem pe la toate nu ne-ar ajunge o viaţă întreagă...

— Oricum, tot e foarte interesant... nu se dădea Iava bătut. — Şi seamănă cu prinderea hoţului... Numai c-aici e invers. Pricepi, invers... Hoţii îl urmăresc pe cel păgubit ca să-i restituie ceea ce i-au furat. Ca-n filme! Spune şi tu!

— Ai să te saturi acuşi de film, ai să vezi ce-o să ne zică mătuşa. Cred c-a-nnebunit de atîtea emoţii...

...Mătuşa nu ne-a spus nimic. Ea stătea culcată pe canapea cu comprese la cap. Ne-a spus unchiul...

— Dacă voi, împieliţaţilor, aţi fi copiii mei, v-aş trage acum o mamă de bătaie, încît mîine n-aţi mai putea să-ncăpeţi în nădragi. Cum însă n-am dreptul, pur şi simplu vă anunţ: încă una ca asta, şi imediat vă cumpăr bilete şi-n aceeaşi zi vă expediez înapoi la Vasiukivka. Nu vreau să rămîn văduv din cauza voastră. Mătuşa era gata să moară de atîtea emoţii. Priviţi-o cum zace de migrenă.

Noi stăteam cu capetele plecate şi îndrugam ceva despre cum am fost la film, apoi la roata dracului, apoi... în vizită la o fetiţă, o cunoştinţă de-a noastră (Valka Malinovski, pe cuvînt de cinste, iată şi adresa exactă... puteţi verifica) şi cum ne-au primit şi ne-au ospătat acolo, cum ne-am uitat la televizor şi cum nu vroiau să ne dea drumul şi... n-o să mai facem una ca asta!

Apoi am băut ceai (doar mîncasem zdravăn în vizită) şi ne-am culcat flămînzi.

...Stăteam în pat şi nu puteam adormi.

Mă cuprinsese accesul unei căinţe tardive. Conştiinţa îmi rodea sufletul, precum rugina fierul.

---

[1] Aceste trei copeici stau şi acum la mine acasă — n-am dat încă de un cerşetor adevărat...

Ce prost ne merge ! am șoptit cu amărăciune. — Vrem să devenim eroi, însă nu facem altceva decît să mințim, să înșelăm, să păcălim... Cîte am făcut numai într-o singură zi ! Pe artist l-am păcălit, l-am prădat, am doborît milițianul, am cheltuit banii economisiți, pe mătușa am mințit-o, pe unchi l-am mințit, pînă și... pomană am luat. Oare ca să devii erou trebuie să minți în halul ăsta și să comiți atîtea fapte necinstite ? Dacă-i așa, atunci eroismul nu face nici cît o ceapă degerată ! Un eroism al minciunii. Or, adevărații eroi, în primul rînd, sînt oameni cinstiți, nobili. Karmeliuk, Dovbuș, contele de Monte-Cristo, căpitanul Nemo, Kotigoroșko, Pokrîșkin... N-au mințit niciodată. Iar noi sîntem niște mincinoși... niște pungași...

Iava suspină, aprobîndu-mă :

— Așa este. Am spus cam multe minciuni și... în general... Hai să nu mai mințim.

— Sigur că da, hai, am spus eu, dar trebuie să născocim ceva care să ne oprească. Să jurăm (poate chiar pe sîngele nostru) că n-o să mai mințim. Și să convenim : dacă nu poți sau nu vrei să spui adevărul, taci, oricît te-ar întreba, taci și pace.

— Bine, îmi luă vorba Iava. Numai că am mai jurat pe sîngele nostru — asta nu ajută. Mai bine așa : dacă totuși nu te-ai abținut și ai mințit, celălalt îți pocnește trei palme. Asta însă imediat și oriunde ne-am afla : pe stradă, la școală, la lecție sau chiar în prezidiul adunării. Și n-avem voie să facem nici o excepție sau să ne abatem în nici un caz. O lege sfîntă ! Pentru prima minciună trei palme, pentru a doua — șase, pentru a treia — douăzeci și așa mai departe. Va fi chiar interesant. O să ne educe voința, care pentru un erou este foarte necesară.

Iava trebuia cu orice preț să născocească ceva original. Am bănuit imediat că el nu vroia atît să se vindece de minciuni cu această metodă, cît să pară interesant. Dar nu m-am apucat să-l contrazic, totul e ca rezultatul să fie pozitiv.

Astfel am ajuns la o înțelegere.

Și, simțindu-ne cinstiți aproape sută la sută, am adormit liniștiți.

Capitolul V

ÎN CĂUTAREA NECUNOSCUTULUI DIN APARTAMENTUL TREISPREZECE. ÎNTÎLNIREA DE LA TEATRU GLORIA ŞI DECĂDEREA LUI IAVA REN'

Dimineaţa începu cu o surpriză. Cînd m-am trezit, Iava era gata (se sculase mai devreme decît mine). În timp ce mă-mbrăcam, îl văd că-mi face cu ochiul, dînd din cap: cu alte cuvinte, hai că am aflat un secret. M-am dus după el în baie.

Mijindu-şi ochii, mă fixă bănuitor, şi zise încet :

— De ce mi-ai ascuns că unchiul tău lucrează la contrainformaţii ? zise şi-şi pregătea mîna să-mi ardă cele trei palme.

Eu m-am holbat la el :

— La care contrainformaţii ?

— La alea, zice el, care-i prinde pe spioni.

— Ptiu ! zic eu. Tu te-ai scrîntit de tot și visezi numai spioni.

— Ba nu m-am scrîntit, zice el. Crezi că-s prost ? Arme primesc numai milițienii (unu !), grănicerii (doi !) și cei de la contrainformații (trei !). Asta o știu precis. Și cum unchiul tău nu e nici milițian, nici grănicer, înseamnă că e la contrainformații.

— Ce arme ? nu înțelegeam nimic.

— Pis-to-lul ! zise Iava apăsat.

— Unde l-ai văzut ?

— În sertarul de la birou, e puțin întredeschis.

— Da ? Ia să vedem ! acum mă pregăteam eu să-i ard cele trei palme — dacă-ai mințit, e vai de tine !

Am ieșit din baie și am luat-o (chipurile, fără nici un țel) prin camere. Apoi ne-am repezit spre birou. Mă uit. — Da ! Este ! Iava n-a mințit ! Pistolul ! Un pistol adevărat ! Oțelul brunat lucea sumbru.

În piept inima începu să-mi bată mai tare ! M-am uitat la unchiul care stătea pe balcon și ridica halterele — făcea înviorare. Iar apoi...

— Oho ! Dar ce-i asta, unchiule Hrișa ? zisei eu mirat și cu cea mai mare nevinovăție.

— Care ? Unchiul intră-n cameră și se apropie de mine.

— Păi asta, zic, din sertar.

— A-a... Un pistol.

— Văd și eu că nu e o lopată... Dar la ce-ți folosește ?

— Cum adică la ce-mi folosește ? La start. E un pistol sportiv. Se folosește pentru semnalul de plecare. Ce, n-ai mai văzut niciodată ?

Tii ! Ce mai contrainformații ! Doar unchiul meu, afară de faptul că e maistru la uzina „Bolșevik", mai e și maestru al sportului (cîndva a practicat atletismul, iar acum e arbitru de categorie republicană). Cum de nu mi-am dat seama imediat ce fel de pistol e ! Totuși, fie vorba-ntre noi, eu încă n-am văzut de aproape un pistol de start și nu l-am avut în mînă. Nici Iava. M-am uitat la Iava — el se-nroșise : îi era rușine c-a dat greș. Și, ca să-și mascheze fîstîceala, întrebă :

— Dar cum se trage cu el ?

— Foarte simplu, spuse unchiul, scoțînd pistolul din sertar. Se dă comanda : „La start !", apoi : „Fiți gata !" — și unchiul ridică pistolul deasupra capului...

P-poc !... Oho ! De ne țiuiră urechile ! Dar în aceeași clipă : „Vai !“... Buf !... În bucătărie căzu ceva cu zgomot. Ne-am repezit într-acolo. În mijlocul bucătăriei zăcea mătușa, iar lîngă ea castronul spart, în care freca macul pentru plăcinte. Neașteptîndu-se la împușcătură, mătușa s-a speriat și a căzut jos. Avea o înfățișare atît de caraghioasă, încît ne-a pufnit rîsul.

— Hri-șa ! zise ea jalnic, lăsînd cu reproș capul într-o parte. Parc-ai fi un copil ! Se poate ? Cît p-aci să mor.

— Cine-i de vină că ești fricoasă ca un iepure, rîse unchiul.

— Totuși, pocnește așa de zdravăn, că oricine se poate speria, zisei eu (mi se făcuse milă de mătușă).

— Cu ăsta poți să prinzi și spioni, zise Iava. Bate ca unul de război !...

— Unchiule Hrișa, aș putea să trag ? prinsesem eu curaj.

— De ce nu... numai... Unchiul arătă spre mătușa care se ridicase și aduna cioburile.

— Putem și-n dormitor, sugeră Iava.

— Ei, hai...

Înainte de a trage, am strigat :

— La start, mătușă ! Atenție !

Și abia după aceea am apăsat cu ambele mîini pe trăgaci (era așa de tare, că nici vorbă să pot cu o singură mînă !). Ce împușcătură ! După părerea mea, era mai puternică decît a unchiului.

Am tras cu Iava de cîte două ori — unchiul nu ne-a permis mai mult („Să nu se sperie vecinii !“).

Toată istoria asta cu pistolul m-a înveselit puțin. Dar cînd mi-am amintit de ceas, inima mi se strînse și începu să schiaune ca un cățel în cămara întunecoasă. Ce-o să se întîmple ? Oare o să-l găsim pe actor ? Ce-o să ne spună ?

În timpul dejunului am stat tăcut și posac. Iava mi-arunca mereu priviri și-mi făcea semn cu ochiul — încerca să mă încurajeze.

Mestecînd alene scrobul cu untură, eu mă gîndeam. Mă gîndeam la faptul că ar trebui, fără să mințim (în nici un caz !), s-o ștergem de acasă, ca să pornim în căutarea actorului.

Și de ce să mințim ! într-un fel sau altul, vizionarea unui spectacol la Teatrul Tineretului era planificată. Așa că în loc să ne ducem peste cîteva zile, cum ne propusesem, vom merge astăzi. Iar în drum spre Teatrul Tineretului, o să trecem pe la

alte teatre și o să-l căutăm pe actor. Spectacolul începe la douăsprezece, acum nu e nici zece, așa că o să izbutim.

Cînd i-am pomenit de teatru, unchiul nu s-a opus, ci doar întrebă :

— Nu-i mai bine să merg și eu cu voi ? Ce părere aveți ?

Ne-am gîndit că este absolut inutil și nu avem nevoie ; doar o să ne încurce. Și m-am grăbit să-i răspund :

— Spectacolul e neinteresant pentru dumneata ! E numai pentru copii ! Dac-aș fi mare...

A ghicit sau nu gîndurile mele nu știu, unchiul însă zîmbi.

— Aveți dreptate. Duceți-vă singuri. Am glumit doar. Dar dacă vă mai rătăciți pe undeva — mîine vă expediez acasă.

Ne-a dat bani, am îmbrăcat cămăși curate, frumos apretate, pantaloni călcați, am încălțat pantofi noi-nouți, și ne-am dus.

Nu știu cum sînt alții, dar eu, cînd totul pe mine e nou, parcă mă simt gol. Mi se pare că toți mă privesc și mi-e rușine, caut să mă ascund de ochii lumii. Așa că pînă la urmă totdeauna se termină prin aceea că, ori șterg peretele cu mîneca de mă murdăresc, ori îmi trîntesc o pată pe pantaloni, ori lovesc cu vîrful pantofului în pămînt, ca să nu mai lucească. Atunci mi-e mai ușor. Chiar și acum, coborînd pe scări, dintr-o dată ștersei grilajul cu mîneca, făcînd o dungă murdară pe cămașă, și numai după aceea am ieșit liniștit pe stradă. Dar tot nu mă simțeam bine în hainele noi și scorțoase ; în picioare parcă aveam niște butuoi, iar gulerul apretat îmi rodea gîtul ca un jug — ca să-ntorc capul, trebuia să mă mișc cu totul. Nu înțeleg, de ce nu te poți duce la teatru în haine obișnuite ? Doar mergi să vezi spectacolul, nu să se uite lumea la tine ! Dac-aș fi un mare șef, aș emite un ordin ca să nu lase pe nimeni la teatru în haine noi. Dar nu vă faceți griji, eu n-am să ajung șef niciodată. Fiindcă vreau să fiu aviator...

Ne-am urcat în troleibuz și ne-am dus pe strada Cervonoarmiiska, la Teatrul Muzical. Am început de aici, fiindcă, nu știu de ce, aveam impresia că actorul acela simpatic, cu fața rotundă, lucrează chiar la acest teatru vesel (unde se mai poate juca rolul unui țar !).

Intrasem în hol. Era gol. Liniște. Nu era nimeni. În dreapta — casa. Drept înainte, pe scări, o ușă mare cît un perete întreg. Am încercat-o, s-a deschis. Am vîrît capul înăuntru — nimeni.

— Poate e devreme, nu s-au adunat încă, zisei eu.

— Da' de unde ! E ora zece ! zise Iava. Iar artiștii, ca și ceilalți oameni, trebuie să vină la servici dimineața.

— Atunci de ce nu e nimeni ?

— Da' ce, vrei să se îngrămădească aici, la intrare ? Sînt, probabil, pe scenă. Repetă. Să mergem !

Dar abia ne-am urnit de lîngă ușă, că deodată ne întîmpină — de unde o fi apărut — o mătușică tinerică, într-o tunică albastră ca la milițieni.

— Ce doriți, băieți ?

Ne-am oprit, fîstîcindu-ne. Cum s-o întrebăm ? Ea din nou :

— Ce s-a întîmplat, băieți ?

Atunci Iava trînti :

— Căutăm un țar.

— Ce țar ? întrebă ea mirată.

— Unul rotund la față, cu chelie, am adăugat eu.

Ea-ncepu să rîdă :

— Ați cam întîrziat, băieți. Sînt aproape cincizeci de ani de cînd nu mai sînt țari. Ar fi trebuit să veniți mai repede.

Iava prinse curaj :

— De ce rîdeți ? Noi nu căutăm un țar adevărat ! N-avem ce face cu el. Îl căutăm pe actorul care interpretează rolul țarului. Ați înțeles ?

— Locuiește în apartamentul treisprezece, am adăugat eu.

— Acum e limpede, zise mătușica, dar n-avem nici un actor care să joace un rol de țar. Fiindcă în repertoriul nostru nu e nici un spectacol despre țari. Și de ce-l căutați tocmai la noi ? V-a spus el că lucrează aici ? Cum îl cheamă ?

Eu și Iava ne-am uitat unul la celălalt.

— Nu știm cum îl cheamă, zisei eu, însă știm că interpretează rolul unui țar.

— Și unde anume îl interpretează ? La ce teatru ?

— Nu știm.

— Asta-i bună. L-ați visat pe actorul acela sau ce ? Și de unde știți că interpretează rolul unui țar ?

— El ne-a spus.

— Deci îl cunoașteți ?

— Oarecum... zisei eu nesigur și mă uitai la Iava : de ce tace oare. În orice discuție el este vioara întîi, iar acum tace, de parcă-ar avea o piatră-n gură.

— Cum îl cunoaşteţi, dacă nu ştiţi nici cum îl cheamă, nici la ce teatru lucrează ? ne tot întreba ea.

— Uite aşa... n-am izbutit să aflăm.

— Şi de ce-l căutaţi acuma ?

— Trebuie să... să discutăm... o chestiune...

— De artă ? zîmbi femeia.

— Îhî... abia am apucat să spun că deodată — poc ! Din ochi mi-au ţîşnit scîntei. Poc ! Poc !... de-mi vîjîia capul. Şi mi se părea că loviturile se opreau nu-n capul meu, ci într-un pepene — aşa de puternic era zgomotul.

Femeia se-apucă cu mîinile de păr :

— Asta-i bună ! De ce-l baţi ? Ce-nseamnă huliganismul ăsta ?! Nici una, nici două...

Ce a mai strigat femeia în continuare, n-am mai auzit, fiindcă m-am pomenit în stradă. Capul îmi vîjîia, ochii-mi erau plini de lacrimi fierbinţi.

Va să zică uite de ce tăcea Iava — îi era frică să mintă şi aştepta să mint eu. Dar oare eu am minţit cu adevărat ? Am răspuns „îhî“ la întrebarea ei glumeaţă, şi asta se putea lua ca o glumă. Nici să glumeşti nu mai ai voie. Dacă ne vom lega de orice fleac, atunci pînă la adînci bătrîneţi, chiar pînă la moarte, vom purta cucuie-n frunte.

— Ce, te superi ? întrebă Iava cu o voce nevinovată, mergînd în urma mea. Doar ne-am înţeles. Nu sînt vinovat.

Eu tăceam.

— N-ai dreptul să te superi. E necinstit. Atunci pentru ce am mai vorbit...

Îmi mai ţinea şi predici ! Sigur c-ar fi fost caraghios să mă fi supărat din moment ce ne-am hotărît, dar dacă te cîrpeşte în văzul lumii şi nici n-ai voie să-i dai riposta, atunci e puţin probabil că după asta vei rîde în hohote. Şi nici n-ai să cînţi de fericire.

— Ei, de ce te superi, nu mai contenea Iava. — Cînd voi minţi eu, pedepseşte-mă, că nici n-o să clipesc, ai să vezi.

Toate astea erau adevărate, însă tot drumul pînă la operă am tăcut. Abia în piaţa din faţa Operei, frecîndu-mi fruntea, am zis :

— Trebuie să ne interesăm altfel. Mai inteligent. Mai întîi să vedem dacă... ăla, cum îi zice... în repertoriu, există, în general, ceva despre ţari. Căci aşa, dintr-o dată — hodoronc-tronc — daţi-ne un ţar.

— Desigur, desigur — acceptă Iava, bucuros că, în fine, deschisesem gura. Am convenit să spunem adevărul : trebuie să-i restituim actorului un obiect pe care el, scăldîndu-se în Nipru, ni l-a lăsat (ce anume obiect, e secret, asta puteam să nu spunem, căci e periculos să vorbeşti despre ceas).

— Opera stătea mult mai bine cu ţarii, decît Teatrul Muzical. Aici erau vreo cîţiva ţari. În cîteva spectacole. În „Boris Godunov" — ţar. În „Povestea ţarului Saltan" — vă daţi seama şi singuri. În „Decembriştii" — ţar. Şi în „Albă ca zăpada" — alt ţar. Am tresărit de bucurie cînd am aflat, şi eram sigur că printre ţarii ăia o să-l găsim neapărat şi pe al nostru, rotund la faţă, cu chelie. Cînd colo, nici un ţar nu era bun, nu era ceea ce ne trebuia. Nici unul cu chelie. Toţi aveau păr, unii chiar creţ. Şi pe deasupra erau nişte bărbaţi înalţi, voinici. Asta ne-a spus-o casiera. Ba chiar ni i-a arătat pe fiecare. În hol atîrnau portretele tuturor actorilor. „Al nostru" nu se vedea printre ei. Ieşisem de la Operă nu prea veseli.

— Nu-i nimic, zise Iava cu o prefăcută voioşie. — Eram sigur că nu e la Operă. Artiştii de operă îşi păzesc vocea, le e frică să nu răcească — nici unul n-o să-ţi facă baie în Nipru. Fac baie numai artiştii de teatru.

Am coborît pe strada Lenin, spre teatrul rus, „Lesia Ukrainka". Dar şi acolo (iar după aceea şi la teatrul „Ivan Franko") ne aştepta o dezamăgire cumplită. La ambele teatre nu era nici un spectacol despre ţari şi printre portretele ce atîrnau în hol nu l-am găsit pe cel pe care-l căutam.

Mai rămăsese un singur teatru, Teatrul Tineretului.

Urcam de la teatrul „Ivan Franko" pe treptele de lîngă un bloc neobişnuit de pe strada Ordjonikidze, acoperit în întregime cu tot felul de figuri ciudate : erau şi elefanţi, şi şerpi, şi păsări neobişnuite, şi fiare sălbatice, şi alte ciudăţenii... Altă dată m-aş fi holbat cu gura căscată la clădirea aceea, fiindcă aşa ceva nu există nicăieri în lume, numai la Kiev. Acum însă treceam indiferent ! În sufletul meu era atît de întuneric şi urît, încît dacă toate aceste dihănii ar fi înviat şi m-ar fi privit, s-ar fi speriat.

— Nu fi necăjit, mă consola Iava. Ei, sigur că da, el e de la Teatrul Tineretului. Precis. Ai să vezi. Şi interpretează rolul ţarului într-o poveste pentru copii. Sigur e actor de comedie.

După părerea mea, noi chiar l-am văzut cîndva la televizor. Ţii minte, ăla care s-a împiedicat de prag şi a căzut. Hî-hî...

Iava încerca să mă înveselească. Însă eu nu mă lăsam. Tot drumul strădaniile lui au fost zadarnice.

Am intrat la teatru şi parcă nimerisem la şcoală în recreaţia mare : gălăgie, forfotă, alergături. Şi numai copii mici, nici cravate de pionieri n-aveau încă. Ne-am apropiat de casă ; cînd colo, spectacolul era pentru şcolarii mai mici, pentru elevii claselor I—IV, se juca un basm.

— Despre un ţar ? am întrebat eu repede.

— Nu, despre Scufiţa Roşie, răspunse casiera.

Strîmbarăm din nas, dar ce era să facem, doar nu era să mergem acasă, mai mult — trebuia să ne uităm la artiştii din hol.

— Acu o să vedem Scufiţa Roşie, zise Iava.

Am luat bilete şi am intrat. Dîndu-i la o parte pe ţînci, ne plimbam prin foaier, cercetînd portretele. De fiecare portret ne apropiam cu emoţie şi teamă. Ultimul teatru, ultimele speranţe.

Cercetasem toate portretele şi simţeam că-mi căzuse inima din piept... Actorul nostru nu era, nu era şi pace. Ce-i de făcut acuma ? Unde să-l mai căutăm ? Înseamnă că nu e actor. Dar el spusese clar că este. Doar vorbise şi de un ţar... Cum vine asta ?!

— Aşteaptă, nu-ţi face griji, mă-ncurajează Iava. Poate că pur şi simplu nu i-au afişat portretul. Ţii minte cum Hrişa Hamobobil n-a nimerit pe panoul de onoare al şcolii, căci în ziua fotografierii îl muşcase o albină şi avea mutra cît un pepene. Poate că şi ăsta a păţit ceva asemănător...

— Da' de unde ! dar în sinea mea doream atît de mult ca ăsta să fie adevărul.

— Băieţi ! Noroc, băieţi ! am auzit dintr-o dată. Ne-ntoarserăm într-acolo şi-o zărirăm pe Valka. Îmbrăcată în alb, cu o fundă ca un fluture mare pe cap, stătea ţinînd de mînă un băieţel din clasa întîia, în uniformă albastră de elev.

— V-am recunoscut dintr-o dată, ţîrîi ea cu bucurie. De mult sînteţi la Kiev ? Aţi venit în excursie sau cum ? Sînteţi singuri, sau cu toată clasa ?

Eu tăceam... E cunoştinţa lui, el să discute. Dar şi Iava tăcea. Dacă l-aţi fi văzut. Mai întîi se făcu palid, apoi roşu, apoi din nou palid, şi în cele din urmă se umplu de tot felul

de pete. Nu arătase astfel nici anul trecut cînd se prăvălise în fîntîna părăsită.

Iar Valka nu mai contenea :

— Şi pentru cît timp aţi venit ? Şi i-aţi prins atuncea pe răufăcătorii voştri, sau nu ? Mi-aţi promis doar că-mi scrieţi... Probabil c-aţi pierdut adresa. Aşa e ? Dar de ce tăceţi ? Nu vreţi să staţi de vorbă cu mine ?

În cele din urmă Iava îşi reveni şi căscă gura. Şi din gura aceea au zburat cuvintele :

— De ce nu... noi nimic... noi dimpotrivă.

Nu se poate spune că suna foarte frumos, însă eu nu m-am amestecat în discuţia lor. Să vorbească !

Dar era şi tîrziu să mă fi amestecat, căci bătu cel de-al treilea gong şi toţi se îndreptau grăbiţi în sală. Începu spectacolul. Noi stăteam în rîndul al şaselea, Valka — în al nouălea. În loc să privească înainte, spre scenă, Iava tot timpul freca scaunul cu pantalonii şi întorcea capul, trăgînd cu coada ochiului spre Valka.

— O să-ţi suceşti gîtul, o să umbli cu spatele înainte — spusei eu pe un ton înţepător. Dar el habar n-avea de mine.

Pe scenă se petreceau tot felul de peripeţii cu Scufiţa Roşie, pe care o interpreta o actriţă destul de bătrînă, cam grasă şi cu o voce piţigăiată.

Lupul viclean, jigărit şi cu nasul lung, tocmai se furişase în curtea bunicii ca s-o mănînce. Sprintena bunică se apăra cum putea : construia baricade din mobilă, alerga prin toată scena, arunca în lup cu oale şi castroane.

Iar sub gard, lîngă o cuşcă, era legată o găină adevărată, vie — singurul animal al bunicii. În timpul spectacolului găina se-ncurcă în sfoara de care era legată şi începu să se zbată. Ocupaţi cu bătaia, lupul şi bunica nu observau nimic. Toţi priveau cu emoţie biata găină care, sleită de puteri, abia mai respira, dar ce era să faci, doar nu era să te apuci să ţipi, dînd peste cap spectacolul.

M-am uitat alături : Iava se tot sucea, se tot răsucea pe scaun, de parcă i-ar fi turnat cineva jăratic în pantaloni, apoi se ridică brusc şi se duse. Pe culoar, drept spre scenă. Eu m-am făcut mic. Sala amuţi : toate capetele se-ntorceau spre Iava, ca la parada militară, cînd generalul trece-n revistă garda aliniată. Iava a mers, a mers, s-a urcat pe scenă, s-a apropiat de

găină şi-ncepu să o descurce. Iar artiştii îşi continuau jocul, chipurile, nu-l observau, ca şi cum nici n-ar fi existat. Iava descurcă găina şi, încetişor, se-ntoarse la locul său. Numai după ce se aşeză am simţit cît de greu respira şi cum îi bubuia inima în piept. Peste cîteva minute lupul a mîncat-o pe bunică şi primul act s-a terminat. Cortina s-a lăsat, în sală s-a aprins lumina. Toţi aplaudau, însă majoritatea spectatorilor îşi întorseseră capetele şi-l priveau pe Iava. Şi nu era clar pe cine aplaudă — pe artişti sau pe Iava. Deodată Valka se apropie de noi.

— Ah, ce grozav ! Bravo ! Cum de ai avut curajul ? Eu n-aş putea niciodată. Bravo ! Vorbea tare, după mine chiar prea tare. Se vedea că-i făcea plăcere să ştie toţi că ea-l cunoaşte pe Iava. Se mîndrea cu asta. Din toate părţile priviri înflăcărate se-ndreptau spre Iava. Cînd ieşirăm în foaier, mereu se auzeau ba ici, ba dincolo voci înăbuşite ; „Ăsta-i ! Ăsta-i ! Uite-l c-a plecat ! Ăla cu cămaşa albă !“

După mine, asta era ceea ce a visat Iava. Era fericit. Dac-am spune că radia, încă n-am spune nimic. Se plimba prin foaier ca pe nişte catalige, de parcă era mai înalt decît toţi oamenii din lume. Ochii lui emanau ceva de care nu erau în stare ochii oamenilor obişnuiţi. Şi mi-era atît de îndepărtat, ca niciodată-n viaţă. În acele momente, pentru Iava eu nu mai existam şi nici emoţiile mele din cauza ceasului. Desigur, era un erou, e clar, dar mi-era neplăcut să-l privesc.

— Iar ăsta e frăţiorul meu Mikola, zise Valka, fiindcă Iava se uită cu mirare la elevul dintr-a-ntîia îmbrăcat în uniforma şcolară albastră, care se tot învîrtea pe lîngă noi. Şi frăţiorul Mikola se-nroşise de parcă îi făceau cunoştinţă nu cu cîrnul Iava, ci cu cosmonautul Popovici, cu artistul de cinema Rîbnikov sau cu altcineva.

— Eu, de fapt, pentru el venisem aici, pentru că mama încă nu-l lasă singur — explică Valka parcă scuzîndu-se. După care Iava-l măsură pe Mikola cu o privire vădit dispreţuitoare. Acesta se-nroşise şi mai tare.

— Şi i-aţi prins pînă la urmă, sau nu ? întrebă Valka.

— Desigur, aruncă Iava cu indiferenţă.

— Şi nu mi-aţi scris. Se poate ! Sau, poate, aţi pierdut adresa ? Da ?

— Nu, n-am pierdut-o... Însă... Iava dădu din umeri şi acest gest se putea înţelege astfel : chipurile, de ce trebuia să

scriu, mare nevoie aveam... Valka se îmbujoră. Înfruntînd stinghereala, zise :

— Ei, desigur, voi nu i-aţi prins singuri, v-au ajutat oamenii mari. Sau invers, voi i-aţi ajutat pe cei în vîrstă...

— Da' de unde, pufni Iava. — Noi singuri...

Mă privi fulgerător şi... îşi muşcă buzele. Însă era prea tîrziu.

Suspinînd, am ridicat mîna şi i-am cîrpit trei palme zdravene, de răsună foaierul. Valka ţipă. Fråţiorul Mikola chicoti. În apropiere a mai rîs cineva. Cataligele s-au frînt şi Iava se pomeni pe pămînt, năucit, roşu ca sfecla, cu ochii holbaţi. Mi se făcu şi milă de el. Dar eram oare vinovat ? El singur a convenit. Să nu fi pus asemenea condiţii...

Văzînd că Iava nu se pregătea să-mi dea replica, Valka (ah ce suflet !) se năpusti asupra mea :

— Tu ce vrei ? Ai înnebunit ? Ce fel de glume-s astea ?

Copiii începură să se adune în jurul nostru. Iava-şi roti privirea ca o fiară hăituită şi zîmbi în silă — un zîmbet jalnic, prefăcut (aşa zîmbeşti în părul străin cînd te prinde stăpînul). Şi zise :

— Nu-i nimic... Totul e în ordine... Acum sîntem chit... S-a întors spre mulţime : — Ce căscaţi gura ! Nu e film.

Zîmbind, copiii începuseră să se împrăştie. Chiar atunci se auzi bătaia gongului, pauza s-a terminat.

— Şi totuşi ce s-a întîmplat ? Ce-i cu voi ? V-aţi certat poate ? nu putea să se dumirească Valka.

— Ba nu ne-am certat de loc. Pur şi simplu avem o convenţie. Iava nu vroia să explice. Intrasem în sală şi ne îndreptam spre locurile noastre.

— Dar ce convenţie ? Care anume ? nu mai contenea Valka (curioase mai sînt fetele !).

— Lasă, după spectacol.

— Bine, dar să n-o ştergeţi.

— Bine.

Capitolul VI

BUDKA

DINTE PENTRU DINTE

Spectacolul s-a terminat şi am ieşit de la teatru. Iava uitase de cîrpeală, era liniştit, şi acum întindea gîtul ca un cocoş (mai-mai să cînte cu-cu-ri-gu !), aruncînd priviri peste capetele copiilor. Se uita după Valka şi frăţiorul ei Mikola.

— Hai să ne ducem ! Ce ne trebuie ea ? O să trăncănească ca o coţofană, zisei eu posomorît. Eram într-o dispoziţie proastă — povestea cu ceasul mă rodea la inimă. Se părea că nu mai e nici o nădejde să ajungă la stăpînul său. Chiar dac-ai striga pe stradă în gura mare, tot nu te-ar auzi ! Poţi oare găsi pe cineva (necunoscîndu-i nici numele, nici adresa) într-un oraş cu o populaţie de un milion şi jumătate, plus o jumătate de

milion veniți din alte părți ? E imposibil ! Chiar dac-ai țipa din răsputeri sau ai plînge !

Iava însă era pe cu totul altă lungime de undă, se gîndea la altceva.

— Cum să plecăm ?! Ce-i cu tine ?! zise el. — Doar am promis c-o așteptăm. Cu alte cuvinte : iar mă împingi spre minciună ! Vezi că în felul ăsta se pot încasa niște labe.

„I-am promis" ! Ce grozav rostește cuvintele astea ! El i-a promis, iar acum zice „noi". Halal spirit de colectivitate ! N-am nevoie de o asemenea bucurie !

Dar n-am reușit să rostesc toate astea, că din mulțime apăru-n zbor Valka cu Mikola și se apropie de noi.

— V-am căutat în foaier, credeam că m-așteptați acolo. Ei, să mergem !

De pe stradă ne-am îndreptat spre parc, la monumentul lui Vatutin. Valka spunea tot timpul ceva, însă eu n-o ascultam. Nu mă interesa. Deodată însă am auzit numele meu :

— De ce e oare așa de acru Pavlik ? E supărat ? N-o fi bolnav ? Sau poate i s-a întîmplat ceva ?

„Tu ești bolnavă, m-am gîndit enervat. Ce-o fi vrînd de la mine ? Și tare nu-mi place cînd cineva-mi zice Pavlik ! Pavlik — ravlik"[1] !

Iava mă privi pătrunzător și ochii lui îmi spuneau : „Ei, prietene, nu pot să mint. Iartă-mă".

— Da, i s-a întîmplat, suspină el. O neplăcere...

Și pe dată începu să povestească totul cum a fost : și despre ziua de ieri, și despre ceasul actorului, și despre felul cum am colindat astăzi pe la toate teatrele.

La-nceput vroiam să-l întrerup, să intervin, să nu-l las să vorbească, dar mă gîndii că asta n-ar schimba nimic și totul îmi deveni indiferent.

Ascultînd povestirea lui Iava, Valka tot timpul exclama și bătea din palme :

— Nu mai spune !... Ca să vezi !... Asta, da !...

Iar cînd Iava termină, ea zise emoționată :

— Ei, ca să vezi ce întîmplare. Desigur că trebuie neapărat să-l găsiți pe actor... și deodată ochii au început să-i lucească.

---

[1] Melc — melc — codobelc.

Știți ce ?! Știu pe cineva care vă poate ajuta. Lîngă noi locuiește un actor bătrîn, Maxim Valerianovici. E la pensie, nu mai joacă, dar îi cunoaște pe absolut toți actorii. A jucat încă înainte de revoluție. O să i-l descrieți pe „țarul" vostru și el îl va recunoaște cu siguranță. Dacă vreți, vă fac cunoștință.

Ne-am uitat unul la altul. Iava mă privi triumfător. De parcă era firesc să existe acel Maxim Valerianovici. Dar nu se știa încă dacă o să ne poată ajuta. Să încercăm. Încercarea moarte n-are.

— O fi acasă acum ? am întrebat eu, dînd de înțeles că sînt de acord.

— Probabil. E mai mult bolnav și stă tot timpul acasă. Să mergem.

Cunoscutul bloc de pe strada Revoluției din Ianuarie ne-a întîmpinat cu o muzică puternică și veselă — niște tineri se fîțîiau pe balconul de la etajul doi în jurul unui magnetofon. M-am gîndit că e un semn bun — la film, de exemplu, cînd acțiunea se încheie într-un mod fericit, totdeauna răsună o muzică veselă.

Pășeam voioși în acordurile muzicii spre blocul din curte, fiind siguri că Maxim Valerianovici locuiește în același bloc cu Valka. Însă Valka ne-a spus : „Nu, nu pe aici" și a cotit într-o curte semiîntunecoasă. Eu și Iava roșisem — doar Valka n-avea de unde să știe că mai fusesem în locurile astea. Noroc că era întuneric și ea nu a observat nimic.

Din curtea întunecoasă am ieșit în curtea din fund, la magaziile vechi, dărăpănate. Erau multe magazii — unele cu etaj, cu scară de lemn și podeț îngust de-a lungul etajului, ca pe vapor, altele — joase, pipernicite. Din magazii, prin crăpăturile întunecoase străluceau ochii verzi ai pisicilor.

Trecusem de magazii și coboram pe cărarea ce șerpuia printre tufișuri de mesteceni.

La stînga începea mînăstirea — printre copaci, tufișuri și tot felul de buruieni, cînd dispărînd, cînd din nou apărînd, se-ntindea masivul zid de piatră cu crenele. În desimea boschetelor de sub zid, domnea un întuneric misterios, de unde mirosea a umezeală, răcoare, mucegai...

— Iată unde-s cuiburile spionilor, ale bandiților ! zise Iava cu invidie. Eu clătinai din cap. Da-a, aicea sînt... precis !

În fața noastră, apăru cupola de aur strălucitoare a unei clopotnițe. La dreapta clopotniței... lucruri cunoscute ! Stîlpii

liniei de înaltă tensiune. Aceste berze uriașe străbat întregul nostru cîmp, ajungînd pînă la marginea cerului.

Am coborît spre clopotniță. Poarta masivă de fier era deschisă, un drumeag din plăci de piatră ducea spre curtea interioară a mînăstirii.

Valka tocmai vroia să treacă de poartă cînd Iava zise :

— Poate intrăm măcar pentru un minut — să ne uităm.

— Of ! m-am strîmbat eu de necaz. Eram nerăbdător să rezolv cît mai repede încurcătura cu ceasul. Cînd m-am uitat la Iava, ochii-i ardeau aproape la fel ca la pisicile acelea care se ascundeau prin magaziile vechi ! Și am înțeles... Acest zid al cetății, aceste creneluri, toate ungherele curții străvechi... toate, în închipuirea lui Iava, mișunau de indivizi misterioși, hoți, spioni. În inima sa răsunau deja împușcăturile, strigătul : „Mîinile sus !“ și zgomotul alarmei, și... tot de ce e nevoie într-un film de aventuri.

Să mă fi contrazis cu el atuncea ar fi însemnat să pierd timpul de pomană.

— Ne uităm numai și gata, mă implora gingaș Iava din ochi.

— Poftiți, poftiți ! Probabil că n-ați fost niciodată aici. Să mergem, a turuit Valka.

Fui nevoit să intru.

— Aici se termină mînăstirea... explica Valka: Asta e clopotnița chiliilor mărginașe. Iar asta e biserica Născătoarei.

Dar putea să nu explice. Toate astea se puteau citi pe plăci speciale. După obiceiul său, Iava așa și făcu.

— Biserica Născătoarei, construită în stil baroc în 1696... — citi el cu glas tare.

— Cam avariat barocul, spusei eu. Are nevoie de restaurare.

Într-adevăr, în comparație cu clopotnița cu cupolă aurită, biserica Născătoarei avea o înfățișare jalnică ; cupolele erau coșcovite, negre, pereții crăpați, geamurile sparte. În jurul bisericii era o schelă descumpănită, făcută din conducte de apă ruginite. Aveai impresia că e de-o vîrstă cu biserica. Intrarea în biserică era zidită cu cărămidă.

Alături se afla o curticică, împrejmuită de un zid ca de cetate, cu cîteva gemulețe cu gratii și creneluri înguste. Aici,

în liniștea verde a copacilor erau morminte vechi — se zăreau cruci, grilaje de fier, monumente de marmură...

Am înconjurat biserica și, cînd să ieșim, Iava citi pe unul din monumente :

„EROULUI
DIN RĂZBOIUL
PENTRU APĂRAREA PATRIEI DIN 1813
AGHIOTANTULUI LUI KUTUZOV
GENERALULUI DE INFANTERIE
P. S. KAISAROV
DIN PARTEA POSTERITĂȚII RECUNOSCĂTOARE
1951"

Iar pe altul :

„EROULUI
DIN RĂZBOIUL PENTRU APĂRAREA PATRIEI
DIN 1812
TOVARĂȘULUI DE LUPTĂ AL LUI M. I. KUTUZOV
GENERALULUI DE INFANTERIE
A. I. KRASOVSKI
DIN PARTEA POSTERITĂȚII RECUNOSCĂTOARE
1951"

— Vezi, zise Iava. — Vezi ce generali istorici sînt înmormîntați aici, iar tu n-ai vrut să vii.

— La noi sînt înmormîntate multe personalități istorice, zise Valka. — În lavră — Kociubei, Iskra, la mînăstirea Vîdubițk — Ușinski, iar la biserica Spaskaia — Iuri Dolgoruki, care a întemeiat Moscova.

Din nou Iava mă privi mîndru, de parcă toate acestea nu le-ar fi spus Valka, ci el...

— Va trebui să vedem, spusei eu suspinînd. Dar acum să mergem la acel Valerianovici.

— Să mergem, să mergem, reluă Valka.

Ieșirăm pe poartă și coborîrăm pe lîngă zidul mînăstirii și mai jos.

Pe ce loc frumos și-au construit călugării mînăstirea ! Se înalță dintr-o mare de verdeață pe malul abrupt deasupra

Niprului, ţi-e şi greu să cuprinzi cu ochiul nemărginitele întinderi de dincolo de Nipru !

Coborînd pe o cărăruie şerpuitoare, dădusem într-un drumeag asfaltat, iar din drumeagul acela într-o străduţă îngustă şi strîmbă unde, în verdeaţa livezilor, se aflau cîteva case vechi, dărăpănate, parcă intrate în pămînt. Şi numai după faptul că aproape deasupra fiecărei case era proţăpită cîte o antenă de televizor, se putea deduce că alea erau locuinţe contemporane şi nu de pe vremea lui Şevcenko [1].

Lîngă unul dintre bordeie, poate cel mai mic, Valka se opri. În curtea mică sau, cum se zice acuma, cu un gabarit redus, scormoneau nişte găini albe, murdare, mişcînd nervos din cap, iar printre ele se plimba ţanţoş ca un director cocoşul pestriţ, cu creasta aruncată voiniceşte pe o ureche. Aici nu erau nici straturi de legume, nici tufe de coacăz sau zmeură, ca la alţi gospodari de pe strada asta. Ci numai flori : trandafiri, bujori, stînjenei, liliac şi cîte şi mai cîte.

Căsuţa părea o jucărie în acest strat de flori. Pereţii căsuţei erau curat văruiţi, ca la ţară, iar prispa, dată cu humă. Pe sub streşini atîrnau diferite legături de ierburi uscate.

Intrasem în urma Valkăi în curte şi păşisem pe scîndurile scîrţîitoare ale gănguleţului care era aproape la nivelul pămîntului — fără trepte. Valka bătu. Nu răspunse nimeni. Fata strînse din umeri, se apropie de geam, puse mîna la ochi şi se uită înăuntru.

— Să ştiţi că nu e acasă, zise ea jenată. Poate s-o fi dus la nepotul său în Kurenivka. Cînd se simte bine, pleacă uneori, duminica, acolo. Dar se va întoarce curînd, nu vă neliniştiţi. Întotdeauna pleacă dimineaţa şi se-ntoarce după-masă...

Probabil că trebuia să fim trişti că nu l-am găsit acasă, însă totul din jurul nostru era atît de obişnuit, apropiat, încît eu dintr-o dată m-am gîndit că omul care locuieşte aici ne va ajuta cu siguranţă. Şi eram în stare să aştept pînă seara.

Valka zise :

— Haideţi la noi. O să vă arăt cărţile mele. Şi fotografiile. Am două albume pline. Vine în curînd, nu vă neliniştiţi.

Vorbea cu o voce de parcă era vinovată că Maxim Valerianovici se simţise bine şi se dusese la nepotul său în Kurenivka.

---

[1] Poet clasic ucrainean.

O luarăm înapoi.

Ciudată era impresia noastră despre cele văzute.

Pînă nu departe era strada zgomotoasă a orașului, cu mașini și troleibuze, apoi, brusc, au apărut bisericile, liniștea, crucile, mormintele vechi, „generalul de infanterie Krasovski", zidul înnegrit al mînăstirii, mai încolo hop ! — țîșniră spre cer stîlpii liniei de înaltă tensiune și, pe neașteptate, o ulicioară întortocheată de țară, căsuța lui Maxim Valerianovici, găinile cotcodăcind, trandafiri sub geam, floarea-soarelui. Mai jos — cheiul pe care gonesc tramvaie, mașini, autobuze, motociclete. La dreapta, uriașul pod al lui Paton. La stînga, de-a dreptul de sub pămînt, țîșni metroul, traversînd Niprul ca o săgeată și continuîndu-și drumul pînă în zările îndepărtate.

Te și miri cum s-au amestecat aici noul și vechiul !...

Am ajuns la magazii. Pe unul din acele „vapoare" cu etaj, pe balustrada podețului ce se întindea deasupra etajului, stătea un băiat cu capul mare și fața lată, într-o cămașă-n carouri și pantaloni albaștri de foaie de cort, care fără să vreau mi-au atras atenția. Aveau o mulțime de ținte strălucitoare, de parcă n-ar fi fost făcuți din stofă, ci din fier, și nici cusuți, ci nituiți.

Văzîndu-l pe băiatul cu pantalonii de „fier", Valka strigă :

— Hei, Budka, ieri ai sunat din nou la noi ! Ascultă, dacă nu încetezi, ai să vezi ce-o să pățești !

— Plimbă ursul ! zise Budka, scuipînd printre dinți.

— Ai să vezi tu ! nu mai contenea Valka.

— Închide cavoul și nu-ți mai zornăi oasele ! îi aruncă Budka disprețuitor.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Iava rece. L-am observat cum se-nroșise. Totul ne era clar și fără explicațiile Valkăi, dar am așteptat totuși să ne spună ea.

— Uite, și-a luat un obicei — sună la ușă și dispare. Se distrează !

Iava-mi aruncă o privire fulgerătoare care mă aprinse de-a binelea.

— Hai, Pavlușa !

Ne-am repezit spre scările de lemn ce duceau la etajul magaziei.

— Ei, băieți, încotro ? Nu trebuie ! Dă-l încolo ! Nu vă puneți mintea cu un huligan ! striga Valka (ea credea că pe noi ne înflăcăraseră nobile sentimente cavalerești). Fără s-o

ascultăm, țopăiam repede pe scări în sus, ca marinarii în timpul furtunii. Budka n-avea încotro să fugă și de altfel nici nu intenționa. A coborît numai de pe balustradă și cu spatele rezemîndu-se de ea, stătea cu mîinile încrucișate pe piept. Eram de aceeași vîrstă, poate ceva mai mare, însă mai solid și mai lat în spate decît fiecare din noi. Dar eu și Iava ne-am obișnuit pe maidanul nostru cu adversari și mai și.

— Suni, hai ?! O ștergi, hai !? șuieră Iava, apropiindu-se de Budka.

Cu mîinile încrucișate pe piept, Budka nu schiță nici un gest. Strecură printre dinți :

— Nu necheza că-ți pierzi copitele ! Fac judo și cunosc niște figuri, de-o să vă rostogoliți acuși pe scări ca doi dovleci.

— Vom v-vedea ! șuieră Iava și pe neașteptate îl apucă pe Budka de ureche, dar nu cu două degete, ci cu toată palma. Budka se smuci și vru să-l lovească pe Iava-n burtă, însă, în aceeași clipă Iava, cu mîna liberă, iar eu cu ambele mîini l-am imobilizat. Și, concomitent, eu l-am călcat pe un picior, Iava pe celălalt, ca să nu se apere cu picioarele. Asemenea „figuri" am fumat de mult. Budka se zbătea, încerca să se smulgă, însă noi îl țineam ca-ntr-o menghină. Iava-i frămînta urechea și-i spunea :

— Zi mersi că nu te cîrpim peste bot. Noi pur și simplu... pur și simplu noi îți transmitem ceea ce ți se cuvine. Ne-a rugat un nene să-ți transmitem.

La-nceput, Budka doar strecură printre dinți :

— Hai, termină !

Apoi, gîfîind, încerca să scape, iar în cele din urmă în ochi i-au apărut lacrimi și începu să ne roage :

— Dați-mi drumu ! Hai ! Dați-mi drumu ! Vă rog.

— Dar ai să mai suni ? Spune !

— Nu, n-am să mai sun... behăi Budka, înghițîndu-și lacrimile.

L-am adus pînă la marginea scării și i-am dat drumul. Eu nu m-am abținut și l-am împins cu genunchiul. Se rostogoli, zornăind pînă jos, cu pantalonii săi ferecați în „fier".

Se ridică, se-ndepărtă, se-ntoarse și, ștergîndu-și botul de lacrimi, strigă :

— Las' că mai pun eu mîna pe voi !

Ne amenință cu pumnul și dispăru.

Valka și frățiorul Mikola ne-au întîmpinat jos ca pe niște eroi-cosmonauți. Parcă nu coboram de pe o magazie, ci dintr-un Tu—104 pe aerodromul Vnukovo. Mai lipseau florile și fanfara.

Frățiorul Mikola sărea încîntat.

— Grozav ! Ce grozav ! La noi toți băieții se tem de Budka, iar voi... ce grozav ! O să le povestesc tuturor...

Noi lăsăm să se înțeleagă că asta fusese numai un fleac și nimic mai mult.

— De ce-i zice Budka [1] ? Ce nume... am întrebat eu.

— Așa-i zice pe stradă. Ați văzut ce mutră are ? O adevărată cușcă. Altfel îl cheamă Tolik... E tare scîrbos... Rău... Frățiorul Mikola zisese asta cu o mare scîrbă ; probabil că nu o dată Budka i-a făcut zile fripte.

Deodată Valka strigă :

— Uite, vine Maxim Valerianovici !

Sprijinindu-se într-o cîrjă groasă, venea spre noi un bărbat înalt.

[1] Cușcă de cîine.

Capitolul VII

MAXIM VALERIANOVICI

De n-ar fi fost mersul acela suferind, cu greu am fi spus că e bătrîn, căci ochii lui scînteietori, de culoarea azurului, erau plini de veselie, tinereţe, voioşie. De chelie nici vorbă — părul cenuşiu, pe jumătate încărunţit, îi cădea băieţeşte pe frunte, acoperind-o aproape pînă la jumătate. Avea o faţă rotundă, rumenă ca mărul.

Toate acestea îi dădeau o înfăţişare tinerească, nicidecum de „moşneag".

Şi din nou, ca şi pe plajă, m-am gîndit — ce mulţi moşnegi din ăştia tineri sînt la Kiev.

— Bună ziua, Maxim Valerianovici, noi tocmai am plecat de la dumneavoastră ! se repezi Valka în întîmpinarea lui.

— Bună, bună ! Ce s-a întîmplat ? zîmbi Maxim Valerianovici, dezvelindu-şi dinţii albi.

— Vai, o chestiune foarte serioasă, foarte serioasă, turui Valka. Trebuie să ne ajutaţi.

— Chiar aşa ? Atunci, sînt la dispoziţia voastră, stimaţi prieteni ! Fiţi siguri că aceşti şaptezeci şi şase de ani ai mei vor face pentru voi tot ce le va sta în putinţă, zise bătrînul actor. Valka a şi căscat gura să povestească, însă Maxim Valerianovici ridică mîna brusc, întrerupînd-o :

— O, nu, fiica mea ! Te implor ! Să nu zici nici un cuvînt ! Dacă e o chestiune serioasă, nu poţi s-o rezolvi una-două, din mers... Să intrăm în palatul meu ! Şi acolo, într-o discuţie sinceră, vom găsi soluţia.

Tonul acesta glumeţ şi totodată patetic ne trezi simpatia faţă de bătrînul actor. Feţele noastre zîmbeau larg. Şi ne-am simţit dintr-o dată atît de uşuraţi şi aşa de bine cu el, de parcă ne cunoşteam de cînd lumea.

— Poate vă miraţi că locuiesc într-o asemenea cocioabă ? zîmbi el cînd ne-am apropiat de casă. De vreo cîteva ori au încercat să mă mute de aici, însă nu mă las. Nu pot trăi fără flori, fără toate astea. Intraţi, vă rog !

Căsuţa avea două camere mici şi o bucătărioară. Plafonul era aşa de jos, încît cu uşurinţă stăpînul putea să-l ajungă cu mîna. Din cauza copacilor şi a tufelor care se întindeau spre ferestre, înăuntru, în plină zi, era semiîntuneric. Dar acestor cămăruţe, tocmai întunericul părea să le dea farmecul.

Peste tot erau înşirate ghivece mari şi mici. Erau ghivece pe pervazul ferestrelor, pe taburete, pe nişte poliţe speciale sau de-a dreptul pe podea, cu cele mai diferite flori : crini, ficuşi, primule şi foarte, foarte mulţi cactuşi. Niciodată n-am crezut că există atîtea soiuri de cactuşi : unii mititei şi rotunzi ca nişte arici verzi, alţii mari, rămuroşi ca nişte animale preistorice. Unii erau acoperiţi cu ţepi, alţii n-aveau de loc. Aveau culori şi forme diferite. Se aflau aici cactuşi maturi, solizi, dar şi cactuşi micuţi şi pufoşi. Pur şi simplu o împărăţie fabuloasă a cactuşilor.

În afară de cactuşi, în casă mai erau şi fotografii. Toţi pereţii erau acoperiţi cu fotografii înrămate. În cele mai multe era Maxim Valerianovici însuşi. O mulţime de Maximi Valerianovici ne priveau din toate părţile. Şi toţi erau diferiţi.

Maxim Valerianovici cu ţilindru. Maxim Valerianovici cu căciulă de miel. Maxim Valerianovici cu o tichie orientală brodată. Maxim Valerianovici cu mustaţă. Maxim Valerianovici fără mustaţă. Maxim Valerianovici marinar. Maxim Valerianovici cazac. Maxim Valerianovici în zdrenţe. Maxim Valerianovici într-o şubă. Maxim Valerianovici într-un halat. Maxim Valerianovici... gol. Ce-i drept, nu de tot, ci de la brîu înfăşurat într-un cearşaf. Probabil în rolul vreunui sălbatic, fiindcă mai avea şi un inel în nas.

Am ameţit, rotindu-ne privirea după toţi aceşti Maximi Valerianovici.

Şi în colţul unde la credincioşi se află candela, atîrna ceva. La-nceput am crezut că-i o icoană, fiindcă avea rama aurită, iar pe ambele părţi cădea un şervet brodat. Cînd m-am uitat mai bine, acolo era un nene zîmbitor, cu lornion şi ţigară. Nu era icoană. Căci, după cum spun bunicile, Dumnezeu n-a fumat niciodată şi n-a purtat ochelari. Şi nici nu zîmbea. În orice caz, nu văzusem nici o icoană unde Dumnezeu să fi fost pictat cu o ţigară, cu ochelari sau pur şi simplu zîmbind. Totdeauna era serios şi morocănos. Nu l-am văzut niciodată pe Dumnezeu zîmbind. Nu-mi închipui cum mai crede lumea într-un Dumnezeu care nu e deloc vesel !

Cît despre nenea cu ţigara, ne-a spus Valka după aceea. Ăla era portretul renumitului artist Stanislavski, care a organizat teatrul din Moscova, cunoscut în toată lumea sub denumirea de MHAT. Pentru actori, el într-adevăr era un Dumnezeu : bun, zîmbitor, şi bucuros fiindcă a creat renumitul sistem Stanislavski. Valka, din păcate, n-a putut să ne explice lămurit, însă a spus că acest sistem şi azi se mai foloseşte în toată lumea.

Dar asta a fost mai tîrziu, iar acum, în timp ce eu şi Iava ne mai uitam aiuriţi în toate părţile, Valka povestea clar şi repede, de parcă nu cu noi s-a întîmplat asta, ci cu ea, peripeţiile noastre şi istoria cu ceasul. Fiindcă îl cunoştea bine pe Maxim Valerianovici de care nu se sfia, i-am încredinţat ei să povestească şi numai uneori interveneam şi noi.

În fine, Valka termină.

Abia atunci Maxim Valerianovici zîmbi.

— Asta-i, cinstită adunare, spuse vesel. Subiectul e limpede... Vinovaţi fără vină... Hoţi fără voie... Se-ntîmplă, se-ntîmplă... Dar nu trebuie s-ajungeţi la disperare. Dacă în-

tr-adevăr e artist și dacă e la Kiev — de sub pămînt îl scoatem, dar îl găsim. Că nu l-ați găsit după fotografiile din foaier, asta încă nu înseamnă nimic. S-ar putea ca el să nu fie din Kiev. Căci acuma se află în turneu la Kiev și Teatrul Dramatic „A. S. Pușkin" din Moscova, și Teatrul „Zankovețka" din Lvov, și Teatrul „Sciors" din Zaporojie. Avem unde căuta. Asta însă, scumpii mei prieteni, va trebui să amînăm pentru mîine... Acești doi boieri, și arătă spre picioarele sale, sînt tare capricioși. Refuză să umble mult, chiar de i-ai tăia ! Mai ales ăsta, Stîngul Maximovici. Cu Dreptul Maximovici te mai poți înțelege. Dar ăsta dacă se încăpățînează, nu-l mai urnesc din loc. Le trimit în ajutor și pe cel de-al treilea — și arătă spre o cîrjă cu mînerul sculptat în formă de cap de cîine, însă tot fac nazuri. Mai devreme de mîine dimineață în nici un fel nu-i voi putea îndupleca să pornească la drum. Și-apoi, astăzi e deja prea tîrziu. În curînd încep spectacolele de seară, iar în timpul spectacolului pentru actori nu există nimic în afară de scenă. Nu e voie să-i deranjezi... Deci, rămînem la următorul plan : mîine dimineață ne vom duce împreună la... studioul cinematografic. Da, da, da, la studioul cinematografic... Am o mică filmare. Eu mai pot juca în film doar în episoade statice. La studioul cinematografic vom alcătui conducerea grupei operative în vederea căutării necunoscutului țar. Pe de o parte, vom folosi tinerele forțe creatoare (adică pe actorii tineri, iuți de picior), iar pe de altă parte — minunea secolului al douăzecilea — telefonul, desfășurînd acțiuni ofensive... Și ceasul își va regăsi stăpînul.

El spuse asta atît de simplu și sigur, încît într-o clipită mi-a dispărut orice îndoială — totul va fi bine. Am zîmbit fără să vreau. Zîmbi și Iava. Zîmbea și Valka. Și frățiorul Mikola zîmbi cu noi.

Doream să-i spun lui Maxim Valerianovici ceva frumos, plăcut. Mi-am rotit privirea peste fotografiile de pe pereți și am spus :

— Ce multe roluri ați jucat ! Ce grozav !

Maxim Valerianovici zîmbi șiret, înțelegînd, probabil, dorința mea.

— Am jucat ceva, domnilor, am jucat... Ce-i drept, am jucat... Își aruncă ochii pe pereții acoperiți de fotografii, apoi își aținti privirea asupra unei fotografii mari a Teatrului de

Operă din Kiev. Lăcaşul ăsta, prieteni, este sfînt pentru mine. Aici am fost la teatru pentru prima oară-n viaţă, pentru prima dată am văzut scena, actorii. Aici, pentru prima dată s-a deschis cortina în faţa ochilor mei.

Pentru o clipă, Maxim Valerianovici căzu pe gînduri...

— Asta a fost tare demult! Oricît de ciudat s-ar părea, dar puteţi să mă credeţi, pe atunci eram un băieţel mic, cu mult mai mic decît voi. Abia venisem la Kiev din ţinuturile Ternopolului şi mama se angajase ca femeie de servici la acest teatru. Şi într-o zi m-a dus pentru prima oară la spectacol. Ţin minte, se juca opera „Traviata“ de Verdi. O cunoaşteţi?

— Desigur. Am ascultat-o la radio, zise Iava cu mîndrie şi, ca să nu fie nici o îndoială, fredonă cu vocea lui de găină: „Vom pă-ărăsi ţa-ara-n ca-hare am suferit...“

— Da, da, da, zîmbi Maxim Valerianovici. Asta-i „Traviata“... Stăteam în loja cu reflectorul, chiar lîngă scenă (mama-l rugase pe electrician să mă lase acolo). Vedeam totul şi auzeam bine. Mă uitam şi nu-mi venea să cred că nu e un vis minunat, un basm, că vedeam cu ochii mei. În ultimul act, al patrulea, cînd Violeta moare, eram atît de emoţionat şi-am crezut că ea se chinuie şi moare cu adevărat, încît purtarea nedemnă, cum mi s-a părut, a partenerilor Violetei, a lui Alfred şi a bătrînului său tată, Germont, m-a revoltat. Femeia, s-ar fi putut spune, îşi dădea sufletul, iar ei ticăloşii cîntau cît îi ţinea gura. N-am putut să mă abţin şi-am strigat: „Tăceţi! Nu mai cîntaţi! Nu vedeţi că moare! Se poate!?“ Surprins electricianul de lîngă mine se cutremură şi căzu de pe scaun. Noroc că în acel moment orchestra cînta puternic, iar Germont cu Alfred trăgeau din răsputeri ariile lor, încît n-a auzit nimeni schelălăitul meu de căţel. M-am ales doar cu o palmă zdravănă după ceafă din partea electricianului, care m-a aruncat pe coridor. N-am mai apucat să văd moartea adevărată a Violetei. Însă mă-mbolnăvisem de teatru pentru toată viaţa. Şi cît s-a mai zbătut după aceea biata mamă, cît a încercat să mă facă om (a fi om, după părerea ei, însemna a fi funcţionar), dar n-a ieşit nimic. Nu făcusem nici doi ani şi am părăsit „birourile publice“, aruncînd chipiul funcţionăresc pe cel mai înalt plop de pe bulevardul Bibikovski şi angajîndu-mă în trupa lui Krucinin, ca figurant, adică ca actor care joacă fără cuvinte în scenele de masă, iar numele nici nu-i apare pe afiş... Asta a fost la teatrul „Bergonier“ de pe

strada Fundukleivska. Astăzi strada aceasta se numeşte „V. I. Lenin“, iar teatrul „Lesia Ukrainka“.

Maxim Valerianovici se aprinsese, ochii-i străluceau, faţa era îmbujorată ca macul. Totdeauna-mi plăcea să ascult cum povestesc oamenii bătrîni despre trecut. Cum se explică faptul că ei povestesc atît de interesant chiar şi despre evenimente mai puţin importante ?... Dacă toate astea s-ar petrece astăzi, probabil n-ar mai fi de loc interesant.

— Ah, scumpii mei spectatori, primii ani în slujba scenei au fost ca prima dragoste. Probabil că nimeni nu-şi privea munca cu atîta seriozitate ca mine. Nimeni nu se machia aşa de mult şi cu atîta zel ca mine. Nimeni nu era atît de emoţionat ca mine înainte de a ieşi pe scenă, cu toate că apăream numai pentru o clipă, în grup, nu spuneam nici un cuvînt, iar spectatorii nici nu mă observau. Dar mi se părea că toţi mă privesc. Apoi mi-au dat să joc un rol neînsemnat. Mititel de tot, cît un cioc de păsărică. Ieşeam pe scenă şi spuneam : „Contesa e bolnavă şi nu poate să vă primească“. Mă-ntorceam şi plecam. Atît. Dar eram convins că în aceste cuvinte e ideea principală a piesei. Rosteam replica cu atîta gravitate, de parcă anunţam sfîrşitul lumii. Sala întreagă mă privea pentru prima dată şi mă asculta. E imposibil să exprimi sentimentele acelea. Mai ales că aceste cuvinte încheiau primul act. Se lăsa cortina şi-n sală izbucneau aplauzele. Îmi părea că numai pe mine mă aplaudau...

Mult ne-a mai povestit Maxim Valerianovici despre teatru, despre viaţa sa...

Pe drumul către casă am tăcut tot timpul. Ne gîndeam. Pentru prima oară am cunoscut un artist adevărat. Un artist care jucase pe scenă şi în filme.

Capitolul VIII

„TOVARĂȘE ȚAR, EȘTI ARESTAT !"

DUELUL

Era seară. Noi stăteam culcați pe divanul de lîngă balconul deschis. Ziua aceea ne-a adus atîtea întîmplări, încît trebuia să fi fost un butuc de lemn ca să fi adormit imediat.

Iava se tot învîrtea, de parcă-l pișca ceva. Îmi cunosc bine prietenul. Știam ce-i cu el. Îl pișca un gînd, nu-i dădea pace.

— Ei, ce ai ? l-am întrebat.

Iava suspină, dar tăcu mai departe.

— Ei, hai, spune odată ce ai ? am repetat eu.

Iava suspină din nou și zise :

— Uite, Pavlușa, am hotărît : cînd o să cresc mă fac artist.

— Dar cine o să-i mai prindă pe spioni ? l-am întrebat

zîmbind. Cine va mai fi milițian ? Dacă toți milițienii o să se facă artiști ? Și Tarapunka, și tu... O să se-nmulțească hoții și spionii ca gîndacii, n-o să mai poți scăpa de ei. Ce crezi !

— Nici o grijă, zise Iava serios, se va găsi și fără mine cine să-i prindă.

— Dar ia adu-ți aminte ce ai spus ieri ! Nu-s două zile, ci una singură !

— Aia a fost ieri, asta e azi ! Viața se schimbă...

— Printre altele, i-am spus, ca să devii artist, se zice că trebuie să ai talent... Da !

— Ei, despre asta nici să nu vorbim ! Cum-necum, dar amîndoi avem talent. Precis. Crezi că tu ai fi un artist prost ? O-ho ! Și încă ce artist ! Toată lumea ar plînge !

— Ar plînge, precis, am pufnit eu. Le-ar părea rău după banii aruncați pe bilete...

— Prostule ! Pur și simplu nu te cunoști. Crezi că degeaba ne spune în sat că sîntem „artiști" ? Doar moș Salimon repetă într-una : „Ce mai artiști ! Ce talentați !"

Dacă cineva-ți spune în față că ești un talent și încearcă să te convingă de asta, e greu să-l contrazici. Eu am bălmăjit ceva și-am tăcut.

Acum Iava vorbea nestingherit :

— Totuși, cel mai bine e să fii artist. Artiștii au viața cea mai frumoasă. Muzică, veselie, aplauze. Nu viață, ci sărbătoarea de 1 Mai ! Și gloria ! Cît de slăviți sînt artiștii ! Nici cei mai deștepți academicieni nu sînt așa de cunoscuți ca artiștii. Ia, spune-mi, cunoști măcar un academician ? Din vedere ?... Ei vezi ! Dar pe Kadocinikov îl cunoști, pe Rîbnikov îl cunoști, pe Batalov îl cunoști, pe Smoktunovski îl cunoști, pe Filipov îl cunoști... Ce să mai vorbim ! Pe un artist de film care apare doar o dată pe ecran, îl cunosc. El trece pe stradă și toți îl arată cu degetul : „Uite-l ! Uite-l ! Uite-l" Iar tu mai vorbești...

Eram nevoit să accept.

Am mai discutat puțin cît de bine e să fii un mare artist, și-am adormit. Și-am avut un vis...

De altfel, visele mele întotdeauna sînt cam încurcate, asemenea unor povestiri de aventuri. Și îmi place să le povestesc. Iava adesea mă roagă : „Ia povestește-mi ce-ai visat". Și eu îi povestesc cu plăcere... Mă invidiază din cauza asta (el tot-

deauna visează numai niște prostii) și spune că în vise eu sînt un geniu mai mare decît în viață și, probabil, c-ar fi mai bine pentru mine dac-aș dormi mereu și nu m-aș mai trezi...

Și am avut un vis... Se făcea că stăteam în mijlocul scenei, pe tronul împărătesc, într-o uriașă șubă împărătească, ponosită ca sumanul moșului Salimon. Pe cap aveam o coroană de aur, în mîini o bîtă zdravănă c-o măciucă-n vîrf — cică era „sceptrul".

De pretutindeni din sala întunecoasă (de la parter și de la galerie) se chiorau la mine niște mutre de vaci și berbeci. Da, da, pretutindeni în sală, pe locurile spectatorilor stăteau vaci, oi, berbeci și alte vite cornute. Și toate astea nu mă mirau de loc. Parcă așa și trebuia. În primul rînd stătea vaca noastră cu un singur corn, Manka, bălțata lui Iava, Kontribuția, țapul Jora și buhaiul colhozului, Petka. Eu (ca să nu observe ceilalți spectatori) le făceam ușurel cu ochiul, așa cum face orice artist rudelor sale care vin la spectacol.

În esență, stăteam și rosteam un lung monolog — fără cuvinte, dar foarte inteligent și frumos... În sfîrșit, l-am terminat și m-am aplecat, așteptînd aplauzele. Dar în sală era o liniște apăsătoare. Deodată am priceput: cum puteau să mă aplaude, dacă spectatorii mei aveau copite în loc de mîini! Unde ați văzut ca cineva să aplaude cu copitele? De ce aveam emoții, prostul de mine? Spectatorii mei pur și simplu nu puteau aplauda. Puteau doar să ragă, să behăie. Însă, din respect pentru mine, tăceau, manifestîndu-și astfel entuziasmul față de jocul meu. Manka și Kontribuția suspinau înduioșate. Țapul Jora își ștergea ochii cu vîrful bărbii. Iar buhaiul Petka, mitocan și bădăran notoriu, plîngea ca un copil. M-am ridicat emoționat și, în loc să mă fi închinat publicului, am pocnit din bici de-a răsunat sala (în mîna mea nu mai era sceptrul, ci biciul!). Și spectatorii au început să fugă cu zgomot de pe locurile lor. Într-o secundă, sala a rămas goală. Doar cu scaunele.

Cînd colo, din culise, apăru Iava... În uniformă de milițian. Bocănind din cizme, se-ndreptă spre mine și spuse:

— De ce încalci disciplina? Nu e voie! Acuși te duc la raion.

Eu l-am privit mîniat:

— Cine ți-a permis să vorbești astfel cu mine?! Eu sînt țar!

— Pe dracu! Ce țar?! Ești un hoț! Ai furat ceasul de

la adevăratul țar și iată mandatul de arestare. Tovarășe țar, ești arestat.

Și Iava mi-a arătat o hîrtiuță.

M-a cuprins frica.

— Iava, i-am zis, de ce spui asta ? Doar știi cum a fost. Din întîmplare.

Iar el s-a supărat :

— Cine ți-a dat voie, hoțule, să mi te adresezi mie, reprezentantul legii, cu „tu“ ? Din nou încalci disciplina !

— Iertați-mă, i-am răspuns zăpăcit de-a binelea, dar credeam că sîntem prieteni.

— Ia nu mai crede, zise Iava aspru, și deodată-mi aruncă o pătură în cap.

Eram legat, nu mai vedeam nimic, nu puteam mișca nici mîinile, nici picioarele. Un fir de ață din pătură mă gîdila pe obraz, și nu puteam s-o îndepărtez. Asta deveni atît de insuportabil, încît îmi venea să urlu, dar strigătul mi se oprea în gît și... m-am trezit.

De fapt, pe fața mea se plimba o muscă. Cînd deschisesem ochii, stătea pe vîrful nasului și-și freca de mulțumire piciorușele din față. Am suflat, și zbură pe sub tavan, bîzîi și mi se instală iar pe frunte... Uitasem de vis.

Așezîndu-mă pe divan, m-am uitat la „milițianul“ Iava. Dormea pașnic, cu mîna sub cap, plescăind din buze ca un sugar.

— „De ce încalci disciplina !“ Of, viperă ! Trădătorule ! bombănind pe sub nas, l-am înghiontit cu degetul în coastă. El se trezi brusc, se ridică în capul oaselor și, clipind cu ochii adormiți, întrebă :

— Hî ? Ce ?!

— Scoală-te, că eu m-am trezit și mi-e urît, i-am răspuns liniștit.

— Lasă-mă !... Prostule !... se trînti înapoi pe pernă și-n-chise ochii.

— De ce încalci disciplina ? spusei cu o voce de „milițian“.

— Lasă-mă-n pace, vreau să dorm.

— Somnorosule, spusei eu, sărind de pe divan și ieșind pe balcon să respir aerul curat al dimineții.

Ce dimineață frumoasă ! Clară, sonoră și strălucitoare ca o copeică nouă ! Și veselă, și zgomotoasă, și încîntătoare... Ah, ce încîntătoare !

— Ave-e Mari-ia, a-ave Ma-aria-a... străbătea duios prin geamul deschis o voce cristalină de băiat.

Şi în acelaşi moment :

— Jama-a-ica ! Jama-ica !... viguroasă şi veselă, răsuna în tot raionul aceeaşi voce dintr-un alt geam.

— Sa-anta Lu-uci-ia ! Santa Lucia !... parcă rostogolindu-se în valuri, venea aceeaşi voce dintr-al treilea. Şi dintr-al patrulea se-auzi tînguitorul, deznădăjduitul, cu totul copilăresc :

— Mamma, mamma...

De te cuprindeau fiorii.

În vara aceea kievlenii erau fascinaţi de cîntecele copilului italian Robertino Loretti şi aproape-n fiecare apartament se aflau discurile sale. Dis-de-dimineaţă, peste întregul oraş răsuna vocea lui luminoasă.

„Dac-am avea şi noi un gît de aur cu glas de privighetoare", m-am gîndit eu. Nu ne-am mai bate capul cum să ajungem celebri. Am sta pe scenă, lîngă pian, umflîndu-ne pieptul şi căscînd gura... Însă... Ţi-ai găsit ! Cu vocile noastre e bine să strigi doar „Foc !" şi „Ajutor !"... Şi dac-ar fi să ne facem actori, atunci doar actori dramatici. Sau actori de film ! Asta da ! Pentru asta, da, sîntem buni ! Filmul ! Astăzi ne ducem la studioul cinematografic ! La un studio adevărat, unde se fac filme... Vom vedea actorii, cum se toarnă un film... Şi multe-multe lucruri interesante !... Ah ! Nici nu-mi vine să cred !

Iava se sculă şi el. Am mîncat în grabă şi... Ce minunaţi sînt oamenii dimineaţa ! Ca scăldaţi în rouă ! Vioi, frumoşi şi parcă fragili ca nişte castraveţi tineri ! Şi ce ochi au ! Clari şi proaspeţi, ca florile care abia au înflorit.

Mergeam cu autobuzul, priveam în jur. Eram într-o dispoziţie grozavă. Toţi oamenii îmi erau atît de dragi ! Şi mă simţeam atît de bine !...

Intrarăm voioşi în curtea unde locuia Valka. Trebuia să trecem mai întîi pe la ea şi apoi la Maxim Valerianovici. Deodată am văzut o grămadă de băieţi (vreo douăzeci, nu mai puţin) şi printre ei pe Budka. Se-ngrămădeau cu toţii chiar lîngă blocul Valkăi, jucîndu-se ; n-aveai cum să-i ocoleşti. Ne-am oprit nehotărîţi. Budka ne-a zărit imediat. Am observat cum i s-au aprins ochii. Le spuse ceva băieţilor, care s-au năpustit asupra noastră. Într-o secundă eram înconjuraţi din toate părţile.

„Sîntem pierduți! Ne-am dus pe copcă!" îmi fulgeră prin cap.

— Pavlușa! Treci în spate! strigă Iava. Sar fulgerător spre el și mă lipesc cu spatele de spatele său. Astfel, ocupînd poziția de „apărare circulară", stăteam cu pumnii întinși înainte. Cercul se strîngea din ce în ce mai mult și Budka agita pumnul pe sub nasul lui Iava, strigînd: „Ha, îl zdrobesc! Acuși îl zdrobesc!" Eu am început cu un lungan mucos care tăbărîse asupra mea. Cineva-mi dăduse un șut dureros peste picior. Încă o secundă și-ncepe bătaia. Bătaie, e puțin spus! Prăpăd, dezastru, pieirea noastră... Pielea mea presimțea ce-o să-ncasăm acuși.

Iava strigă cu o voce puternică și batjocoritoare:

— Bă, da' mulți mai sînteți! Și toți împotriva noastră, a doi oameni! Îmi place!

„Ce tot spune el acolo? Ăștia ne fac zob cît ai zice pește!" m-am gîndit eu cu groază. Budka a-nceput să șuiere mînios printre dinți: „Mai și caști gura, viperă! Dacă-ți ard una!" și chiar schiță gestul cu mîna cînd deodată:

— Hai că bine le zice. Toată haita împotriva lor, asta nu mai e treabă. Tu, Budka, ciocnește-te numai cu unul dintre ei, cinstit. Iar noi vom judeca. Ca totul să decurgă în ordine...

Asta o spunea un băiat moțat, înalt, cam de patrusprezece ani, care stătea în spatele tuturor și i se vedea numai capul din cauza înghesuielii. Budka lăsă mîna-n jos. Se vedea că nu-i plac asemenea hotărîri, dar n-avea ce face. L-a măsurat pe Iava cu privirea, apoi pe mine și bombăni nemulțumit:

— Bine. Atunci cu ăsta mă ciocnesc, și mă înghionti cu degetul în spate. E mai puternic.

Mințea, pentru că Iava la prima vedere e mai solid decît mine, însă nimeni nu l-a contrazis.

— Să mergem pe potecă, zise moțatul. Și toată mulțimea se urni din loc ca un zid împingîndu-ne spre potecă. Eu pășeam și cu fiecare pas mi se zbătea ceva dureros în piept, coborînd din ce în ce mai jos.

„Cu mine! De ce tocmai cu mine?!" țiuia-n sufletul meu un glas subțirel de oaie. Dar tăceam. Trebuia să tac. Doar îs băiat.

Și Iava tăcea. Știam ce simțea el atunci. Se simțea vinovat față de mine (el i-a frămîntat urechea lui Budka, eu numai l-am ținut). Îl mustra conștiința că eu trebuie să mă bat și

nu el. Dar ce era să facă ? Putea oare să se roage ca să se ciocnească el, și nu eu ? Ar fi însemnat să mă recunoască un slăbănog în fața tuturor, iar asta-i totuna ca și cum mi-ar fi scuipat în suflet. Nu, nu putea să o facă. Înțelegeam bine. Aș fi murit, dar tot n-aș fi lăsat să mă batjocorească.

Coboram spre potecă, strecurîndu-ne printre tufișurile țepoase, pline de praf.

— Aici, zise moțatul și ne-a oprit.

Era o poieniță nu prea mare. Din trei părți înconjurată de copaci, iar a patra latură o forma malul abrupt. Băieții se dădură-n spate, așezîndu-se pe sub tufișuri într-un semicerc. Am rămas față-n față cu adversarul meu. Stăturăm cîteva clipe cu capetele plecate înainte și, clătinîndu-ne, ne-am măsurat din ochi.

Budka era mai înalt, mai lat în spate și, bineînțeles, mai greu. Dar puteam oare să aleg ? Oricum, e mult mai bine să te bați cu unul singur, fie și mai greu, ca Budka, decît cu zece.

Probabil știți și singuri că cel mai mult ți-e frică pînă-ncepe bătaia. Apoi frica dispare și în locul ei vine mînia, durerea, patima.

Budka s-a repezit și, deși m-am ghemuit, tot m-a atins pe după ureche. Pe dată m-a cuprins o asemenea mînie, încît nu pot să vă spun. Ah tu, diavol parșiv ! Cușcă de cîine ! Ți-ai adunat toată haita și faci pe grozavul ?! Cînd erai singur, schelălăiai ca un cățel ?! Ah, ploșniță nesuferită ! Și am început să mă învîrt ca o sfîrlează în jurul lui, cărîndu-i la pumni și ferindu-mă. El doar țopăia pe loc, apărîndu-se stîngaci cu „greblele“ sale.

Băieții-ncepură a striga :

— Ce faci, Budka !

— Arde-l !

— La plex ! La plex !

— La gîtiță !

Budka gîfîia și își mișca mîinile ca o moară de vînt. Deodată însă m-a apucat de cămașă, m-a cuprins și ne-am rostogolit pe pămînt.

— Urcă-te pe el ! Apasă-l ! Pe omoplați ! Pe omoplați ! îl îmbărbătau băieții. Dar el era de mult mort. Și nu el, ci eu l-am pus pe omoplați, l-am îngrămădit la pămînt și-l țineam cu putere. Fețele noastre aproape că se atingeau, suflam unul

asupra celuilalt și învinsul Budka nici nu se mai opunea. Gata! Am învins!

— A, nu! E necinstit! Nu e după regulă! Procedeu nepermis! am auzit deodată și simțeam cum mă trăgeau de pantaloni, eliberîndu-l pe Budka. Ridicai capul și-l văzui pe mucosul acela înalt, căruia i-am dat vreo cîteva în piept. Știam bine c-am acționat cinstit, că nu era nici un procedeu nepermis, însă gîfîiam, nu-mi ajungea aerul ca să zic ceva. M-am uitat cu o oarecare nădejde la băiatul moțat. Dar tăcea, nu se amesteca. Imediat am priceput: am pățit-o! Ăștia-s prietenii lui Budka și vor ca Budka să-nvingă. Desigur. Altfel n-avea rost să înscenezе bătălia. Puteau pur și simplu să ne cîrpească. Victoria mea era o rușine pentru ei toți. Și n-o să admită asta. Impasul m-a istovit. Te poți bate bine numai atunci cînd speri într-o victorie, dar cînd această speranță lipsește... Mă pomenii jos, iar înviatul Budka se prăvăli asupra mea și, mîniat la culme pentru înfrîngerea sa, mă izbea puternic cu capul de pămînt. Iava striga ceva protestînd, dar ce putea să facă!

Bum, bum, bum! îmi răsuna capul ca un clopot. Mi se făcu negru în fața ochilor și nu-mi dădeam seama ce-i cu mine...

Cînd îmi ajunse la urechi:

— Ah, nemernicilor! Ah, nemernicilor! Dați-i drumul imediat! Dați-i drumul! Dă-i drumul! Hei! Dă-i drumul! se auzea vocea pătrunzătoare a Valkăi. Clopotul din capul meu încetă. Budka sări de pe mine. Deasupra mea apăru azurul curat al cerului pe care zburau porumbei albi. Și îmi dădeam seama că de undeva apăruse Valka, îi îndepărtase pe Budka și stătea lîngă mine, gesticulînd aprig din mîini și strigînd:

— Nemernicilor! Blestemaților! Voi sînteți pionieri?! Școlari? Banditților! O să vă spun! O să vă spun la școală! O să vedeți! Și părinților voștri o să le spun. Pe tine, Alik, și pe tine, Vova, și pe tine, Edik. Iar pe tine, Budka, te voi denunța la miliție. O să te ducă în colonie. Ai să vezi! Băieții au venit din sat în orașul nostru în vizită, iar voi îi bateți! Și încă cu toată haita! Halal gazde, nimic de zis! Nemernicilor!

Tot strigînd așa m-a ajutat să mă ridic și, luîndu-mă de mînă, ne-am dus. Din drum l-a apucat și pe Iava. Băieții s-au

dat la o parte, lăsîndu-ne să trecem. Nimeni n-a mai încercat să ne rețină. Tăceau cu toții. Numai după ce ne-am îndepărtat se auzi o fluierătură pătrunzătoare și toată banda se revărsă în potecă precum mazărea din sac. Poate că ei ar fi procedat altfel, însă au crezut, probabil, că Budka mi-a plătit cu vîrf și-ndesat. Eu mergeam împleticindu-mă și-mi suflam nasul cu zgomot.

— Bravo, Pavlușa ! Ah, cum l-ai atins ! Zdravăn ! Ce se mai bălăngănea ! vorbea Iava cu înflăcărare, cuprinzîndu-mă de umeri. Le-ai arătat ce pot băieții din Vasiukivka. Bravo !

Mi-era plăcut să aud toate astea, însă eram necăjit că Valka m-a văzut bătut și, chipurile, m-a salvat. Desigur, îi eram recunoscător pentru asta (cine știe cît mi-ar mai fi tocat capul Budka acela !) însă mi-era rușine că m-a salvat o fată. Mi-era așa de penibil, de parcă m-a văzut dezbrăcat, fără haine. Și totuși eram mulțumit. Cinstit vorbind, totuși l-am învins pe Budka, pe masivul Budka, mai mare și mai puternic decît mine și care m-a ales, crezîndu-mă un slăbănog.

Pe cărare ne aștepta frățiorul Mikola. Am dedus că el a chemat-o pe Valka. Văzînd că băieții ne-au împins spre potecă, și-a dat seama imediat că treburile noastre-s încurcate și-a alergat după Valka. Valka a venit în zbor, i-a îndepărtat pe dușmani și m-a eliberat.

— Și tu, Valka, de asemenea ai fost la înălțime ! Bravo ! zise Iava. Erai singură și nu ți-a fost frică ! Din cauza noastră puteai s-o încasezi și tu...

— Să fi-ncercat numai ! Le-aș fi făcut un tărăboi încît s-ar fi adunat tot orașul ! Crezi că nu mă pricep să zgîrii ? Numai să mă fi atins careva, că nici mama lui bună nu l-ar mai fi recunoscut.

Iava o privea pe furiș cu admirație și mă înghiontea cu cotul, cu alte cuvinte, uite ce fată, asta fată, nu glumă ! Eu aprobam din cap : de acord, asta da fată, dracu s-o ia !

Iava și Valka m-au scuturat, m-au curățat, dar pe ici pe colo mai arătam ca ieșit din gura cîinelui. N-aveam ce face, Maxim Valerianovici ne aștepta de mult, trebuia să mergem. Ne-am dus.

Maxim Valerianovici ne-a întîmpinat cu veselie („Bună, domnilor“) apoi, privindu-mă cu atenție, îmi făcu semn cu mîna să tac, cu toate că eu nici nu mă pregăteam să vorbesc :

— Ssst ! Nici un cuvînt ! Înţeleg totul ! A avut loc o încăierare armată cu duşmanul ! Un incident de frontieră ! Nu-ntreb care-i cauza, dar cred că a fost ceva important — chestiune de onoare, cinste, vitejie, eroism... Era nevoie de o satisfacţie. Duelul. În ciuda greutăţilor, înălţimea voastră a ieşit învingătoare. Aşa e ?

Am aprobat din cap, zîmbind. Ce om minunat ! Cu el parcă ţi-e mai uşor.

Maxim Valerianovici nu ne-a mai întrebat nimic. Doar a adăugat :

— Maşina trebuie să sosească peste zece minute. O să ne ducem la studioul de filme. Aţi venit numai bine.

După vreo două-trei minute au auzit cum în faţa casei lui Maxim Valerianovici se opri o maşină, ţăcăni portiera şi-ntr-o clipă răsună în curte o voce tinerească :

— Sînt aici, Maxim Valerianovici ! Am venit după dumneavoastră...

Capitolul IX

LA STUDIOUL DE FILME

PRIMA SURPRIZĂ

A DOUA SURPRIZĂ

Iată şi poarta. O poartă care desparte lumea obişnuită, zilnică de lumea fantastică şi minunată a filmului. Într-un fel e neplăcut că e aşa de simplă şi nearătoasă, atît de scundă, că nu te poţi căţăra, dar în schimb poţi s-o sari. Păi, pentru cinematografie eu aş face o poartă ! Cel puţin ca aceea, ţineţi minte, de la Palatul de Iarnă, peste care în filmul „Lenin în Octombrie" se căţărau marinarii. Sau una şi mai mare. Studioul de filme doar nu e un lucru oarecare !

Dar iată că poarta cea joasă se deschise şi intrarăm pe teritoriul studioului cinematografic.

Mă uit în stînga (ah !...) — o livadă cu pomi, nu o grădină oarecare, una mare de tot — nici nu-i zăreşti capătul.

De parcă-am nimerit nu la studioul cinematografic, ci la o gospodărie de stat...

— Probabil e pentru artiști... politehnizarea... După filmare lucrează... șopti Iava.

— Probabil, am aprobat eu.

Am privit în dreapta — erau o mulțime de scuturi colorate (asemenea panourilor de pe șosea), pe care erau scrise multe lucruri frumoase despre faptul că arta aparține poporului, că dintre toate artele cinematografia este cea mai importantă, că, înainte de toate, lucrătorii din cinematografie trebuie să fie cinstiți și multe altele.

Mai scria acolo :

„Totul la om trebuie să fie minunat : și chipul, și îmbrăcămintea, și sufletul, și gîndurile“. A. Cehov.

Am suspinat. Dintre toate, la mine poate doar gîndurile au mai rămas (dar mai știi !). Aveam o față de parcă am bătut cuie cu ea. Hainele erau șifonate, murdare. Iar pe suflet îmi stătea un ceas străin... În schimb gîndurile-mi erau tare bune și năzuiam să fac numai fapte minunate, nobile. Însă omenirea nu știa despre asta.

Am coborît din mașină și, mergînd în urma lui Maxim Valerianovici, ne-am apropiat de ușa studioului cinematografic. Oho ! Ce ușă interesantă ! Se-nvîrte ! Ca o moară, sau ca roata cu palete a vaporului (numai că-i răsturnată !). Numai ce impingi o ușă, că alta te-a și ajuns și te plesnește peste spinare. Minunată ușă !

Intrarăm. Iava inspiră cu zgomot pe nas și se strîmbă. Eu de asemenea. Mirosea a spital. Chiar la intrare, în studio mirosea a spital. „Probabil, să nu creadă lumea că a lucra în cinematografie e atît de sănătos“, m-am gîndit eu. Sau, poate, fiindcă imediat, la stînga, se afla policlinica studioului.

Urcînd niște trepte, am pătruns într-un coridor lung. Eu și Iava nu o dată am citit în cărți (și la Kassil și la alții) că, dacă nimerești într-un asemenea coridor, minunile te-ntîmpină de la început : Petru I se plimbă cu Ceapaev de gît, gladiatorul roman cere foc de la Eroul Uniunii Sovietice, o nimfă oarecare îi povestește unei colhoznice obișnuite ce pulover frumos și-a cumpărat ieri de la magazinul universal.

Grozav ne-ar fi plăcut să vedem toate acestea... Ne uitam în toate părțile. Dar nu știu de ce, pe coridor, se plimbau doar niște bărbați și femei obișnuite, îmbrăcați ca de obicei

(uneori în salopete, ca la fabrică), și nici un fel de gladiatori sau împărați. Nimerisem, probabil, o zi cînd nu era nici o filmare interesantă ! N-am avut noroc !

Cînd deodată...

— Uite ! Uite ! mă-nghiontea Iava în coaste. Spre noi venea un bărbat înalt, prezentabil, cu o față aspră. Era-mbrăcat într-un veston cu diagonală și pe cap purta un chipiu verde...

— După mine, ăsta e Kadocinikov... În rolul unui partizan... șopti Iava.

Văzîndu-l pe Maxim Valerianovici, ostașul zîmbi amabil și-l salută. Maxim Valerianovici zîmbi la rîndu-i și răspunse. După ce trecuse de noi, eu prinsei curaj și l-am întrebat pe Maxim Valerianovici :

— Dar... cine-i ăsta ? Cum îl cheamă ?

— Petrenko, se uită la mine cam mirat Maxim Valerianovici. Om bun... E pompier... Șeful pazei contra incendiilor...

Ptiu !

— Au mai trecut niște pompieri... neinteresanți... Nici căști n-aveau... bombăni Iava, ascunzîndu-și privirea.

Am mers de ni s-a urît pe coridorul acela strîmt, semiîntunecos. Și aproape toți care ne întîlneau (iar acolo lumea se foia ca pe Kresciatik) îl salutau pe Maxim Valerianovici simplu, ca la țară : „Bună ziua !“ la tot pasul.

În sfîrșit, Maxim Valerianovici s-a oprit în fața ușii pe care atîrna o tăbliță : Echipa de filmare «Sărutați-mă, prieteni !» Dincolo de ușă se auzea o mare gălăgie. Se părea că e plină camera de oameni care strigă și se ceartă între ei. Cînd însă Maxim Valerianovici deschise ușa și intrarăm, n-am văzut decît un singur om. Era cam trecut de cincizeci de ani, dar solid și puternic, cu o claie de păr negru pe cap. Stătea pe colțul mesei și fără să tacă măcar un minut, întrerupîndu-se singur, se certa prin telefon :

— Mă-nțelegeți, îmi dați peste cap toată filmarea, mă-nțelegeți... Ce mi-ați promis ieri ? Mă-nțelegeți, mi-ați promis o zi însorită, ușor înnourată, fără averse ! Și ce mi-ați dat ? Înțelegeți ? Ce mi-ați dat ? Priviți numai pe fereastră ! duse mîna spre geam. Aveți geamuri acolo ? Priviți, mă-nțelegeți ! Averse, ducă-se pe pustii ! Cerul e plin de averse ! Numai averse și, mă-nțelegeți, nici un fel de soare.

Într-adevăr, cerul era înnourat şi începuse să picure.

— Asta-i neruşinare, mă-nţelegeţi... strigînd pentru ultima oară, sări de pe masă, îl îmbrăţişă energic şi-l sărută pe Maxim Valerianovici : Noroc, scumpule ! Tocmai mă certam cu ăia... cum le zice... cu... prevestitorii vremii...

— Cu meteorologii ? zîmbi Maxim Valerianovici.

— Da, da... Meteorologii... Oracolii dracului, mă-nţelegeţi... ameninţă el cu degetul spre telefon. Dacă nu vă pricepeţi, atunci nu ne mai bateţi capul ! Poimîine, mă-nţelegeţi, „Lenfilmul" mi-o ia pe Iulia. Biletul pentru avion e deja cumpărat, iar eu încă n-am filmat exterioarele din cauza acestor averse... averse... mă-nţelegeţi... Va trebui astăzi să mai filmăm o dată pavilionul... Toţi sînt acolo... Să mergem... repejor...

— Băieţii au o chestiune... — începu Maxim Valerianovici, însă «Sărutaţi-mă, prieteni !» l-a întrerupt foarte politicos :

— Iartă-mă, scumpule... după aceea... după aceea, zise el, ducînd a implorare mîinile la piept şi plecînd capul. — După filmare... Toate chestiunile după filmare... Acum cea mai urgentă chestiune e filmarea... Să mergem repede pe platou. Pe platou ! Şi voi... Vă invit, scumpii mei, ni se adresă nouă. — Numai să fie linişte, mă-nţelegeţi, să... nu cumva... mă-nţelegeţi...

Maxim Valerianovici ne-a aruncat o privire veselă :

— Ei ? Să mergem... Probabil că încă n-aţi asistat la nici o filmare. Va fi foarte interesant... Vreţi ?

Desigur, ne-am învoit pe dată... Iar Valka, neputînd să se abţină, sări-n sus de bucurie, bătînd din palme : „Ce grozav !" Iava o privi cu mîndrie : cum-necum, însă numai datorită nouă ea a nimerit la studioul cinematografic, şi încă într-o zi de lucru, că, deşi trăieşte la Kiev, în viaţa ei n-a văzut o filmare.

Din nou ne-am dus prin nişte coridoare lungi.

Eu mergeam şi mă gîndeam : „Ce fel de meteorologi sînt ăia că nu pot prevedea o simplă ploaie ! La noi în sat orice babă o să vă prevadă ploaia cu trei zile înainte. Există doar o sumedenie de semne. Şi după cum bate vîntul — dacă spre prag sau de la prag. Şi după cum se comportă găinile. Şi după cum apune soarele... Şi după cum vorbesc copacii...

Mai bine ar aduce găini la staţia meteorologică şi nici capul nu i-ar durea ! N-ar mai strica filmările !"

Coborîsem undeva, jos, și ne-am pomenit parcă într-o hală uriașă de uzină, în care aproape că nu se vedea plafonul... Cu toții am devenit mici de tot... Mergeam, mergeam și nu mai dădeam de capăt.

În întîmpinarea noastră alerga mărunțel, tropăind cu tocurile pe podeaua de ciment, un omuleț scund, uscățiv, cu chelie. Încă de departe făcu cu mîna și strigă :

— Noroc, Vitia !

«Sărutați-mă, prieteni !» al nostru îi răspunse la fel.

— Noroc, Jenia !

Cînd s-a apropiat, bătrînelul Vitia l-a îmbrățișat pe bătrînelul Jenia cu chelie și s-au sărutat. Apoi chelul Jenia îl sărută pe Maxim Valerianovici. Mă temeam că o să-nceapă să ne sărute și pe noi, dar nu, doar ne făcu cu mîna, zicînd :

— Noroc, moșnegilor !

Pe noi ne-a umflat rîsul — va să zică bătrînelul, care cu siguranță avea deja nepoți, pentru el era Vitia, iar noi — moșnegi... Ha !

Jenia era, probabil, mai în vîrstă decît Vitia. Și nu numai fiindcă în jurul cheliei, ca rogozul în jurul lacului, stătea țeapăn păru-i cărunt (Vitia n-avea nici un fir de păr cărunt !). Toată fața îi era brăzdată de riduri mari ca un măr în cuptor. Erau niște riduri foarte interesante. Porneau de la ochi ca razele. De aceea fața lui în continuu radia și rîdea. Iar ochii-i negri alergau ca niște șoricei.

Pe scurt, era foarte plăcut.

Am observat că, încă venind încoace, și-a ațintit, nu știu de ce, privirea asupra mea și a lui Iava. Chiar și atunci cînd se săruta cu Vitia și Maxim Valerianovici, tot nu și-a dezlipit-o de noi. Și numai ce s-au sărutat, el tăbărî asupra lui Vitia, făcînd semn spre partea noastră :

— Cine-s ? Ai cui sînt ?

Vitia ridică din umeri și arătă cu privirea spre Maxim Valerianovici.

— Ai mei, zîmbi Maxim Valerianovici.

— Tu îi filmezi ? din nou se năpusti Jenia asupra lui Vitia. Acela făcu semn cu capul că nu.

— Atunci de ce taci ! exclamă Jenia. — Eu am, uite, atîta nevoie de ei, și duse mîna la gît ! Păi ăsta-i un model ! Mîine filmez o scenă de masă ! De mult m-am gîndit la niște băieți ca ei ! Moșnegilor, eu vă rog foarte mult ! exclamă,

ducîndu-şi mîinile la piept. — Pur şi simplu vă implor ! O să trimit maşina după voi !... Mîine... la ora douăsprezece... pentru filmare... aici la studio. O să mă înţeleg cu părinţii voştri... Numai pentru o zi. Care e adresa voastră ? şi a şi scos carneţelul ca s-o noteze.

Toate astea au venit aşa de brusc şi de năvalnic — ca dintr-o mitralieră — încît noi clipeam doar nedumeriţi din ochi. Adresa am spus-o aproape mecanic, neînţelegînd încă ce se petrece cu noi.

— Dacă puteţi, mai aduceţi cîţiva băieţi... ne-a spus. La unsprezece şi jumătate o să vină după voi asistentul meu... Ne-am înţeles... Minunat, minunat... Salutare ! Pe mîine...

Şi numai după ce se îndepărtă, am priceput în sfîrşit că pe noi — pe mine şi pe Iava — ne-a invitat să filmăm, că mîine, chiar mîine, vom deveni artişti de cinema şi că mutrele noastre o să le vadă întreaga Uniune Sovietică sau poate chiar şi întreaga lume, că, într-un cuvînt, se va petrece ca-ntr-un basm faptul despre care noi puteam doar să visăm... Ah ! Începuse să fiarbă ceva în mine, să clocotească şi să fluiere, aşa cum clocoteşte şi fluieră samovarul... Încă puţin şi, de bucurie, voi revărsa pe nări aburi fierbinţi... M-am uitat la Iava — n-am mai văzut niciodată o faţă aşa tîmpită de bucurie...

— Ei, vedeţi ?! Vă felicit ! rosti vesel Maxim Valerianovici.

— Asta e cinematografia ! Înseamnă că regizorului Evgheni Mihailovici îi eraţi foarte necesari. Mîine, deci, o să vă filmeze... Cinematografia, fraţilor, e mare lucru...

— Cea mai importantă dintre toate artele ! spuse Iava.

— ...Care aparţine poporului ! am adăugat eu.

Dumnezeule, de ce oare fericirea îi face pe oameni atît de proşti ?

— Cît mă bucur pentru voi ! zise Valka cu o voce subţire, tremurîndă. Ea ne invidia, ne invidia cumplit. Probabil că în sufletul ei încă n-a plîns niciodată aşa de mult că e fată şi nu băiat... Vai de bietele fete !...

— Nu te necăji, altă dată va fi nevoie şi de fete... Ai să vezi ! spusei eu pe tonul cu care te adresezi copiilor sau bolnavilor. Eram larg la inimă...

În sufletul meu zburau fluturaşi...

Am luat-o la stînga, am trecut printr-o uşă mică şi ne-am pomenit într-o sală uriaşă şi întunecoasă. Mult timp am ră-

tăcit, împiedicîndu-ne de despărţituri şi schele, de cabluri groase de cauciuc. În cele din urmă, am ieşit pe un platou inundat de lumină... Ah !... Acolo dădurăm cu ochii de avion !... Adică, nu unul întreg, ci doar o bucată din el... Salonul din faţă al avionului TU-104 secţionat în lungime... Dar totul era original : şi scaunele, şi becurile, absolut totul (eu ştiu, c-am zburat !). Filmarea încă nu-ncepuse, pasagerii, stewardessa şi piloţii se plimbau liniştiţi pe platou. Lîngă uriaşele reflectoare mişunau muncitorii-n salopete. Iar pe şinele care se-ntindeau de-a lungul avionului, un flăcău cu cămaşa-n carouri împingea carul cu aparatul de filmat. De aparatul de filmat se lipi un tip într-un halat negru.

— Deconectaţi al patrulea fir ! strigă el chiar atunci cînd ne-am apropiat. Ceva ţăcăni şi unul dintre reflectoarele care se aflau sus pe un podeţ se stinse...

Ah, ce interesant e aici !... Ba mai e şi un avion ! Şi tocmai fiindcă acesta era un avion (de parcă la studioul cinematografic se ştia că eu sînt un viitor pilot), pe mine mă cuprinse un al doilea val de bucurie... Totul era aici atît de neobişnuit şi sărbătoresc. Aşa te simţi numai de ziua ta onomastică, cînd oaspeţii s-au adunat şi se aşază la masă. Nu puteam să stau locului. Tot timpul mă foiam. O dulce presimţire că acuşi începe ceva nemaipomenit, mă neliniştea...

— Unde-i Vasia ? întrebă încleştînd dinţii «Sărutaţi-mă, prieteni !» — Iar întîrzie ?... N-avem ce face, o să ne aşezăm şi îl vom aştepta. Se aruncă în scaun, se propti cu palmele de genunchi şi parcă-ncremeni. Dar nu trecu nici o secundă şi din întuneric apăru pe platou un tînăr în uniformă de pilot, gîfîind din greu :

— Iertaţi-mă, Viktor Vasilievici ! Iertaţi-mă ! Mi s-a oprit... ceasul... Nu-s vinovat... Uitasem să-l întorc...

„Aha ! îmi fulgeră prin cap, nici eu nu l-am întors. Şi trebuie întors cu regularitate... Tata, bunăoară, îl întoarce zilnic... Căci ar putea să se strice... Ia să-l întorc..."

Am băgat mîna-n buzunar.

Mi se părea că uriaşul reflector cade peste mine... M-am clătinat...

Ceasul nu mai era în buzunar !...

Capitolul X

UNDE-I CEASUL ?

SPRE BÎRLOGUL DUŞMANULUI

— Acuşi începe ! Acuşi începe ! zise Iava emoţionat... Lunganul ăla cu chipiu e leit Filipov... Spune şi tu !

— Iava... zisei eu cu o voce moartă şi îndepărtată-îndepărtată, ca de pe o altă planetă.

— Poate e chiar adevăratul Filipov... Ce bine ar fi să facem cunoştinţă... De ce nu, ne-am apropia şi am spune : „Bună ziua, de mîine şi noi filmăm... vrem să ne sfătuim".

— Iava !

— Băieţii ar crăpa de necaz ! se bucura Iava. Ah, ce bine ne-a mers ! Ce noroc am avut...

— Iava...

— Doar ţi-am spus c-o să fim artişti... Iar tu o ţineai într-una — „aviator, aviator"... Ca un papagal...

L-am apucat de mînă și l-am tras cu forța în întunericul de după o despărțitură.

— Ce-i ? încercă el să se smulgă.

— Ceasul...

— Hî ?

— Nu-l mai am...

— Ce ?

— Nu mai am ceasul...

— Dar unde-i ?

— Uite, era în... buzunar... Și... și... nu mai este — am întors buzunarul pe dos, cu toate că în întuneric Iava tot nu putea să vadă nimic.

Iava tăcea uimit.

— Imediat după filmare o să-l găsească pe posesorul ceasului și... zisei eu cu disperare.

— În timpul bătăii ! Precis ! Ți-a căzut din buzunar cînd vă tăvăleați pe jos !... Să mergem ! Mai e timp pînă începe... S-o strig numai pe Valka !

Se strecură printre oameni spre Valka, îi șopti ceva la ureche. Am văzut-o numai cum s-a apucat cu mîinile de cap. Într-o secundă erau lîngă mine. Începusem să ne furișăm cu atenție spre ieșire, ca să nu ne observe nimeni. Pe platou însă era o învălmășeală, că nimeni nu ne avea grija. Doar o femeie voinică cu halat alb observă manevrele noastre. Dar le-a-nțeles în felul ei. Aplecîndu-se, ne spuse-ncet :

— A doua ușă la stînga — pentru femei... a treia — pentru bărbați...

Ne-am rușinat, dar n-am stat să-i explicăm...

...Niciodată-n viață nu m-am grăbit așa. Parcă mă dedublasem : un Eu alerga din răsputeri, iar celălalt Eu în nici un fel nu putea să-l ajungă.

În metro, de-a dreptul ne rostogoleam, ca mazărea pe scalator, nebăgînd în seamă avertizarea femeii de la difuzor : „Este interzis de a se alerga pe escalator ; nu fugiți..." Iar pe strada Arsenalna, în sus, era cît pe ce să ne iasă inimile din piept.

În troleibuzul 20 îmi venea să sar pe geam și să-l întrec — mi se părea că merge tare încet...

Iar pe lîngă biserica Născătoarei am alergat de ne ajungeau călcîiele la ceafă.

În sfîrșit... Iată... Iată locul... locul acela blestemat... Toți trei am căzut în genunchi și umblam în patru labe, căutînd. Tufișurile țepoase ne zgîriau obrazul, ne intrau în ochi, se-ncurcau în păr... Dar ceasul nu era nicăieri... O să rîdeți, dar eu mă aplecam și ascultam cu urechea, sperînd să-i aud tictacul (așa plimbă geniștii detectorul de mine). Nu se auzea nimic, nimic. Mi se părea doar că, sub mine, simt cum se zbate din greu inima uriașă a pămîntului. Dar nu era decît bătaia propriei mele inimi.

— Aici tu i-ai pus piedică... — bolborosea Iava, umblînd în patru labe. Aici v-ați tăvălit... Aici tu erai deasupra lui... Aici te-au dat jos de pe el...

Deodată m-am așezat pe pămînt, simțindu-mi trupul istovit, moleșit.

— Iava, am spus încet. — Ei mi l-au scos din buzunar. Cînd mă trăgeau de pantaloni... precis... Am simțit chiar mîna cuiva în buzunarul meu. Însă atunci nu mă gîndeam la nimic.

Iava și Valka s-au lăsat și ei pe pămînt. Stăteam jalnici și ne uitam tăcuți unul la altul... Cu fiece secundă mi se făcea din ce în ce mai rău. Dacă pînă astăzi eu, ca să zicem așa, am fost un hoț convențional (căci de fapt nu furasem ceasul, vroiam să-l restitui și, ce e mai important, puteam să-l restitui), acum însă toate erau incomparabil mai complicate : nu mai puteam restitui ceasul. (Deci, am furat sau nu, din cauza mea ceasul a dispărut și răspund pentru asta ! După toate legile sînt un hoț !)

— Să mergem la Budka ! strigă Valka, ridicîndu-se de pe pămînt.

Suspinînd deznădăjduit, mă uitai la ea cu o amară compătimire : ce-și închipuie această fetișcană naivă ! Să zicem că ne ducem și-o să-i spunem : „Dă-ne ceasul !“ O să ne rîdă în nas : „Habar n-am !“ Încearcă să dovedești că ei au luat ceasul ! Ea vrea ca blestematul meu dușman, cu care m-am bătut astăzi și, pe cinste, l-am învins, să fie bun cu mine, înțelegător ! Ce naivă !

— Să mergem la Budka ! insistă Valka. Dacă voi nu vreți, mă duc singură !

— De ce singură... bolborosi Iava, ridicîndu-se și invitîndu-mă din ochi : Să mergem... de ce să...

— Păi... zisei eu deznădăjduit (o să-și mai închipuie că mi-e frică !).

Mergeam pe cărare unul după altul : Valka înainte (ea credea cel mai mult în reuşita acţiunii), apoi Iava (el se străduia să creadă, de dragul Valkăi) şi la urmă eu (care nu credeam deloc).

Mergeam spre bîrlogul duşmanului... Mă simţeam ca un spion aruncat în spatele frontului germano-fascist. Nu mi-era frică, nu ! Pur şi simplu nu-mi plăcea să primesc palme peste bot...

— Dar unde o fi acum ? Ştii ? întrebă Iava pe Valka.

— Ori în spatele magaziilor — acolo e statul lor major... Ori pe maidan — joacă fotbal... Ori acasă, ştiu unde locuieşte... zise Valka.

La statul major din spatele magaziilor nu era nici un „luptător"... Nici pe maidan...

— Să mergem la el acasă ! Să-i spunem mamei lui că vom anunţa la miliţie şi, în general... pentru asta ar putea să-l trimită-n colonie... zise Valka cu înflăcărare.

— Iată-l ! zbieră Iava.

Din curtea blocului unde locuia Valka, ieşea Budka. Ne-am repezit spre el. Nici nu se gîndea să fugă. Mi s-a părut chiar că, văzîndu-ne, ochii-i scînteiară de bucurie.

— Unde-i ceasul ? strigă Valka, sărind la el.

— În primul rînd, unde-i „Bună ziua" voastră ? zise el, zîmbind ironic. — Ce obraznici sînteţi, needucaţi... Oare nu v-a învăţat mama cum trebuie să vă comportaţi ?

— Nu ne mai împuia tu capul ! Unde-i ceasul ? repetă Iava, întinzînd ameninţător maxilarul de jos înainte.

— Vai ! Mă sperii ! Mă bîlbîi ! Nu mă speria ! zise Budka cu acelaşi ton ironic.

— Unde-i ceasul ?! strigă Iava, mai ameninţător.

— Iertaţi-mă, despre care ceas e vorba ?! clipi Budka nevinovat.

— Despre acela pe care i l-ai scos din buzunar ! strigă Valka, arătînd cu degetul spre mine.

— Aurit ? Cu cadranul negru ? Marca „Saliut" ?

— Da, da, da ! am exclamat eu de bucurie.

— N-am văzut, răspunse Budka, suspinînd şi clătinînd din cap.

— Ah !... Viperă ! şuieră Valka.

— Nu ţipaţi la mine... În copilărie nici chiar mama nu ţipa la mine, fiindcă eram un băieţel tare sensibil...

„Ştiam c-aşa va fi ! Ce poţi să-i faci !"

— Dă-mi ceasul, că... — şi m-am oprit pentru că nu ştiam ce să fac...

— Nu cumva vreţi să vi se aducă ceasul pe o farfurie cu margine albastră ? De cheia de la cameră n-aveţi nevoie ? Unde se află banii...

El, probabil, citise nu de mult „Viţelul de aur" de Ilf şi Petrov şi-l imita pe Ostap Bender.

— Ei bine ! se hotărî Valka. Nu vrei cu frumosul, o să ne ducem la mama ta... la miliţie ne vom duce... Peste tot... Dacă eşti un hoţ... furi... să te înfunde într-o colonie... Să mergem ! ne făcu ea semn.

— Iute mai eşti ! Hoţ... miliţie... colonie... Ha ! Dovedeşte că cineva v-a furat ceva ! Dovedeşte !

— O să dovedesc !

— N-ai să dovedeşti nimic... Dacă n-aţi fi atît de grozavi, poate că v-aş ajuta... Fiindcă eu se pare că ştiu ceva...

— Ce ? Ce ? Ce ştii ? l-am întrebat, oprindu-ne.

— În primul rînd, ştiu sigur că n-am luat ceasul. Fiindcă mîinile mele... ha-ha ! erau ocupate... Vrei să zici că nu ? zîmbi el, uitîndu-se la mine.

— Şi ? insistam eu, roşindu-mă (mi-am amintit cum mă izbea cu capul de pămînt — într-adevăr, mîinile-i erau ocupate !).

— Însă ştiu cine l-a luat... Un băiat... Nu e dintr-ai noştri... Se afla din întîmplare... Ştiţi, ăsta... e brigand perfect... a stat şi la mititica... Aşa că...

— Şi ? I-am dat eu ghes nerăbdător, simţind ceva neplăcut şi rece în piept (nu ştiam ce-nseamnă „brigand" şi „a stat la mititica", dar înţelesesem că treaba-i încurcată şi, dacă Budka nu minte, ceasul nimerise în mîinile unui hoţ adevărat).

— Ce mă tot plictiseşti ? Brigandul ăla-i poamă bună. Poţi să-ţi iei adio de la ceas. Băieţii noştri însă aplică legea... Noi înşine o respectăm... Şi, întrucît s-a întîmplat pe teritoriul nostru, am hotărît să intervenim... Dar asta nu e o treabă simplă. Brigandul şi-a cam luat tălpăşiţa (şi ceasul)... D-aia trebuie să discutăm serios... Pe scurt, eu chiar vă căutam... acum tocmai am fost la ea — Budka arătă spre Valka.

— Şi ? (Ce altceva puteam să mai spun ?)

— Astăzi toţi ai noştri vor fi pe stadion. Se joacă meciul cu „Torpedo"... Aşa că o să vă aşteptăm cu o jumătate de oră

înainte de începere, pe strada Cervonoarmiiska, colţ cu Jilianska, lîngă Teatrul Muzical... Avem şi două bilete-n plus, pentru voi. Iar acum mă grăbesc... Ceao ! şi se-ndepărtă în fugă.

Ne-am uitat unul la altul. Totul era surprinzător şi ciudat. La orice ne-am fi aşteptat numai la asta nu... Budka şi haita sa dintr-o dată au început să joace rolul cavalerilor nobili, apărători ai dreptăţii ! Seamănă grozav a minciună. Oare ce rost ar fi avut ? Că doar în nici un fel n-am fi putut dovedi cine a furat ceasul, iar ei puteau foarte bine să nege absolut totul. Acum, dacă singuri au recunoscut, ne puteam adresa miliţiei... Probabil că Budka nu ne-a minţit...

Într-o urgentă consfătuire, organizată pe loc, în curtea blocului, s-a hotărît ca eu şi Iava să ne ducem la întîlnirea cu duşmanii la Teatrul Muzical, iar Valka — la studioul cinematografic, ca să-i explice lui Maxim Valerianovici unde am dispărut...

După asta ne-am dus acasă. Pînă la meci mai era destul timp, trebuia să mai şi prînzim...

Acasă unchiul ne-a-ntîmpinat cu o exclamaţie veselă :

— Băieţi, ţineţi-vă bine, că vă anunţ o veste mare ! El radia : Unde credeţi că mergem astăzi ? Nu ştiţi ? Atunci să vă spun eu — la fotbal ! „Dinamo“ Kiev — „Torpedo“ Moscova ! Cel mai important meci al sezonului ! Se hotărăşte soarta campioanei ţării ! Văd că v-aţi pierdut de tot... Mai încape îndoială ! În Vasiukivka, în viaţa voastră n-o să vedeţi aşa ceva... Sau poate sînteţi nemulţumiţi ? Ai ? Poate nu vreţi să vă duceţi la stadion ? Ha ?

— Pentru tine, microbistule, ăsta e un eveniment ! Iar ei sînt nişte băieţi normali, se-auzi vocea mătuşii din bucătărie. Nu-i aşa băieţi ?

— Nişte băieţi normali nu pot să nu iubească acest sport, îi reteză vorba unchiul.

— Desigur ! Ne ducem bucuroşi ! Fotbal ! Ei, da ! Desigur ! bîlbîii eu în cele din urmă, dezmeticindu-mă.

— Avem sectorul „A“ ! Cele mai bune locuri ! spuse unchiul cu mîndrie, scoţînd biletele din buzunar.

— Oho ! am exclamat de uimire...

...Pînă a ne aşeza la masă, în tot timpul prînzului şi chiar după-masă mi-am tot bătut capul cum să facem ca biletele

să fie la noi și să mergem fără unchiul. Cît de necesare ne erau biletele (ca să nu depindem de dușman), pe atît de inutil ne era unchiul — ne-ar fi încurcat numai.

M-am tot învîrtit prin preajma unchiului, ca musca pe lîngă miere. În cele din urmă am îndrăznit :

— Te rugăm, unchiule, dă-ne biletele, noi o să ne ducem mai devreme...

— De ce nu împreună ? se miră unchiul.

— Știți... ne așteaptă... — și m-am înroșit, uitîndu-mă în pămînt.

Unchiul ne privi cu subînțeles, „ca-ntre bărbați“ și zîmbind spuse :

— Da-a... E clar... Dar n-ați început-o, băieți, prea devreme ?... Ai ?...

Noi tăceam într-un mod cu totul diplomatic.

— Fie... bine... Poftim biletele... Numai fiți atenți... acolo va fi o înghesuială...

Capitolul XI

„DINAMO" KIEV — „TORPEDO" MOSCOVA

Troleibuzul ticsit de oameni porni. Abia ne urcasem, şi uşa ţăcăni în urma noastră. Stăteam pe ultima treaptă, cu nasurile vîrîte în pantalonii de doc ai cuiva. Ca să ni le eliberăm, ne-am lipit cu spatele de uşă. Deodată troleibuzul frînă, iar dintr-un difuzor de sus se auzi : „Strada Ivan Kudria". Uşa se deschise şi credeam c-o să ne rostogolim pe spate. Dar nu, în aceeaşi secundă o mulţime de oameni năvăli de afară, ridicîndu-ne şi împingîndu-ne în faţă. Înghesuiţi, stăteam suspendaţi, căci picioarele nu ne mai ajungeau la podea. Au ! Vai ! Of ! Mai bine mergi pe jos, decît să călătoreşti în halul ăsta !

Încasatoarea, veselă, ghemuită undeva sub tavanul troleibuzului, striga într-una :

— Cine a mai uitat să ia bilet ? Sînt la dispoziția dumneavoastră ! Sînt aici ! Vă rog, nu mă neglijați ! Tinere cu basc, nu te-ntoarce ! Mă jignești ! Iar dumneata, tovarășe, mai bine ai elibera locul pentru bătrînica asta... Cine a mai uitat să ia bilet ? Vă rog ! Astăzi biletele sînt foarte ieftine. Numai patru copeici... Poftiți la bilete !

Încercam să nu ne uităm la încasatoare. Aveam bani și nu intenționam deloc să călătorim fără bilet. Dar pentru asta trebuia să fii luat banii-n gură încă de afară, fiindcă aici nu era chip să bagi mîna în buzunar. Nici vorbă ! Nici nu te puteai mișca. Pentru prima dată în viață mergeam gratis, împotriva voinței noastre.

În ciuda faptului că era o mare înghesuială, oamenii se arătau a fi bine dispuși și tot timpul drumului glumeau cînd între ei, cînd cu încasatoarea. După unele exclamații, ca de exemplu : „Le arătăm noi astăzi torpediștilor", „Să nu ne arate ei", „Vă spun că Bazilevici le bagă pe puțin trei boabe", ne-am dat seama că majoritatea călătorilor se duceau la meci.

Și-ntr-adevăr, la penultima stație, lîngă Policlinică, ne-au scos pe sus din troleibuz și ne-am pomenit în torentul clocotitor al mulțimii care se scurgea pe lîngă Palatul Sporturilor spre Stadionul Central.

Pe neașteptate, omul care mergea în fața noastră se repezi la una din intrări unde era o mare îngrămădeală. Îmbulzindu-se, oamenii se aplecau asupra cuiva. La-nceput mi s-a părut c-ar fi o bătaie. Abia cînd am răzbit și noi pînă acolo, am zărit în mijloc o babă care vindea semințe. Se vede că era tare grăbită, căci turna păhărelele nu prea pline și tot timpul arunca niște priviri speriate ca o hoață. Apoi, brusc, înhăță coșulețul și o luă la sănătoasa. Toată hărmălaia, ca un roi compact de albine, se rostogoli după ea, oprindu-se din cînd în cînd. Ne-am uitat mirați unul la altul : Ce s-o fi întîmplat ? Un cetățean ne dădu lămuriri asupra faptului. Kievlenii nu pot concepe un meci de fotbal fără semințe, cu toate că-n zilele de lucru aproape că nici nu le observă. La un meci însă, în două ore, microbiștii înghit vagoane întregi de semințe, murdărind stadionul într-un hal de nedescris. De aceea, miliția interzice să se vîndă semințe în apropierea stadionului. Cu toate acestea, în zilele de meci, la intrări, pe la colțuri se adună precupețe din toate piețele Kievului, vînzîndu-și clandestin marfa interzisă. Ele cunosc bine programul meciurilor și nu pierd nici

unul. Unele babe au devenit chiar microbiste. După ce-și vînd semințele, vin pe stadion cu coșurile goale și-i huiduiesc pe fotbaliști, cu vocile lor răgușite.

Ne croim drum spre Teatrul Muzical, mirîndu-ne de ce fusese atîta îmbulzeală, cînd pînă la-nceperea meciului mai erau vreo patruzeci de minute. Și oamenii se înghionteau de parcă-ncepuse de mult.

Credeam că va trebui să-l așteptăm pe Budka și băieții lui (venisem cu zece minute mai devreme). Deodată, însă, am auzit chiar lîngă urechea mea un fluierat pătrunzător și vocea lui Budka :

— Au și venit !

Și-n aceeași secundă furăm înconjurați de cunoscutul grup de băieți. Acum însă, pe fețele lor nu vedeai nici un fel de amenințare, ci doar curiozitate.

— Așa, zise Budka preocupat, scotocindu-se prin buzunare. Poftim biletele... Nu, nu primim bani. — Facem noi cinste — adăugă el, apărîndu-se cu mîna, cu toate că noi nu ne grăbeam să-i dăm bani... Probabil că aceste cuvinte erau gîndite dinainte și pregătite ca un gest de amabilitate...

— Mulțumim, spusei eu cu o politețe evidentă, dar noi avem bilete ! și le-am scos din buzunar. Cineva din grup rîse. Budka se fîstîci... Dar hotărî să nu cedeze.

— Ia arată-le ! Cine știe ce fel de bilete sînt... Hm... Sectorul „A" ! Ei, dacă-i așa... Cu atît mai bine, pe-astea le plasăm într-o secundă... — zise el, strigînd apoi : Care vrei niște bilete ?

Într-o clipită, Burka dispăru din fața noastră : zeci de amatori tăbărîră asupra lui. Erau oamenii aceia nefericiți, cu fețele deznădăjduite, pe care-i întîlnisem la tot pasul în timp ce ne strecuram prin mulțime spre stadion și care întrebau cu glas jalnic, ca niște cerșetori :

— Aveți un bilet în plus ?

— Un bilet în plus ?

— Cine are un bilet în plus ?

Cei care aveau bilete treceau țanțoși pe lîngă ei, nebăgîndu-i în seamă, înghiontindu-i și călcîndu-i pe picioare.

În sfîrșit, peste o jumătate de minut l-am zărit din nou pe Budka. Era atît de răvășit, de parcă l-ar fi bătut măr.

— E mai periculos să vinzi bilete de meci decît să te arunci sub tramvai, rosti el, zîmbind schimonosit, și făcu semn

cu mîna : Să mergem pe stadion ! Pînă la urmă rămînem și fără locuri !

— Și cînd o să... discutăm ? am întrebat eu.

— După, după ! După meci. Ne-ntîlnim tot aici...

Ar fi fost o prostie să-l contrazicem.

Probabil că e mai ușor să treci granița vreunui stat mai mic decît să intri fără bilet pe stadionul din Kiev. De vreo cinci ori ne-au controlat biletele pînă să ajungem la acel sector „A"...

Cînd ne-am așezat, jucătorii se aflau pe teren și făceau încălzirea. Noi știam că jocul propriu-zis nu începuse, ci era doar un schimb de mingi. Aveau foarte multe, cel puțin cîte una pentru fiecare, încît bieții portari se zbăteau în poartă ca niște șoricei, scăpînd „boabele" una după alta.

La un moment dat veni și unchiul (ne-am simțit deodată strîmtorați !), ne privi șiret și ne făcu cu ochiul fără să scoată o vorbă. Noi lăsarăm capetele-n jos — să creadă ce-o vrea.

Încălzirea se termină. Mai trecură cîteva minute și pe teren apărură trei bărbați : cel din mijloc avea o minge, iar cei din părți — stegulețe. Erau arbitrii.

Arbitrul de centru puse mingea jos și fluieră. De sub tribuna centrală și-au făcut apariția echipele. S-au aliniat și au salutat publicul. Apoi, deodată, de undeva din tribune s-au repezit la ei niște oameni care le-au întins buchete de flori. Fotbaliștii le-au aruncat fotoreporterilor de pe bancă (ce să facă jucătorii cu florile pe teren ?!)

Arbitrul mai fluieră o dată și jocul începu.

— U-u-u-u-u-u !

— A-a-a-a-a-a !

— Ka-nev ! Ka-nev ! Ka-a-nev !

— A-a-a-a-a !

— Hai, Serebro ! Hai, Serebro !...

— O-o-o-o-o-o ?!

— Dă-i-o lui Bazil ! Dă-i-o lui Bazil !

— U-u-u-u-u !

— Dă-i Bibi ! Dă-i Bibi !

— Ti-i-i-i-i !

Imensa covată a stadionului fierbea de săreau clăbuci. Aburii se ridicau spre cer, transformîndu-se în nori.

Lîngă noi stătea un cetățean care părea să fi fost ori profesor universitar, ori artist de circ. Pe de o parte semăna mult

cu un profesor universitar, fiindcă avea o figură inteligentă, purta ochelari, barbişon şi o geantă sub braţ. Pe de altă parte, era un circar grozav — tot timpul sărea-n sus, behăia, fluiera, necheza ca un mînz. Iar cînd kievlenii încasaseră primul gol, îşi zvîrlise geanta în sus, apoi o prinsese sprinten cu o singură mînă ! Aşa ceva numai un circar foarte îndemînatic poate să facă ! Şi nu-i tăcea gura nici o clipă. Cînd vreun jucător înainta cu mingea, profesorul-circar îl mîna din spate :

— Haide — haide — haide — haide !!!

Şi zbiera atît de disperat, încît şi „ajutor" ar fi ruşinos să strigi în halul ăsta. Zbiera pînă cînd jucătorul pierdea mingea. Atunci dădea necăjit din mîini şi exclama :

— Ei, vezi ! Eram sigur ! Trebuia s-o pasezi ! Trebuia să i-o pasezi lui Bazilevici ! Şi-n aceeaşi clipă îşi concentra atenţia asupra altui jucător : Ia te uită ! Merge ca o... vacă. Ăsta-i jucător ? Aleargă, mă ! Doar eşti fotbalist, nu vacă !

Şi tot aşa încontinuu, de parcă bietul fotbalist care gîfîia, horcăia, se smucea, n-avea voie să răsufle. Ce microbist nemilos !

Alături de el stătea, probabil, nevastă-sa, durdulie, cu un coif făcut din ziar. Aceasta savura jocul în tăcere, însă respira şi horcăia atît de aprig, încît aveai impresia că aerul de pe stadion se împuţina din ce în ce mai mult. Profesorul-circar o liniştea :

— Puişor, linişteşte-te ! Linişteşte-te, puişorule ! Totul va fi bine. Cîştigă ai noştri.

Iava-mi făcu semn cu ochiul, şoptind :

— Ce mai „puişor" ! Dacă ar cădea jos, s-ar cutremura pămîntul !

Pe moment mi-am imaginat asta şi am zîmbit.

— Da-a...

Dar nici profesorul-circar, nici „puişorul" nu ne-au reţinut atenţia multă vreme. Pe teren se petrecea ceva atît de interesant, fazele se succedau atît de fulgerător, încît uitasem de toate. Noi nu mai eram Iava şi Pavluşa, cu felul nostru de a fi, cu gusturile şi plăcerile noastre... Eram o neînsemnată părticică dintr-un mare organism care se numea „stadion" şi care tremura ca de friguri.

Iar cînd arbitrul anulă pe nedrept, cum făceau toţi, un unsprezece metri la poarta torpediştilor (şi henţul doar s-a

văzut clar), împreună cu ceilalți am urlat, am zbierat de ne ieșeau ochii :

— Huo, arbitru ! Huo, arbitru !

Ca niște disperați... În acel moment nu ne interesa nimic în afară de unsprezece metri.

Mare lucru e fotbalul ăsta. După mine, ar putea servi ca procedeu terapeutic. De exemplu, pentru vindecarea bolnavilor de nervi. Și, în general, de tot felul de necazuri, precum și de proastă dispoziție. În orice caz, în timpul meciului, eu uitasem cu desăvîrșire de toate necazurile mele. Mi-am amintit numai atunci cînd s-a terminat. Din nou trebuia să ne descotorosim de unchiul.

— Unchiule, dumneata du-te acasă că noi mai avem niște treburi pe aici... spusei eu de parcă noi eram oameni mari, iar dînsul — un copilandru.

— Aveți grijă ce faceți cu treburile astea ! zise unchiul. Cam devreme ați început-o cu dragostea. Băgați de seamă să nu vă rupă urechile părinții fetelor.

De data aceasta a trebuit să așteptăm vreo zece minute, sau poate chiar mai bine. Și nu era atît de ușor cum vă închipuiți, pentru că nu am așteptat pur și simplu, ci am luptat din răsputeri cu nestăvilitul torent de oameni care era cît pe ce să ne arunce undeva pe strada Basarabka, sau chiar în piața Kalinin. Asta necesita eforturi teribile. În cele din urmă au apărut și băieții.

— Să mergem ! comandă Budka. Răsuflînd ușurați, ne-am lăsat purtați de torent.

— Și ? neavînd răbdare, l-am întrebat eu pe Budka.

— Mai tîrziu ! Aici nu se poate...

Ah, cum mă călca pe nervi !

Ajunsesem în strada Basarabka și ne-am retras într-o curte ce ducea spre cartierul Pecersk. Abia aici, într-o intrare întunecoasă Budka se opri.

— Așadar, zise el încet, conspirativ, uitîndu-se în toate părțile, am avut o discuție cu brigandul acela. Abia l-am înduplecat. Este, băieți ?!

— Da — da — da ! confirmară băieții în cor.

— A acceptat să înapoieze ceasul — continua Budka. Însă... numai noaptea. Și chiar astăzi. Mîine va fi prea tîrziu. Dimineața o șterge din Kiev — îl caută miliția...

— Și ? mi se strînse inima.

— Mucles ! Ceasul e la el în ascunzătoare... într-o peşteră. ...Lîngă mînăstire. Ziua nu se poate merge acolo — nu e voie... Ca urmare, am convenit să ne întîlnim la miezul nopţii lîngă biserica Născătoarei sau, mai precis, lîngă mormîntul lui Kaisarov. Ştiţi unde ?

Eu şi cu Iava ne-am uitat unul la altul. Vor să ne păcălească ? Ce interes ar avea ? Doar aşa, de florile mărului... ? Ce poţi să le faci ?

— Vă e frică ? ne aruncă Budka dispreţuitor. Ei, dacă vă e frică, faceţi cum vreţi... Ceasul e al vostru, nu al nostru... doar n-o să ne ducem numai noi.

— Bine, spusei eu. Vom veni.

Dacă ar fi fost ceasul meu, aş mai fi stat la îndoială, să merg sau nu. Însă ştiţi doar despre ce fel de ceas era vorba !

— La revedere, zise Budka vesel. Aveţi grijă să nu întîrziaţi !

Capitolul XII

SÎNGELE APĂ NU SE FACE

HATMANUL KARAFOLKA

SCRISOAREA ZAPOROJENILOR.

NOAPTEA ÎN CIMITIR

(AMINTIRI)

Era noapte. Ora unsprezece. Stăteam culcaţi pe divanul lat cît Kresciatikul, de lîngă uşa deschisă a balconului.

Stăteam tăcuţi, fără nici o mişcare, ne prefăceam că dormim. În realitate, aşteptam să adoarmă unchiul şi mătuşa ca să putem ieşi pe furiş.

Probabil că nu există o situaţie mai insuportabilă decît aceea cînd stai ţeapăn în pat, fără somn, şi aştepţi. Aştepţi, neştiind încă ce va urma. Cînd la miezul nopţii trebuie să te porneşti spre necunoscutul îngrozitor — spre cimitir...

Fără să vrei, în cap ţi se învălmăşesc tot felul de gînduri negre, şi amintiri. Amintirile! Desigur nu sînt Wolf Messing ca să pot citi gîndurile cuiva la distanţă, însă, chiar fără să mă fi uitat la Iava care stătea culcat alături de mine, aş fi putut să jur că în acel moment şi el se gîndea exact la ceea ce mă gîndeam şi eu... Sigur, sută la sută! Pur şi simplu el nu

putea să se gîndească la altceva... Și atunci era noapte, și de asemenea morminte... Și tot la fel ne sufocam, inima ni se făcuse cît un purice, iar picioarele ne amorțiseră...

Asta s-a întîmplat anul trecut, în septembrie, exact după „robinsonada" noastră. Pe neașteptate, la noi în sat veniseră arheologii. O expediție întreagă. Adică, poate nu chiar pe neașteptate, fiindcă pe doi dintre ei îi cunoșteam bine. Erau niște vînători de la Kiev, care în fiecare an veneau la vînătoare și pescuit, și cărora eu și Iava le prindeam cosași. Totdeauna ne uitam la ei cam de sus și ironic, ca de altfel la toți orășenii care par atît de neîndemînatici la țară. Ne umfla rîsul cînd îi vedeam plecînd la vînătoare cu noaptea-n cap, cînd se răsturnau în baltă cu bărcile noastre, cînd se răneau la mîini, neștiind cum să curețe peștele. Și nu ne puteam închipui că sînt atît de deștepți, că pot să-ți povestească atîtea lucruri interesante.

Cum se întîmplă de obicei, veneau la noi să vîneze, și nu se gîndeau la nici un fel de săpături, uitînd cu desăvîrșire de arheologia lor ; pur și simplu se odihneau. Odată însă, după o raită de seară, stînd în jurul focului pe care se fierbea mămăliga, au intrat în vorbă cu vînătorii noștri — moș Varava și moș Salimon, despre satul nostru Vasiukivka, despre istoria sa. Dintr-o dată, uitaseră și de mămăligă, și de vînătoare, și de toate... Chiar a doua zi au plecat la Kiev (deși amîndoi erau în concediu și veniseră la vînătoare pentru o lună întreagă). Nu peste mult timp sosi o adevărată expediție arheologică.

S-a dovedit că locurile noastre erau istorice, satul de asemenea era istoric și foarte vechi. Că era foarte vechi o știam și singuri, dar că era și istoric — nici prin gînd nu ne trecea. Cînd colo, a reieșit că, nici mai mult, nici mai puțin, Vasiukivka noastră se afla pur și simplu pe renumitul drum „de la varegi spre greci", pentru care noi încasam la școală numai note de doi, ba mai mult, că satul se afla chiar la răspîntia drumurilor căzăcești. Iar la umbra străvechiului stejar de la marginea Vasiukivkăi a poposit multă lume, și Vladimir Monomahul, și țarina Olga, și Bogdan Hmelnițki.

Stăteam cu gura căscată, ascultînd povestirile arheologilor despre Secea zaporojeană [1], despre legendarul Ivan Sirko care

---

[1] Organizația militară a căzăcimii ucrainene, constituită pe la mijlocul secolului al XVI-lea, avînd ca sediu inițial insula Hortița de pe Nipru.

de cincisprezece ori a fost ales hatman al cazacilor, fapt de care n-a avut parte nici un hatman din istoria Secei zaporojene și de care dușmanii se temeau mai mult ca de foc, furtună sau ciumă ; despre ultimul hatman al Secei zaporojene — Petro Kalnișevski, pe care țarina Ekaterina a II-a l-a trimis la mănăstirea Solovețk, unde stătu închis într-un beci întunecos și umed aproape douăzeci și cinci de ani, dar nu-și lepădă obiceiurile și credința căzăcească și, în ciuda chinurilor supraomenești, atinse vîrsta de o sută douăzeci de ani, așa de voinic era.

Nu scăpam nici un cuvînt... Asta da ! Iată cum au fost strămoșii noștri !

În aceeași zi, expediția a început săpăturile la movila căzăcească ce se afla în stepă, la doi kilometri de sat. Ca de obicei, noi băieții ne-nvîrteam toată ziulica pe lîngă săpături. Cînd arheologii au dezgropat niște arme căzăcești (o sabie, pistoale) și pe deasupra o butelcuță de țuică cu canaturi (deși goală) și o pipă de lemn pe care erau scrise cu perle următoarele cuvinte : „Pipă căzăcească — desfătare omenească...“, era cît pe ce să cădem în groapă. Era o priveliște de neuitat ! Arheologii săpaseră mai întîi cu lopețile, apoi scormoniseră pămîntul cu mîinile și, în cele din urmă, dibuind ceva, începuseră să curețe, fin de tot, cu niște perii speciale... Noi eram de-a dreptul fermecați. Din pămînt au apărut niște obiecte care au zăcut acolo peste trei sute de ani....

Arheologii ziceau că în movilă a fost înmormîntat un cazac viteaz din oastea lui Ivan Sirko, deoarece chiar aici se așezase tabăra căzăcească la-ntoarcerea lui Sirko din Krîm, cînd l-a învins pe hanul tătarilor lîngă Sivaș. Se vede că, rănit fiind, cazacul a murit și l-au înmormîntat aici. Și, după obiceiul zaporojenilor, i-au pus în mormînt armele, lucrurile, pipa și neapărat o butelcuță de țuică, ca să se veselească chipurile și pe lumea cealaltă.

Am cercetat îndelung aceste obiecte, mai ales pistoalele și sabia care avea mînerul din fildeș și o teacă împodobită cu argint.

Iava suspina, șoptindu-mi la ureche :

— Dacă am fi știut ! Am fi dezgropat și singuri !

Arheologii au mai făcut unele săpături și lîngă stejar. Ce-i drept, aici s-a găsit doar o cupă ruginită cu capac. Se spunea c-ar fi aparținut chiar lui Ivan Sirko.

Apoi arheologii au umblat prin sat, discutînd mult cu ba-

bele și moșnegii, s-au interesat de legende, tradiții și de urmașii cazacilor zaporojeni. Cea mai lungă fu discuția cu baba Trindicika, care avea o sută de ani.

— Spuneți-ne, vă rugăm, bunicuțo, cu ce s-a ocupat tatăl și bunicul dumneavoastră ? întreba politicos bondocul arheolog Sidorenko (acela care cîndva își pierduse pușca-n păpuriș).

— Oho... s-au ocupat, fiule, s-au ocupat... zicea ea vesel, clătinînd din cap.

— Ce ocupație aveau ei, bunicuțo ?

— Oho, clătina ea din cap.

— Au fost cazaci, zaporojeni ?

— Oho, o ținea ea într-una.

— Sau poate erau țărani, semănau hrișcă ?

— Oho, dădea ea din cap.

— Erau țărani ! Semănau hrișcă ? întreba Sidorenko deziluzionat.

— Semănau hrișcă, da... zicea Trindicika bucuroasă. Și mei, și ovăz... Iar pe lîngă casă mac...

Și tot așa, de n-au putut scoate nimic de la baba Trindicika.

I-au interesat foarte mult și cele mai vechi case din sat, acelea care aproape intraseră în pămînt și abia se mai vedeau de sub streașina acoperită cu mușchi. Din acestea mai erau doar cîteva. Prin toate au cotrobăit arheologii de sus pînă jos, colțișor cu colțișor. Atunci am avut parte de o surpriză neplăcută. Cercetînd casa în care locuia Karafolka, Sidorenko stîrni deodată o asemenea larmă, de parcă ar fi găsit aur. Sub huma de pe grindă, descoperise inscripția : „Această casă a construit-o, la 10 aprilie 1748, cazacul Havrilo Karafolka din tabăra lui Titarovski".

— Priviți, priviți, striga Sidorenko entuziasmat. — O adevărată istorie ! Un adevărat monument arhitectural... Oameni buni, păstrați această casă !. Începînd de astăzi o luăm sub ocrotirea noastră ! E o raritate !

Toată familia lui Karafolka era plăcut impresionată — ei singuri nu știau în ce monument extraordinar locuiesc. În aceeași zi, s-a aflat că și moș Salimon e strănepotul sotnicului [1] zaporojean, și președintele colhozului, Ivan Ivanovici Șapka, e

---

[1] Grad militar la cazacii zaporojeni, avînd sub comanda sa o sută de oameni.

urmaş al cazacilor, şi profesoara Galina Sidorivna e din neamul cazacilor.

La noi totdeauna erau respectaţi oamenii în vîrstă, însă de un asemenea succes nu s-au bucurat niciodată. Zile întregi nu le mai tăcea gura — îşi tot aminteau de moşi, strămoşi, de bunici şi străbunici... Şi, dac-ar fi să crezi, de regulă, toate bunicile erau de o frumuseţe rară, iar moşnegii nişte uriaşi care au făcut cîte şi mai cîte (unul învinsese cîndva un buhai, altul ridica o căruţă plină cu cartofi, al treilea smulsese din pămînt un stejar...). Nimeni n-avea strămoşi prăpădiţi, slăbănogi, calici, plîngăreţi, cocoşaţi. Diferenţa era numai în aceea că o parte din frumoasele bunici şi puternicii moşnegi erau din neamul cazacilor, cealaltă — din neamul ţăranilor. N-aveai ce face. Strămoşii nu se pot alege sau fabrica la comandă. Kuzma Banilo era din neamul cazacilor, Vasia Dirkaci la fel, Hanna Grebeniuk — de asemenea. Iar noi.... Nu puteam îndura mai ales faptul că Stiopa Karafolka, responsabilul clasei, elev eminent şi, în general, o figură pozitivă, care zilnic ne era dat ca exemplu, lucru pentru care nu-l puteam suferi, Stiopa Karafolka, care n-avea în el nimic căzăcesc, era strănepotul direct al slăvitului cazac. Iar noi... cu măcar aveam, după mamă, un îndepărtat cazac-hoinar, însă Iava n-avea pe nimeni, toţi strămoşii erau numai ţărani.

— Moşule, oare în familia noastră chiar n-a fost nici un zaporojean ? îl întreba Iava pe bunicul său, nutrind o vagă speranţă.

— No ...nu-mi aduc aminte.

— Asta-i bună ! exclamă Iava mînios (de parcă bunicul era vinovat).

— Eşti un prost, spunea bunicul calm. Cît valorau cazacii ăia fără ţărani... Cine i-ar fi hrănit ! Ar fi pierit de foame... Iar cînd pămîntul nostru era în primejdie, atunci nu numai cazacii dar şi ţăranii plecau la luptă, cu coase, cu furci şi n-au luptat mai prost decît cazacii.

Însă agitaţia bunicului n-avea nici o influenţă asupra lui Iava. El tot bombănea : „Da-a... nu puteai şi mata să te-nsori cu o bunică de neam căzăcesc..." şi pleca supărat.

— Vor ca totul să fie neapărat nou ! Nu puteau să mai trăiască puţin în casa veche, şuiera Iava printre dinţi, privind cu ură casa nou-nouţă, acoperită cu tablă. — Poate că şi la noi pe grindă era scris ceva... Bunicul e doar bătrîn, ştie multe, dar şi mai multe a uitat...

Iava nu putea să se-mpace cu această situaţie. Suferea. Cu atît mai mult că Stiopa Karafolka umbla cu nasul pe sus, scuipînd printre dinţi în direcţia noastră (de spus nu îndrăznea, fiindcă ştia că n-am fi luat în seamă neamul său şi l-am fi plesnit peste bot).

Dar nasul său şi scuipatul printre dinţi s-ar mai fi putut suporta, însă cu altceva ne-a scos din sărite. Organiză pe imaş „Secea zaporojeană"... Oastea era formată numai din „strănepoţi". Iar ca hatman, în unanimitate, a fost ales Karafolka. Îmbrăcat într-o cămaşă brodată, în şalvari roşii, largi cît o livadă, în care fratele său a dansat cîndva ca amator, purtînd pe cap o căciulă încă de pe vremea bunicului, în care de mulţi ani găinile-şi făcuseră cuib (dar asta n-avea importanţă), Karafolka apărea mîndru în faţa armatei sale, o ducea-n războaie, organiza banchete şi distracţii căzăceşti.

Noi stăteam în tufişuri şi ascultam cum răsuna pe imaş voiosul marş căzăcesc :

„De sînt pan sau hatman — odată o să murim,
Haideţi, fraţilor, la arme !
La luptă, să ne-nveselim, slava s-o cucerim !"

Noi scrîşneam din dinţi. Niciodată nu ne-am simţit atît de singuri, atît de jigniţi şi nefericiţi. Judecînd după fire, noi şi numai noi trebuia să fim hatmani... Noi, nu eminentul Karafolka. Ah ! ce i-aş da vreo cîteva bobîrnace în nasul ăla fudul !...

Oare ce să-i facem, cum să-l facem de rîs ?...

— Ascultă, Iava, îmi fulgeră prin cap. — Ţi-aduci aminte de „Scrisoarea zaporojenilor către sultanul turc" ?

— Hî ? Ei şi ?

— Să le trimitem o scrisoare ca aceea.

— Cum ? Doar ei sînt zaporojeni.

— Pe dracu ! Crezi că-s zaporojeni adevăraţi ? Sînt nişte prefăcuţi. Impostori. Halal strănepoţi !... Chiar aşa o să le şi scriem : strămoşii voştri erau oameni buni, iar voi dracu ştie ce sînteţi... Textul scrisorii zaporojenilor îl am acasă în cartea

„Ucraina rîde". Întoarcem textul pe dos și o să iasă extraordinar !

— Să mergem !

Luînd textul de la mine, ne-am dus la Iava, fiindcă la dînsul, chiar deasupra mesei, atîrna tabloul lui Repin „Zaporojenii". Așezîndu-ne la masă și privind cu cîtă veselie compuneau zaporojenii scrisoarea lor către sultan, am început-o pe-a noastră. Ne-am chinuit mai rău ca la ocnă.

În cele din urmă, după îndelungi chinuri, apăru „Scrisoarea adevăraților zaporojeni către hatmanul impostor și mincinos, jigăritul eminent Karafolka, și armata sa de prăpădiți" :

„Ești un diavol prost, frate și tovarăș cu dracul blestemat și secretarul lui Lucifer ! Ce fel de viteaz ești ? Ce fel de zaporojean și încă hatman ? Ești doar un papălapte sîsîit ! Gaura colacului ! Scaiul din coada cîinelui ! Peticul de pe nădragii rupți ! Nu ne temem de prăpădiții tăi de soldați, ne vom lupta din răsputeri înpotriva ta ! Nu ești demn să porți numele de cazac, ci să te joci cu păpușile pintre cei fără nădragi ! Nu poți scoate o vorbă, ciuguli-te-ar curcile ! N-ai minte în cap, ci pleavă, ești o sperietoare de ciori ! Asta ești tu, prăpăditule ! Așa că, purcelule, sărută-ne tălpile murdare și răpănoase ! Uite-așa !"

Am scris totul cu litere mari, pe un sul de un metru și jumătate de carton rămas de la construcția casei și, în loc de pecete, am atîrnat de o sfoară groasă un cartof uscat. După părerea noastră, scrisoarea era, într-adevăr, zdrobitoare.

Intonînd din gură marșul : „Trum — pu — rum — pum — pum — pum !" ne-am dus pe imaș și, cu un gest festiv, i-am înmînat lui Karafolka „pergamentul".

Eram siguri că după scrisoarea noastră autoritatea lui Karafolka se va duce de rîpă, rostogolindu-se ca o găleată goală.

Dar în aceeași zi, am primit drept răspuns o scrisoare foarte cumpătată și politicoasă :

„Dragi prieteni ! Ne ocărîți atît de frumos numai pentru că nu sînteți din neamul căzăcesc și vă e necaz. Noi vă înțelegem foarte bine. Am citit cu plăcere scrisoarea voastră și chiar sîntem de acord să vă primim în oastea noastră zaporojeană ca scribi, cu toate că aveți patru la limbă.

De altfel, „printre" se scrie cu „r", iar „împotriva" cu „m" (vezi Îndreptarul ortografic).

Cu stimă,

din însărcinarea slăvitei oşti zaporojene,

hatmanul Stepan Karafolka".

Asta era mult mai rău decît dacă ne-ar fi călcat, pe fiecare din noi, în picioare, faţă de toată lumea.

Nici nu ne puteam uita unul în ochii celuilalt. Aşa ceva nu mai păţisem. Niciodată n-am arătat atît de jalnic în faţa băieţilor din Vasiukivka. Trebuia să facem ceva. Să ne reabilităm. Căci, dacă o lăsam moartă, ajungeam să-şi bată joc de noi ca de mucoşii dintr-a-ntîia.

— Ah, dacă am avea o adevărată sabie căzăcească... am suspinat eu. Sau un pistol... ca alea dezgropate de arheologi... Într-o secundă ar zbura Karafolka de la hătmănie !

— Hî ? se dezmetici Iava. Aha... O sabie.. sau un pistol — într-adevăr, ar fi... Aici stă puterea ! Cu arme căzăceşti adevărate îl alege pe oricine hatman...

— De unde să facem rost ? întrebai eu deznădăjduit.

— Să dezgropăm ! strigă Iava, mijindu-şi ochii.

— Unde ? Doar zac sub pămînt... O singură movilă căzăcească era lîngă sat, şi aia s-a dus...

— Dar în cimitir ?

— Ce-i cu tine ?! Brr....

— Deşteptule ! Ţi-am spus eu să dezgropăm mormintele proaspete ? Asta-i bună ! Există nişte morminte vechi pe lîngă drum. N-au nici cruci, abia se mai văd în iarbă. Ştii cîţi ani au ? Vreo două sute sau poate chiar mai mult... Cîndva moş Salimon îmi spunea că acolo e mormîntat străbunicu-său... Iar ăsta cine a fost ? Cazac, zaporojean... Şi cum îi înmormîntau pe cazaci ? Împreună cu armele. Aşa că vezi tu...

— Asta aşa e, însă... Totuşi.... acolo e cimitir.... morţi.

— Ce morţi ! Craniul, cîteva oscioare şi atît. Doar ai văzut cînd săpau arheologii. Ce poate să mai fie după două sute de ani... Ai să vezi ce-o să rămînă din tine peste două sute de ani...

— Totuşi... chiar şi craniul... E nu ştiu cum...

— Dar nici n-o să ne atingem de craniu, zise Iava supărat. Dezgropăm frumuşel sabia şi pistolul şi astupăm la loc. N-o să observe nimeni.

— Poate, totuşi, mai bine ar fi să-l întrebăm pe moş Salimon ?

— Da' ce, e proprietar ? Doar nu mă duc să sap cartofi în grădina lui... Şi cum să-i spunem : „Ne daţi voie să-l dezgropăm pe străbunicul dumneavoastră ?" Aşa ? Prostule !

— Cînd să săpăm ? Ziua ?

— Ei, ziua, dacă ne vede, imediat o încasăm după ceafă...

— Atunci cînd ?

— Noaptea...

— Cum ?

— Ce, ţi-e frică ?

— Nu, dar....

— Vrei să ai arme căzăceşti adevărate, dar să le găseşti ca la magazin. Deştept mai eşti !

— Bine, fie, am suspinat eu. O să-ncercăm...

Aţi fost cîndva noaptea-n cimitir ? Dacă n-aţi fost, nici să nu vă duceţi. E groaznic... E atît de groaznic, încît ţi se opreşte inima de frică.

Asta o spun acum, dar atunci... Puteam eu oare să arăt în faţa lui Iava că mi-e frică, dacă el, satana cîrnă, era aşa de bine dispus, de parcă nu se ducea noaptea în cimitir, ci la club, să vadă o comedie ?

— Fricoşii, sufletele de iepuri, au născocit că noaptea-n cimitir ţi-e frică, spunea el vesel. Şi, în fond, de ce să-ţi fie frică ? Teme-te de vii, nu de morţi. Morţii nu-ţi mai fac nimic. Ţii minte, Tom Sawyer şi Huch Finn tot aşa veneau noaptea-n cimitir. Şi n-au avut nimic...

— Desigur... Nimic... am zîmbit eu strîmb. Numai că au văzut cu ochii lor cum indianul Joe l-a omorît pe medic...

— Ei, şi... mare lucru... Dar nu pe ei... Iava, într-adevăr, uitase de indian. Mai bine spune că ţi-e frică.

— De ce să-mi fie frică, i-am răspuns, abia înăbuşindu-mi tremurul vocii. De ce trebuia să-mi fi amintit de indian, de crima aceea ? Trecusem de ultima casă şi ne apropiam de cimitir. Crucile se profilau pe fondul cerului înnourat. Luna se uita printre nori, abia luminînd cărarea. Satul rămase în urma noastră, dormind într-o tăcere întunecată. Nici lătratul cîinilor nu se auzea. Dincolo de cimitir, în stînga, se vedea crîngul ne-

gru, iar în dreapta, pînă la marginea cerului — stepa goală. În rest, nici un suflet. Se părea că-n toată lumea era doar acest cimitir şi noi doi. Aplecîndu-ne, ne strecuram printre morminte, încercînd să nu ne uităm în jurul nostru, cercetînd cu atenţie mormintele. Fiecare duceam cîte o lopată-n mînă. Eu mai aveam şi o perie de cizme (în locul uneia speciale, arheologice, că de unde era s-o luăm), iar Iava, o lanternă „dinamică", pe care i-o dăruisem de mult.

Sus, în copaci, frunzele şuşoteau încetişor. Undeva, prin apropiere, scîrţîia din cînd în cînd o creangă uscată, de parcă printre morminte umbla cineva cu un picior de lemn care scîrţîia.

Deodată mi-am amintit cum, astă-vară, nu de mult au înmormîntat-o pe bunica lui Petia Paşka. În satul nostru oamenii nu mureau prea des. Şi, ca de obicei, eram cu toţii la înmormîntare. Mi-a rămas bine întipărită în minte faţa ei, plină de riduri, care parcă zîmbea.

Imediat mi-am imaginat că zace prin apropiere, sub pămînt, într-un sicriu. Deschide ochii, se mişcă, vrînd să se scoale. Citisem — nu mai ştiu unde — că uneori îi înmormîntează din greşeală pe cei care au un somn letargic, iar în pămînt „morţii" se trezesc şi... Părul mi se făcu măciucă, simţeam că mă înăbuş... Deodată — scîîrţ, scîîrţ ! Parcă scîrţîiau oasele.

Era numai Iava care umbla cu lanterna.

— Aici ! şopti el, luminînd o moviliţă ce abia se mai vedea în iarbă.

— N-nu... n-nu m-m-ai scîr-ţîi... Mai bine s-să săpăm pe întuneric.

Iava înţelese şi singur că lanterna ceea nu era bună pentru cimitir şi a renunţat la ea. Am stat tăcuţi cîteva secunde, ascultînd. Apoi am pus mîna pe lopeţi. Le-am înfipt în pămînt, apăsînd cu nădejde piciorul.

Şi deodată... Înlemnisem în aceeaşi poziţie... De după un mormînt ne priveau din întuneric nişte ochi mari şi verzi. Deasupra ochilor se vedeau cornițele... Imediat (nici chiar acum nu mă pot gîndi liniştit la întîmplarea aceea), se auzi un ţipăt neomenesc, disperat, buimăcit... Niciodată-n viaţa mea n-am auzit un asemenea ţipăt.

Iar în clipa următoare...

— A — a — a !... Nu mai țin minte care dintre noi a strigat primul, dar că strigasem amîndoi, sînt sigur.

Am luat-o la fugă. Nu alergam, zburam, aproape neatingînd cu picioarele pămîntul... O asemenea viteză, probabil, n-a mai văzut Vasiukivka noastră de-a lungul întregii sale istorii multiseculare. Am țîșnit în curtea lui Iava (era mai aproape) și, închizînd poarta, am proptit-o cu un drug.

O să rîdeți, însă noaptea aceea am dormit în cușca cîinelui. Am dormit lipiți de uriașul Riabko. Ăla era un cîine așa de rău, încît putea să mănînce chiar și un drac. Și oricît am încercat dimineața să ne convingem unul pe altul că am fost niște nătăfleți, pentru că fusese doar o pisică, că pisicile țipă uneori atît de înspăimîntător, despre o a doua expediție la cimitir nici nu putea fi vorba. Ne-am luat pe furiș lopețile din cimitir și n-am suflat o vorbuliță despre întîmplarea noastră.

În curînd au început ploile, veni iarna și „Secca zaporojeană" de pe imaș s-a destrămat de la sine. Eu și Iava am construit dintr-o tricicletă veche o sanie originală și am redobîndit autoritatea pierdută.

De atunci mi-am zis : „Pavlușa, tu n-ai să te mai duci niciodată noaptea în cimitir. Trebuie să devii aviator și n-ai voie să-ncepi să tresari și să te bîlbîi de frică. Să umble pe acolo dușmanii. Las' să tresară ei și să se bîlbîie" !

Dar vedeți că n-a trecut nici un an și mă pregătesc din nou să merg noaptea-n cimitir.

Cu toate că numai o simplă amintire a nopții aceleia groaznice mă face să tremur din cap pînă-n picioare, totuși mă încurajam : „Trebuie să mergi, Pavlușa. Dacă ar fi pentru tine personal, n-ai face-o pentru nimic în lume. Însă acum situația e complicată, o știi. Și te vei duce. Fiindcă trebuie cu orice preț să restitui ceasul".

Auzeam cum, alături de mine, suspina Iava și-mi dădeam seama că și el se gîndea la același lucru.

Stăteam culcați și așteptam să adoarmă unchiul și mătușa. Cu toate că ușa de la camera lor era închisă, știam precis că ei încă nu dorm. Fiindcă era liniște. Dacă vor adormi, se va auzi imediat. Dar nu numai la noi, o să-i audă și ăia din blocul vecin, fiindcă geamurile erau deschise. Să nu credeți, îi iubesc foarte mult și îi respect pe unchiul și pe mătușa. Sînt buni și blajini. Unchiul e fruntaș în muncă (atîrnă pe panoul de

onoare) şi maestru al sportului. Iar mătuşa face nişte colţunaşi, de-ţi lingi mîna pînă la cot ! Dar ce să faci dacă ei... Sst ! O clipă ! Începe ! Ia ascultaţi !

— Hrrrr... f-i-i-i-u-u-u... hrrrrr... f-i-i-i-u-u-u.... hrrrr.

Au adormit !

Ni se părea c-am nimerit în gura leului sau a tigrului. Tare mai sforăiau unchiul şi mătuşa ! Dacă cineva ar organiza o întrecere, cu siguranţă că ei ar deveni campionii lumii la sforăit.

Ne-am sculat şi ne-am îmbrăcat. Puteai să tragi chiar şi cu tunul, că tot nu te-ar fi auzit...

Capitolul XIII

AVENTURI NOCTURNE

ÎMPUŞCĂTURA DIN PEŞTERA

Am ieşit pe balcon. Am scos din ladă frînghia pregătită încă de cu ziuă şi am legat-o de margine. Dar să nu credeţi că de dragul vreunei aventuri romantice. Ferească sfîntul ! Pur şi simplu eram obligaţi să coborîm de pe balcon cu ajutorul frînghiei. Fiindcă pe uşă era imposibil — n-avea cine s-o încuie-n urma noastră.

Şi nici n-aveam cheie. Seara mătuşa o ia în camera ei.

Etajul întîi nu era atît de sus. Coboram ca nişte maimuţe. Iar ca să fie mai uşor, făcusem pe frînghie mai multe noduri.

Toţi dormeau, numai la etajul cinci străluceau două geamuri, parcă erau ochii blocului. Se foiau nişte persoane şi se

auzea muzică — probabil, sărbătoreau mutarea în noua locuință. Unchiul și mătușa numai de o săptămînă se mutaseră în acest bloc de lîngă podul Pecersk. Pentru că foarte aproape de noi oamenii nu dormeau, ci se veseleau, nici aventura noastră nocturnă nu ni se părea chiar atît de înspăimîntătoare și neobișnuită.

Aveam mai mult curaj și fiindcă țineam strîns în buzunar pistolul de start al unchiului. După multă chibzuință și îndoială am hotărît să-l luăm totuși pentru orice eventualitate. Și întrucît eram ferm hotărîți să procedăm cinstit, i-am scris unchiului o scrisoare pe care am pus-o în locul pistolului. Iată scrisoarea :

Dragă unchiule Hrișa !

Iartă-ne și nu te supăra că ți-am luat pistolul.

Avem mare nevoie de el ! Mergem într-o misiune foarte importantă. S-ar putea să nu ne întoarcem. Atunci, caută cadavrele noastre în galeriile subterane ale mînăstirii. N-am putut să procedăm altfel. E în joc cinstea noastră. Trebuie neapărat să-i restituim unui cetățean obiectul ce-i aparține. Nu concepem ca lumea să ne considere hoți.

Pentru orice eventualitate, rămîi cu bine.

Pavlușa, Iava.

Noul meu costum să-l trimiteți mamei.

Iava.

Iar bicicleta s-o dea vărului meu Volodia.

Pavlușa.

Orice ați spune, dar să te duci noaptea la mînăstire, printre morminte și tot felul de morți, e înspăimîntător. Cu atît mai mult nu doream să ne îndepărtăm de cele două geamuri luminate, de muzica veselă. Însă trebuia să ne grăbim !

Ne-am urcat într-un tramvai gol și singuratic care dintr-o dată țîșni cu viteză pe stradă (după mine, de două ori mai repede decît ziua) zăngănind tot timpul drumului ca de frică. Am coborît în piața Slava, unde se afla focul veșnic și Mormîntul Soldatului Necunoscut. Spre mînăstire am luat-o pe jos.

Am intrat în cunoscuta curte a blocului unde locuia Valka. (Dacă ar ști că sîntem aici ! Sforăie ne-ntoarsă !)

Trecînd prin curte, am ajuns în spatele blocului și coboram pe cărarea ce șerpuia printre tufișurile țepoase, îndreptîndu-ne spre biserica Născătoarei. Cu fiecare pas, în piept inima bătea

din ce în ce mai tare. Din cauza beznei ni se părea că după toate tufele se ascundeau tot felul de făpturi himerice, înspăimîntătoare, care mişunau şi erau gata-gata să se arunce asupra noastră. Pînă şi locurile vesele şi luminoase ziua, noaptea ni se păreau groaznice şi înfricoşătoare. Să nu mai vorbim de cimitir, biserică şi galeriile subterane ale mănăstirii, în care şi ziua ţi-e frică să intri.

Deodată, anunţînd parcă pe cineva de sosirea noastră, răsună dangătul clopotului : Bang... Bang... Bang... Ne-am oprit, scrutînd întunericul gros. Clopotul ne înfigea, cu lovituri înfundate, cuie de gheaţă în inimă : Bang !... Bang !... Bang !...

— Cea-ceasul de la mînăstire... bate ora douăsprezece, îşi aminti Iava-n şoaptă.

Ne-am dus mai departe. Nu ne-am înţeles, însă amîndoi ne străduiam să păşim cît mai încet, aproape fără zgomot, vrînd parcă să nu ne audă acela care ne pîndea de după tufe. Pe spinare şi în ceafă simţeam o uşoară gîdilare, de parcă nişte mîini se-ntindeau din întuneric şi ne atingeau pe la spate. Eu mă chinuiam să nu mă uit în urma mea, ca să nu văd *ochi verzi.*

Cînd să ne apropiem de poartă, în tufiş se auzi un zgomot, ceva sări din loc şi ţipă. Ne-am ghemuit, oprindu-ne respiraţia şi băgîndu-ne capul între umeri. Am strîns aşa de tare pistolul, încît mă mir că n-a pornit. Noroc că mecanismul de percuţie e făcut pentru sportivi şi e tare puternic, altfel aş fi tras de frică o bubuitură în buzunar. S-ar fi dus naibii frumoşii mei pantaloni de şeviot.

Trecu un minut. Nu ne ataca nimeni. „Cu siguranţă — e cineva din prietenii lui Budka“, hotărîrăm noi, scoţînd capetele dintre umeri şi îndreptîndu-ne spinările.

„Nu trebuie să creadă că ne temem, m-am gîndit eu, trebuie să ne continuăm drumul rîzînd“... Însă picioarele nu mă ascultau, călcînd mai departe fără zgomot şi uşurel ca o pisică pe plăcile netede ale curţii chiliilor mărginaşe. Iar rîsul s-a înfundat atît de adînc în mine, încît nici nu-l auzeam. În schimb, am auzit altceva. De după piatra funerară a mormîntului generalului Kaisarov răsună deodată o voce-nfundată :

— Încetează odată... Dacă-i aşa, ne-ntoarcem şi gata... Nu mai vine nimeni... Pur şi simplu n-au putut să iasă din casă, asta-i ! Precis...

Era o voce cunoscută de băiat, dar nu a lui Budka.

— Vă înşelaţi ! Am venit ! strigă deodată Iava, neaşteptat

de puternic și aspru, încît m-am cutremurat.

— Hî ?! hămăiră cei din ascunzătoare parcă speriați. Și pe cerul de deasupra blocului de piatră au apărut trei capete.

— Aaa... voi sînteți, se auzi vocea lui Budka, care exprima (cum ni s-a părut nouă) o deziluzie sau o nemulțumire — parcă aștepta pe altcineva.

Au ieșit din ascunzătoare Budka, un băiețel mic, pe care l-am remarcat în timpul încăierării (era cel mai mic), și un băiat înalt și slab... cu o mască neagră, probabil „brigandul". Am tresărit fără să vreau — orice ați spune, dar o mască neagră noaptea, și mai ales în asemenea locuri, creează o impresie neplăcută. După cum vedeți, tresăream aproape la fiecare minut. „Dacă o mai ține așa, în curînd voi tremura neîntrerupt, ca scuturat de friguri. Trebuie să mă stăpînesc", m-am gîndit. Însă-mi venea foarte greu, pentru că nu mă lăsam de loc stăpînit.

— Lanterne aveți ? întrebă Budka.

— Nu, răspunsei.

— Prost, zise el.

Sigur că prost, știam și singuri. Dar lanterne tot nu aveam. Parcă într-adins lanterna cea „dinamică", pe care i-o dăruisem cîndva lui Iava, era stricată, iar de alta, cu baterii, nu făcusem rost, din prostie (dacă am fi știut c-o să avem parte de asemenea aventuri nocturne !) și nici unchiul n-avea. Pentru orice eventualitate, luasem o cutie de chibrituri. Poți oare compara lanterna cu chibriturile ?

— În fine, avem noi, o să ne descurcăm într-un fel. Mi s-a părut că Budka era chiar bucuros că n-avem lanterne. Să mergem ! ne zori el, nelăsîndu-ne să ne dezmeticim. Ieșisem din curtea mînăstirii și am înconjurat zidul. Chiar pe lîngă zid alergau în jos niște scări înguste de lemn, cu balustradă. Deasupra scărilor atîrnau crengile copacilor, era întuneric beznă, încît aveam impresia că ne pierdem de-a dreptul în iad.

Recunosc deschis că mi-era tare frică și tare vroiam să le spun crocodililor ălora că am un pistol și dacă ei încearcă ceva, atunci... Însă nu știam cum anume s-o fac.

Budka și „brigandul" luminau drumul cu ajutorul lanternelor de buzunar, dar în urma acelor două pete de lumină, care săreau de pe o treaptă pe alta, era, după părerea mea, și mai înspăimîntător. După ce am coborît, am început nu știu de ce să urcăm din nou (și tot pe lîngă zidul mînăstirii). Ridicîndu-ne

puţin, am cotit la dreapta, dînd de o alee asfaltată care şerpuia printre copaci. Mergeam tăcuţi. În cele din urmă am prins curaj şi l-am întrebat în şoaptă pe Budka, care mergea alături de mine :

— Ăsta de ce e... cu mască ?

— Din conspirativitate, şopti Budka misterios. Doar v-am spus, îl caută miliţia.

„Prostii, m-am gîndit eu — în zilele noastre, după părerea mea, o mască neagră nu numai că nu te maschează, ci dimpotrivă. Dacă eşti fără mască, te mai poţi cumva strecura ca să nu te observe miliţianul, dar cu o mască neagră, miliţianul, fără a mai sta la-ndoială, te-nhaţă dintr-o dată şi — la raion".

Îmi fulgeră prin minte că atunci era momentul să le arăt ce am.

— La ce bun ne-ar folosi miliţia ! spusei. Noi avem ceva. Ia luminează aici.

Budka îndreptă lanterna spre buzunarul meu şi eu am scos pe jumătate pistolul din buzunar.

— Ce ?!

— Da, spusei eu liniştit, doar unchiul meu... era cît pe ce să mă scap : „lucrează la miliţie", însă am întors-o la timp, îndrugînd că „la ce bun ne-ar folosi miliţia", doar unchiul meu e grănicer. De la el am împrumutat pistolul pentru cîteva clipe... Anume pentru cazul cînd nu va interveni miliţia...

— A... da... e bine... valabil... — şuieră Budka (chiar la aşa ceva nu se aştepta). Iava mă privi atent — el se afla foarte aproape şi la lumina lanternei i-am văzut bine privirea. Şi l-am înţeles. Privirea ceea parcă spunea : „Dar cu înţelegerea noastră privind minciunile şi palmele, cum stăm ?". M-am uitat la el calm : „Nu te necăji, totul e bine ; dacă nu-i spui duşmanului adevărul, asta nu-nseamnă că minţi, ci că aplici o anumită tactică...".

„Brigandul" şi băiatul cel mic mergeau înaintea noastră, n-auziseră discuţia şi n-au înţeles nimic. Cînd am pornit mai departe, Budka se îndepărtă parcă din întîmplare de noi şi-l ajunse pe „brigand".

— Ce s-a întîmplat ? întrebă „brigandul" încet.

— Ăştia-s cu „armă", răspunse Budka încet de tot, crezînd că n-o să auzim. Însă eu am nişte urechi...

— Adevărată ? întrebă „brigandul" tulburat.

— Da, un pistol... Tatăl său e grănicer.

— Da', probabil, e neîncărcat.

N-au putut să mai șușotească fiindcă i-am ajuns din urmă. Ne făceam că n-am auzit nimic. Precis erau speriați ! Și așa e bine ! Să știe că nu glumim. Dacă ar născoci ceva, noi...

Cotirăm de pe aleea asfaltată și o luarăm pe povîrniș în jos, strecurîndu-ne printr-un desiș. Deodată ne-am oprit... La lumina palidă a lanternelor de buzunar am zărit o intrare zidită din cărămidă veche și acoperită de mușchi, care ducea într-un coridor subteran. Alergînd dinăuntru, susura la picioarele noastre un pîrîiaș.

— Iat-o... peștera lui Lichtweites, spuse Budka triumfător.

— Da, peștera lui Lichtweis, îl corectă, nu fără ironie, Iava. (Tot atît de bine îl știam și noi pe Conan Doyle !)

Din „peștera lui Lichtweis" adia a răcoare și mucegai. Și mi s-a părut că de acolo mirosea a mormînt.... Br-r-r-r !...

— Poate așteptăm aici să ni-l aducă el, șoptii eu, arătînd spre „brigand".

— Dacă vă e frică... cum vreți... — zise Budka batjocoritor.

Vipera ! Bine ! Fie !

— Să mergem ! am spus, scrîșnind din dinți.

Fie ce-o fi, trebuia să recapăt ceasul !...

— Să mergem ! zise Budka.

Primul intră-n peșteră „brigandul" aplecîndu-se ușor, apoi Budka, pe urmă eu, după mine Iava, iar ultimul trebuia să intre băiatul cel mic... (Cum am aflat ulterior, el nici n-a intrat în peșteră, ci imediat a șters-o acasă). Coridorul subteran era jos și strîmt, încît se putea merge doar aplecat și unul după altul. Clefăiam prin mocirlă cu picioarele goale care se chirceau de frig. Dintr-o dată am simțit puternic că mă aflu sub pămînt, în jurul meu era umezeală, întuneric și groază. Pămîntul parcă mă apăsa, mă înăbușea din toate părțile. Întocmai ca într-un mormînt.

„Brigandul" și Budka, care mergeau unul după altul înaintea mea, își luminau drumul cu lanternele, contopindu-se într-o himerică siluetă cu două capete, patru mîini și patru picioare. Am cotit o dată, a doua oară, la dreapta, la stînga... Mi se părea că imediat (cum se întîmplă de obicei în romanele de aventuri) o să nimerim într-o peșteră înaltă, luminată, unde, într-un mare scrin cu lucruri de preț furate, se va afla și ceasul „nostru"... Și deodată...

Deodată parcă mi-a aruncat cineva o pătură-n cap. Silueta dublă a „briganduliui“ şi a lui Budka dispăru. M-a înghiţit o beznă de nepătruns. Fără să vreau m-am oprit şi l-am simţit pe Iava care, apropiindu-se din urmă, se izbi de mine.

— Ce e ? întrebă Iava înfundat.

— Ehei ! Unde sînteţi ? am strigat eu apăsat. Şi am încremenit, ciulind urechile. Nici un fel de răspuns. În jur domnea liniştea subterană neagră, umedă, şi rece. Numai undeva în adîncul acelei linişti se auzea zgomotul apei — ca dintr-un burlan...

— Ah, vipere ! am strigat eu cu disperare. — Stai ! Stai că trag !... şi scoţînd pistolul din buzunar am apăsat cu toată puterea pe cocoş.

Bu — bum ! tună împuşcătura, împrăştiind flăcări.

— Vai ! ţipă speriat cineva foarte aproape, clefăind prin mocirlă atît de straşnic, de parcă ar fi sărit zeci de broaşte. Apoi, ceva mai departe, se trînti cu zgomot, ţipă şi — gata... L-a-nghiţit bezna.

Scotocind prin buzunare, Iava-ncerca să scoată cutia de chibrituri, dar, vai, auzii ceva căzînd şi plescăind uşor.

— Am scăpat-o, şopti Iava deznădăjduit. Auzeam cum scormonea cu mîna prin noroi, căutînd chibriturile. Dar o făcea în zadar — la ce-ar mai fi fost bune nişte chibrituri ude. Şi pe loc, cu groază, mi-am dat seama în ce situaţie disperată ne aflam.

Fără foc, într-un complicat labirint subteran, într-o beznă de nepătruns. De acolo puteam ieşi doar la nimereală. Însă cu aceeaşi uşurinţă ne-am fi putut afunda şi mai adînc în pămînt. Şi dacă mai luăm în considerare că în asemenea galerii trăiesc şerpi veninoşi, lilieci, şobolani şi alte gîngănii, atunci...

— Ia mai trage o dată, să găsesc cutia... zise jalnic Iava.

Din nou am apăsat din răsputeri pe cocoş. Bu-bum... Pentru cîteva secunde, în timpul exploziei, am văzut încovoiată spinarea tristă a prietenului meu. „Ce mult se consumă, probabil fiindcă a scăpat chibriturile“, m-am gîndit eu şi vroiam să-mi mut gîndurile la ceva frumos, omenesc (într-un moment de primejdie totdeauna vrei să fii nobil !), dar n-am apucat...

Deodată răsună vocea tremurătoare a Valkăi :

— N-nu trageţi, băieţi ! Ce faceţi ?

Valka ! Ptiu ! De unde a răsărit ?!

— Ehei ! Unde eşti ? strigai eu de bucurie.

— A-aici..., și la cîțiva pași de noi, în spatele lui Iava, pe neașteptate se aprinse lanterna !

— Oho, ai și lanternă ! Ce grozav ! Că noi am pierdut chibriturile — strigă Iava, ridicîndu-se înveselit. Și — nu știu a cîta oară — mă privi mîndru : din nou Valka *lui* ne-a venit în ajutor. Și în ce clipă ! Pur și simplu ca-n filme...

— Da' tu cum ai ajuns aici ? am întrebat-o.

— Lasă asta, mai tîrziu... Să mergem... E atît de groaznic...

Asta cam așa e, o' să mai avem timp să stăm de vorbă. Și toți trei ne-am îndreptat spre ieșire, clefăind de zor.

Ah ! ...cît de minunat e să nimerești din umezeala rece și lunecoasă a subteranei în îmbrățișările calde ale unei înstelate nopți de vară ! Cît de simpatici ți se par acești copaci negri și posomorîți ! Cu cît e mai bine totuși pe pămînt decît sub pămînt !...

— În definitiv, ce fel de peșteră e asta ? am întrebat eu, uitîndu-mă la imensa gură căscată a subteranei.

— Asta e rețeaua de drenaj. Pentru apele subterane, zise Valka.

Și, după banalele cuvinte „rețeaua de drenaj", subterana își pierdu dintr-o dată misterul său groaznic, devenind un canal obișnuit (cu toate că nici în canal nu m-aș fi băgat !).

— Păi cum, v-au ademenit și au șters-o ? Da ? întrebă Valka.

— Cine știe, strînsei eu din umeri. S-au ascuns și tac. Cînd am tras cu pistolul, au țipat și-au fugit. Careva dintre ei chiar a căzut ! De s-a zguduit peștera !... Dacă am fi avut o lanternă...

— Vai de mine, băieți, exclamă Valka, apucîndu-se cu mîinile de cap (ba s-a mai lovit și cu lanterna la tîmplă). Acolo sînt puțuri ! Dacă s-a înecat ?...

— Ce ? Care puțuri ?

— Din rețeaua de drenaj ! Ați auzit cum merge apa ! Ea curge prin galerie și deodată — hop ! apare puțul, apoi din nou galeria. Acolo unde ați fost sînt două ieșiri : una duce afară, spre povîrniș, alta — spre puțuri. Și puțurile sînt adînci, de vreo doi metri sau mai mult. Vai de mine, băieți !

Eu și Iava ne-am uitat unul la altul.

— Mergem ? întrebă Iava.

— Îhî, răspunsei eu.

Asta era tot una ca și cum te-ar fi salvat de la înec și din nou trebuia să te bagi în apă.

— Dă-mi lanterna, i-am spus Valkăi.

Ținînd într-o mînă lanterna, iar în cealaltă pistolul, am tras aer în piept (ca la start) și am dispărut primul în subterană. Nu știu de ce dar, în toată istoria asta, pretutindeni eu trebuia să fiu primul. Din cauza mea s-a produs încurcătura cu ceasul, eu trebuia să-i dau de capăt !

Pășeam prin galerie ca un cercetaș care îndeplinește o misiune primejdioasă. Nu mă temeam de loc. În urma mea gîfîia Iava, iar în urma lui smiorcăia Valka... Și doar pășeam... printr-o simplă galerie din rețeaua de drenaj... Mare lucru ! Atunci de ce inima bătea atît de tare ? Ah, ce inimă !... Bate cînd nu trebuie !... Nu-i nimic groaznic !... Mergeam doar să-l scoatem pe Budka care, probabil, nimerise într-unul din puțuri. Vai ! Fi-ți-ar... Chiar de sub picioarele mele sări un broscoi. Ptiu ! Dar iată și locul pînă unde ajunsesem prima dată ! Desigur ! Se vedeau și chibriturile noastre ude. Da, acolo coridorul cotea, apoi se bifurca. Acum e clar — ei au stins lanternele și s-au ascuns după colț. Cînd am tras cu pistolul, au luat-o la fugă. Unul a luat-o pe aici. Sau poate amîndoi ? Dar atunci înseamnă că n-a căzut nimeni în puț, iar noi degeaba mergem. Frumos, nimic de zis ! Parcă eu vroiam ca cineva să cadă în puț ? Doamne ferește ! Totuși trebuia să ne ducem pînă acolo. Ce-ar fi fost dacă... Zgomotul apei se auzea din ce în ce mai tare. O, ce jgheab, parcă era o adevărată cascadă ! Raza lanternei se opri pe peretele de cărămidă al puțului, care intersecta galeria. M-am apropiat cu atenție. Nu știu de ce, prima dată m-am uitat în sus. La vreo trei metri deasupra mea se zărea un cerc luminos de cer înstelat, brăzdat de gratii.

Am îndreptat lanterna-n jos. La-nceput am zărit la vreo doi metri mai departe fundul luminos de cărămidă al cotlonului format din cauza căderii de apă. Credeam că asta-i tot. Cînd deodată — vai ! — m-am cutremurat de frică și era cît pe ce să alunec. Chiar la picioarele mele am zărit fața udă a lui Budka. Înfigîndu-și degetele în crăpăturile dintre cărămizi, abia se mai ținea în poziție verticală, la vreo douăzeci de centimetri de marginea puțului unde mă aflam eu. Era ud ca un cățel, căci torentul de apă se revărsa cu iuțeală pe umăru-i stîng. Încă nu mi-am dat seama ce făcea el acolo, însă un lucru mi-era absolut clar : încă o clipă și se va prăbuși în puț. Fără

să fi scos măcar o vorbă, i-am vîrît lui Iava lanterna și pistolul în mînă și m-am aruncat de-a dreptul în apă. L-am apucat cu ambele mîini pe Budka de umeri și abia după aceea am strigat răgușit :

— Iava, dă lanterna Valkăi și ajută-mă !

În secunda următoare și Iava se aruncă pe burtă lîngă mine. Îl țineam amîndoi pe Budka de umeri. Acum nu mai putea să cadă. Dar stînd așa culcați nu puteam să-l tragem : era prea greu, iar noi nu eram herculi. Așa că stăteam culcați și-l țineam. Apa ne intra pe sub pantaloni, se revărsa peste tot corpul și prin sîn se scurgea în puț. Ce-nseamnă asta ar înțelege numai acela care ar încerca... Adaug numai că apa era ca de la gheață...

— Vai, băieți ! Vai ! Ce-i acolo ? Vaai ! Hai, spuneți odată ! se văita Valka, sărind în spatele nostru. Trupurile noastre o împiedicau să se apropie și să vadă singură. Pînă la urmă, probabil, n-ar fi rezistat și ar fi călcat peste noi (știți doar ce curioase sînt fetele !), dacă nu i-ar fi venit ideea să-și bage picioarele între noi : la-nceput unul, apoi celălalt, ajungînd chiar lîngă nasul meu... În sfîrșit văzu totul :

— Ah, Budka ! Ah, Budocika ! Vai, ține-te ! Cațără-te ! Hai că n-a mai rămas mult. Hai, te rog ! Budocika ! Hai, încă puțin, o ținea Valka într-una. Tocmai îmi venea să-i strig „să-nchidă clanța“ (cloncănea ca o cloșcă — mare ajutor !), cînd am simțit că Budka începe să se cațere...

Țipetele Valkăi l-au influențat mai mult decît eforturile noastre titanice. Eu trăgeam cu atîta putere, încît aveam impresia că ceva stă să-mi plesnească în piept. Abia acum mi-am dat seama ce slabi sîntem amîndoi. Și ne mai consideram drept Vlasov și Jabotinski [1] între băieții noștri. Ridicam acea bucățică de șină cu care se anunță masa în colhozul nostru — Iava de nouă ori, iar eu de șapte ori... „Zaporojeanul“ Karafolka doar de trei ori, iar Kolia Kaharlițki nici nu putea s-o urnească. Cînd ne încordam mușchii ni se păreau mai tari ca oțelul șinei. Iar acuma... În capul meu nu știu de ce stăruiau tot timpul cuvintele : „Ah, grea treabă e să scoți din apă un munte“, „Ah, grea treabă e să scoți din apă un munte“, „Ah, grea treabă e să scoți din apă un munte“, „Ah,

[1] Cunoscuți halterofili sovietici.

grea treabă..." Ajunge, parcă eram o placă stricată... Se-ntîmplă : se agaţă un cîntec sau nişte cuvinte şi se tot repetă, se repetă, se repetă...

În sfîrşit, Budka se apucă de marginea fîntînii. Acum stăteam în genunchi şi-l trăgeam din răsputeri. L-a apucat şi Valka de guler şi-l trăgea şi ea cu o mînă. Budka era şi mai aproape, se sprijini în mîini, se aşeză cu genunchii pe marginea fîntînii... Ufff... îmi tremurau şi mi se îndoiau picioarele cînd m-am ridicat.

— Să ieşim, băieţi, mai repede la aer... — spuse Valka. Voi toţi sînteţi atît de uzi ! Să nu răciţi...

— Aşteaptă ! Ia luminează... luminează... Iava s-a aplecat. Pistolul... L-am pus undeva aici... Aici undeva... Uite-l !

Şi ridică de jos pistolul mînjit de nămol. Budka-l privi.

— Din ăsta e ?! Eu... d-de la-nceput mi-am dat seama, spuse Budka, clănţănind din dinţi şi suflîndu-şi nasul.

„Atunci de ce-ai tulit-o aşa de tare, încît te-ai vîrît tocmai în puţ ?"... m-am gîndit eu. Dar am tăcut. Nu se cădea să vorbesc...

— Să mergem, să mergem... O să vă îmbolnăviţi... Mai vorbim afară, ne împingea Valka. Dar nici nu ne gîndeam să rămînem acolo — îmbrăcămintea udă şi rece se lipea de corp, dinţii ne clănţăneau într-una...

Şi din nou aerul cald şi, se părea, atît de deps mă înfăşura din toate părţile.

— Storceţi-vă hainele, băieţi ! Storceţi-le imediat ! Eu mă întorc... N-o să mă uit... Ce-i cu voi, sînteţi nebuni ?! Storceţi-le imediat ! Eu mă îndepărtez şi mă întorc... Hai !

Încăpăţînată mai e !

Stăteam şi ne storceam hainele. Ultimele rămăşiţe de putere care ne-au mai rămas le cheltuiam ca să scoatem apa din pantaloni şi cămăşi. Apa se scurgea pe pămînt. Noi ne ghemuiam şi dîrdîiam, iar Valka stătea deoparte, întoarsă cu spatele şi comanda :

— Stoarceţi-le bine de tot, să nu vă fie lene...

— „Stoarceţi-le bine". Ce deşteaptă ! am scrîşnit eu.

— Dacă ai încerca şi tu... Ai vedea că nu iese — bombănea Iava.

— E uşor să vorbeşti... — adăugă Budka.

Faptul că toţi trei eram goi, toţi trei clănţăneam din dinţi şi o dojeneam pe Valka ne unea cu Budka. Nici nu mai

simţeam atîta ură şi mînie împotriva lui ca înainte. Cu toate că el ne-a băgat în această întîmplare groaznică din subterană. Despre ceas însă, nu se ştia nimic...

Ciudat, dacă-i faci omului un bine el îţi devine simpatic. Şi invers, cel căruia i-ai făcut vreun rău, îţi devine antipatic.

— Unde-i ceasul ? am întrebat eu, clănţănind din dinţi şi storcînd mai departe,

— Este, nu te nelinişti... Îl primeşti imediat... — răspunse Budka, dîrdîind şi răsucindu-şi cămaşa.

— Iar „brigandul" ? Unde-i „brigandul" ?

— Aaa, ce mai „brigand" ! Vai de capul lui ! A şters-o... Şi, în definitiv, treaba cu „brigandul" am născocit-o eu... Acela era Vovka Ivanov... Ea-l cunoaşte...

— Cum ?! Şi ceasul ?

— Este, dacă-ţi spun... La el. Ceasul ţi-a căzut din buzunar, atunci, cînd Vovka te trăgea jos de pe mine... La-nceput vroiam să-l restituim imediat, pe urmă eu... am inventat povestea asta cu „brigandul"... ca să fie mai interesant... Şi ca să vă speriem...

— Ha ! am exclamat (chipurile, pe noi au vrut să ne sperie ?! Pe noi ?!).

— Ne gîndeam să vă momim în peşteră şi cînd o să-ncepeţi să plîngeţi, să vă scoatem afară. Trebuia să fim cu toată haita şi totul ar fi fost în regulă. Dar am venit numai eu şi Vova cu fratele cel mic... Ei, şi...

— Crezi că e aşa de uşor să ieşi noaptea din casă ! strigă Valka. — Am stat o oră întreagă în toaletă... pînă au uitat toţi de mine şi au adormit. Apoi — prin uşa din dos. E bine de tine, n-ai pe nimeni acasă, mama e în schimbul de noapte... Iar Vova cu frăţiorul dorm pe verandă, eu ştiu... Crezi că e aşa de simplu...

— Iar tu... tu cum ai ajuns aici ? am întrebat-o eu, trăgîndu-mi pantalonii (Iava şi Budka erau deja îmbrăcaţi). Ştiam că dacă a început să vorbească, imediat se va întoarce — că nu există fată care să vorbească, stînd întoarsă cu spatele.

— Iurko Skripnicenko mi-a spus... Tocmai venisem de la studioul de filme, de la Maxim Valerianovici (i-am povestit întîmplarea cu ceasul)... Mergeam... Iurko Skripnicenko-mi spuse : „Noaptea asta o să-i înghesuim în peşteră

pe prietenii tăi ! Uite aşa !“ „Cum ?“ l-am întrebat. „Uite aşa“, zise... Şi mi-a povestit... Uf, ce m-am mîniat atunci ! „Cu toţii sînteţi nişte bandiţi ! Iar tu, i-am spus, pe deasupra eşti şi trădător, îi denunţi pe ai tăi...“ El m-a tras de coadă... Iar eu — poc ! l-am plesnit peste spinare...

— Nu-i nimic... Mai stăm noi de vorbă cu el... Acuma să mergem în căutarea lui Vova, zise Budka. El în nici un caz nu putea să fugă... Trebuie să fie undeva pe aici...

Şi Budka ne-a condus prin tufişuri, prin spini înţepători şi urzici, spre potecă.

Deci, iată cum stăteau lucrurile ! Vroiau să ne sperie... Născociseră totul — şi despre „brigand“, şi despre miliţie, şi despre ascunzătoarea din peşteră. Iar noi am crezut ! Ca nişte proşti ! Ca nişte copii ! Pînă şi un orb putea să vadă că totul era o minciună. Galeria subterană... Ora douăsprezece noaptea... masca neagră... Nici în cărţi nu se mai scrie aşa. Ruşine ! Ei, fie... Numai să ne restituie ceasul. Toate-s numai din cauza ceasului. Dacă n-ar fi fost ceasul sau dacă era al meu, eu, în general, aş fi... Numai să ne dea ceasul !... Ce puteam să-i facem ?... Să-l fi bătut ? Nu prea aveam chef... Nu prea ne venea atunci...

— Iar voi sînteţi nişte eroi ! zise Budka deodată. Nu v-aţi temut. Şi doar ceasul nu e al vostru. Puteaţi să trageţi un scuipat şi gata. Cu voi se poate face şi spionaj.

Ei, vezi ! Cum naiba să-l mai fi bătut după cuvintele astea ! Cuvintele astea s-au revărsat în inimile noastre ca mierea. Cea mai înaltă distincţie este lauda pe care o auzi din gura duşmanului. Dar de unde ştia el că nu e ceasul nostru ? Numai ce deschisesem gura ca să-ntreb, că din tufişurile întunecoase, de foarte aproape, se auzi un fluierat încet. Budka răspunse.

Foşniră crenguţele şi din tufişuri apăru „brigandul“ Vovka. Tot mai purta mască.

— Dă ceasul încoa’ ! Borfaşule ! ordonă Budka.

— Da’ tu cine eşti ? Mai şi vorbeşti ! Vovka scoase masca. Era acelaşi lungan care cîndva îmi trăsese un şut.

— Dă-l mai repede, nu mai trăncăni ! repetă Budka supărat.

— Ei, na ! Mare nevoie am de el... Vovka scoase ceasul din buzunar...

Inima-mi tresări de bucurie. În sfîrşit! Pînă în ultima clipă m-am temut că se va întîmpla ceva şi n-am să-l mai văd.

Budka luă ceasul din mîinile lui Vovka şi mi-l întinse (probabil vroia să-l înmîneze personal):

— Ia-l!

— Mulţumesc! răspunsei eu aproape involuntar.

— Cu plăcere — bîigui Budka.

Nu l-am pus în buzunar. Nu mai aveam încredere. Îl ţineam strîns în palmă. Hotărîsem să nu-l scap din mînă pînă n-ajung acasă şi-l pun sub pernă. Atunci nici o forţă n-ar fi putut să mi-l mai ia.

Ne-am întors pe aceeaşi cărare. Din nou pe sub zidul mînăstirii, pe trepte de scînduri, printr-o beznă ca de mormînt, uşor diluată de două pete galbene, ale lanternelor (numai că acum o lanternă era a Valkăi, Budka a spart-o pe a lui în fîntînă).

— De unde ştii că ceasul nu-i al nostru? l-am întrebat în cele din urmă.

— Noi ştim totul... răspunse Budka misterios.

— Nu, vorbesc serios.

— Fratele ei — Budka arătă spre Valka — i-a spus fratelui lui — Budka arătă spre Vovka, şi asta-i tot... Ei sînt prieteni...

— Aaa...

— Ascultă, Budka, zise Valka deodată, de ce te-ai căţărat pe peretele puţului? Puteai doar să ieşi afară prin tunelul de jos!

— Păi! făcu Budka cu mîna.

— Nici un „păi“! Vorbesc serios.

— Dar dacă ar fi luat-o razna? Şi s-ar fi rătăcit? Răspundeam, ce zici? Doar n-aveau nici lanternă, nimic.

— Şi nu te-ai speriat de împuşcătură?

— Aş fi strigat...

Ia te uită! Acest Budka mai face şi pe grozavul — se căţăra să ne salveze! Zău dacă mai înţeleg ceva. Pînă acum parcă era un tip negativ cînd deodată... Nu, nu e atît de simplu să spui despre cineva că e un tip negativ.

— Ia ascultaţi, zise Valka, cum o să ajungeţi acasă? Tramvaiele nu mai circulă.

— Şi ce-i cu asta ? zise Budka. Coboară în bulevardul Drujba, iar de acolo, pe autostradă pînă la podul Pecersk. O să-i conduc... Hai acasă... Ceao !

— Ceao ! zise Vovka.

— La revedere ! zise Valka.

— Cu bine ! zise Iava.

— Noapte bună ! zisei eu.

Ne-am despărţit. Valka s-a dus spre blocul ei, prin intrarea din dos. Vovka plecă în direcţia mînăstirii (locuia în cartierul acela). Iar noi ne-am dus cu Budka. Trecusem pe sub o mare arcadă din cărămidă, pe sub a doua, apoi am coborît pe o străduţă pavată cu pietroaie neuniforme. Dar nu scoteam nici un cuvînt. Cît eram împreună cu Vovka şi Valka, Budka era vorbăreţ, cînd rămase singur — amuţi. Se simţea totuşi cam stingher faţă de noi. Dar şi noi doream să ne despărţim de el cît mai repede. Cînd, în sfîrşit, am ajuns la autostradă, Budka ne spune :

— Mergeţi drept înainte şi veţi ajunge la podul Pecersk... Ceao ! ne făcu cu mîna.

Tare nu-mi place cînd nu-nţeleg ce spune altul. Ce era să-i răspund ? Dar nu era timp de gîndit.

— Hăis ! zisei eu.

— Cea ! adăugă Iava.

După părerea mea, asta suna foarte convingător. Eram sigur că orăşanul Budka a înţeles „Hăis-cea“ al nostru ca un salut de jargon, fiindcă ne făcu semn cu mîna şi plecă mai departe. Iar noi ne-am dus pe autostradă împleticindu-ne.

Dacă aveţi însă impresia că aventurile noastre de noapte s-au terminat aici, atunci vă-nşelaţi amarnic.

Ne-am apropiat de balconul mătuşii. Frînghia era la locul ei. Blocul adormise de mult, chiar şi geamurile unde se chefuia erau întunecate.

După obiceiul său, Iava vroia să se caţere primul. Dar eu l-am împins cu hotărîre — o fi uitat, sau ce ? Doar în ziua aceea eu eram primul la toate ! Prost am fost ! Dacă aş fi ştiut !

Am început să mă caţăr. Însă exerciţiile de scoatere a lui Budka din fîntînă şi-au arătat imediat efectul. Era greu să mă caţăr, foarte greu, nici nu m-aş fi gîndit c-o să fie aşa de greu. Toţi muşchii-mi tremurau şi mă dureau. Mîinile-mi amorţeau, iar pe spinare parcă mă tăia cineva cu cuţitul ;

picioarele îmi tot scăpau de pe frînghie și se bălăngăneau. Nu-s nici trei metri și cît chin (bine măcar că înălțimea apartamentelor nu era mare: doi metri șaptezeci și cinci!). Ajungînd aproape de balcon, horcăiam și gîfîiam ca un burduf. Mai trebuia puțin, un pic și mă apucam de grilajul balconului. Deodată, deasupra mea, se auzi un țipăt: „Hoții" ! și am zărit o pată albă în întunericul din geamul deschis care se afla alături de balcon (era geamul camerei în care dormeau unchiul și mătușa). Imediat pata albă dispăru. Iar mai departe, totul se petrecu atît de fulgerător, încît n-am avut timp să mă dezmeticesc. Pe balcon se profilă ca o stafie figura albă a mătușii în cămașă de noapte, cu ceva negru în mîini. Se aplecă peste grilajul balconului și turnă ceva drept în capul meu, strigînd: „Stai că te satur eu!" O zeamă se prăvăli peste mine, revărsîndu-se peste ochi, urechi, cămașă, pantaloni, ajungînd pînă la călcîie. Pe buze am simțit un gust dulce și cunoscut și m-am dumirit — mătușa răsturnase peste mine cratița cu compotul de vișine de pe balcon. Uluit, abia ținîndu-mă de frînghie, sforăiam și scuipam, scuturîndu-mi vișinele de pe cap.

Dar mătușa a considerat că nu e de-ajuns. Am observat-o la timp cum i-a sclipit cuțitul în mînă. Și am înțeles: taie frînghia și o să cad jos ca o balegă.

— Mătușă, nu tăia, eu sînt! am strigat cu disperare.

Mătușa scăpă cuțitul care m-a izbit dureros cu mînerul în creștet. N-am mai rezistat și-am alunecat pe frînghie-n jos. Am dat cu picioarele de pămînt, dar ele nu mă mai țineau și m-am rostogolit în băltoaca de compot, stropind în toate părțile.

Abia atunci se auzi sus și strigătul deznădăjduit al mătușii:

— Dumnezeule! Tu ești, Pavlușa?

— Nu, nu sînt eu! răspunsei, stînd în compot. Iava nu s-a putut stăpîni și rîse scurt, de parcă l-ar fi gîdilat cineva pe neașteptate sub coaste.

Dezmeticindu-se de-a binelea, mătușa începu să se văicărească:

— Of, Dumnezeule, cum ai ajuns aici? Ce cauți noaptea, sub balcon, atîrnat de o frînghie? Și Iava-i aici? Ce-i cu voi, ați înnebunit? Ce faceți?

— Nu mai striga, mătuşă, că trezeşti oamenii ! spusei eu printre dinţii încleştaţi, ridicîndu-mă şi scuturînd cu scîrbă vişinele strivite de pe mine.

În sfîrşit, mătuşa-şi dădu seama că nu e în haine de bal, ci în cămaşa de noapte, şi nu face să te prezinţi vecinilor într-o astfel de ţinută. Ne-a spus : „Veniţi să vă deschid uşa“ şi dispăru.

Urcînd scările, înţelegeam foarte bine ce simt luptătorii cînd se predau. Cel mai mult ne îngrijora ce anume o să spunem şi cum vom motiva ciudata noastră comportare. După atîtea întîmplări nu mai aveam nici putere, nici energie să mărturisim adevărul ; ar fi trebuit să povestim cam mult. Însă trebuia spus ceva, fiindcă mătuşa nu ne-ar fi lăsat în pace.

— Iava, te rog frumos, hai să suspendăm pînă dimineaţă convenţia noastră, spusei eu fără vlagă. Dimineaţa voi fi gata pentru orice.

— Bine, zise Iava.

Timpul era foarte scurt. Imediat trebuia să născocim ceva. Capetele noastre funcţionau ca nişte maşini electronice — cîte un milion de operaţii pe secundă. Am confecţionat o minciună copilăroasă, chipurile : am pus pariu cine se va căţăra mai repede pe balcon cu ajutorul frînghiei. De ce noaptea ? Fiindcă ziua nu ne-ar fi permis nimeni.

Şi cînd mătuşa (îmbrăcată în halat) ne-a deschis, noi, foarte sincer, i-am expus această minciună. Mătuşa era o femeie energică, hotărîtă (de asta, cred, v-aţi convins), însă tare bună şi mă iubea foarte mult (probabil fiindcă n-avea copii). Şi ne-a crezut. Aici compotul chiar ne-a ajutat. Nici n-a observat ce ude şi jalnice ne erau hainele. Toată vina am aruncat-o asupra compotului. De aceea l-am sfătuit pe Iava să-şi păteze pantalonii şi cămaşa cu compot, chipurile, s-a revărsat şi asupra lui. Cu toate că pe el, satana, n-a căzut nici măcar o picătură ! Toată porţia mi-a revenit mie.

Mătuşa se simţea tare vinovată faţă de noi şi se scuza mereu. În cele din urmă spuse :

— Ce compot era ! Am fiert pentru trei zile. Credeam că sînt hoţii. Păcat...

Dar nu era clar după cine îi părea rău — după noi sau după compot.

— Mătuşă, pînă una-alta... nu-i spune unchiului, am rugat-o eu, trăgînd cu urechea la do-re-mi-fa-solii lui şi temîn-

du-mă să nu se trezească. Unchiul era iute din fire şi una-două putea să ne suie-n tren şi să ne trimită „la mama dracului“, acasă.

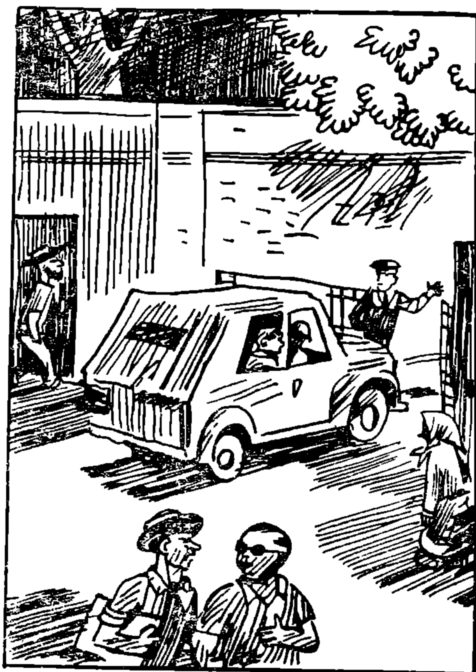
— Bine, n-o să-i spun... Dar compotul ? Văd eu atunci, o să-i spun că l-am răsturnat din întîmplare, cînd am ieşit noaptea pe balcon să respir aer curat. Dar să nu mai faceţi alte şotii ! Acum dezbrăcaţi-vă şi în baie. Iar eu o să vă spăl hainele şi le pun la uscat. Hai !

Ne-am dezbrăcat repejor. Eu (ca să nu observe mătuşa) am scos repede ceasul de la mînă (îl pusesem la mînă înainte de a mă căţăra) şi l-am ascuns sub pernă.

Aţi spălat vreodată vasele ? Vă amintiţi cum miroase ? Exact aşa mirosea cînd eu şi Iava ne-am băgat în cadă. De parcă nu noi făceam baie, doi băieţi, ci două crătiţi de compot.

Şi iată-ne în pat. Uf... În fine, s-au terminat aventurile noastre nocturne... În fine, s-au terminat... În fine... Hor... Hor... Hor... Hor-r-r...

Capitolul XIV

ATENŢIE !... FILMĂM !... MOTOR !...

CEASUL ÎŞI REGĂSEŞTE STĂPÎNUL

NAŞTEREA LUI IAVA STANISLAVSKI ŞI PAVLUŞA NEMIROVICI-DANCENKO

Am avut un vis fantastic. Se făcea că mă tîrăsc prin noroiul de mormînt al subteranei... De unul singur. Fără lanternă. Dar văd totul. Şi bolta subteranei de care atîrnă liliecii. Şi pereţii uzi pe care se scurge apa. Şi pămîntul de sub picioare pe unde curge apa murdară. Iar pe sub pereţi, stăteau broscoii scîrboşi cu ochii bulbucaţi. Mă gîndeam atunci : „Reiese deci că pot să văd şi pe întuneric. Nu ştiam ! Se vede că nu am nevoie de nici o lanternă... A vedea în întuneric, pentru mine, e ca şi alergatul la vale pentru un prost !..." Mă tîram şi nu mi-era frică, şi numai fiindcă puteam să văd în întuneric... Deodată, am zărit o nişă-n perete. Şi în acea nişă, pe un tron uriaş (pe care stăteau odinioară împăraţii), stătea baba noastră Trindicika care avea o sută de ani. Şi-mi vorbea baba Trindicika cu vocea profesoarei Galina Sidorivna :

— De ce nu ne-ai adus pînă acum ceasul nostru împărătesc, ştrengarule ?

Mă uitai mirat la ea și zisei :

— O să vă dau ceasul, nu vă neliniștiți. Dar de ce mă certați ? Toată ziua ne vorbiți la școală să nu ne certăm, iar dumneavoastră nu faceți așa. Nu e frumos.

— Te mai și rățoiești, mucosule ? Stai să-ți dau una ! zise baba Trindicika, dar cu vocea prietenului meu Iava, mă apucă de guler și mă aruncă în puț. Zburam. De mult trebuia să fi căzut în fundul puțului. Dar tot mai zburam, zburam, zburam... Pînă cînd am simțit cum cineva m-a apucat de spate. Dar... eram chiar eu. Stăteam culcat pe marginea puțului și mă țineam tot pe mine care atîrnam în puț... Și acela eram eu... Și ăsta eram eu... Și nu mă miram că eram doi. „Legea cifrelor pare !" m-am gîndit liniștit.

Imediat am auzit vocea unchiului meu :

— Ce fel de cadavre sînt acestea ? Ale cui sînt ?

Am deschis ochii. Mi se părea că tot mai visez. Unchiul stătea lîngă canapea. Într-o mînă ținea pistolul, în cealaltă — scrisoarea noastră pe care am lăsat-o în locul pistolului (aoleo, uitasem de scrisoare !).

— Ați dormit destul, cadavrelor ! E unsprezece... Unde-au fost cadavrele voastre astă-noapte ? Hai, recunoașteți, zise unchiul aspru, citind : „Căutați cadavrele noastre în subterana din apropierea mînăstirii...". Plăcută treabă-mi pregăteați, nimic de zis. Nu cumva tot cadavrele voastre au răsturnat cratița cu compot ? Ai ? Fiindcă n-o cred pe-această femeie ! zise el, arătînd spre mătușa.

Mătușa stătea alături de unchiul și se uita la noi cu disperare. „Eu nu-s vinovată, porumbeilor ! zicea privirea ei, S-ar putea oare ca voi, porumbeilor, să mă fi mințit pe mine ?"

Eu și Iava ne-am uitat unul la altul și am suspinat adînc. Apoi, m-am așezat pe marginea patului și, întinzînd capul spre Iava, i-am spus :

— Bate-mă ! Dă-mi nu mai puțin de șase !

Iava de asemenea se așeză pe pat și zise :

— Și tu pe mine... Amîndoi sîntem vinovați... Juma-juma...

În același timp ne-am tras unul altuia cîte șase labe.

— Nu știu ce-nseamnă asta. Mi-e indiferent. Ați procedat corect. Eu vreau să-l susțin pe fiecare din voi, așa că o să mai adaug fiecăruia și din partea mea. Poftim !

Şi cînd ne arse vreo două, mai întîi mie, apoi lui Iava, avui impresia că mi-a plesnit capu-n jumătate, ca un pepene, şi din fiecare felie s-au revărsat scîntei. Dacă aţi vedea degetele unchiului : fiecare deget e cît o scrumbie.

— Iar acum povestiţi-mi, ne porunci.

— Imediat... Ne-a zburat totul din cap ! Ne baţi, şi să mai şi povestim, am suspinat eu, apucîndu-mă cu mîinile de cap şi vrînd parcă să împreunez cele două jumătăţi. Sub mîna mea creştea cu repeziciune pe frunte un cucui zdravăn. Mă întorsei spre Iava. Pe fruntea lui de asemenea creştea un cucui de culoare violetă. Mă uitam la el ca-ntr-o oglindă : vedeam şi simţeam totodată cum îmi creştea cucuiul, cu toate că ceea ce vedeam eu nu-mi aparţinea mie, ci lui Iava. Ulterior am aflat că în limbajul cineaştilor asta se numeşte sincronizare.

— Vai, ce-ai făcut ? ţipă mătuşa. În felul ăsta puteai de-a dreptul să-i omori pe copii !

— Nici o grijă, spuse unchiul liniştit. Ei sînt băieţi voinici, o să suporte.

— Sigur, ce-ţi pasă ? Dar pe noi cum o să ne mai filmeze acum ? spusei eu cu o voce tragică.

— Ce ? Să vă filmeze ? Hai, povesteşte !

— Măcar puneţi ceva rece. Luaţi nişte linguri ! se repezi mătuşa spre bufet.

Ne-am lipit lingurile de frunte. Şi uite-aşa, ţinînd lingurile, începurăm să povestim. Totul. Cinstit. Povestirea noastră, cum scrie în ziare, din cînd în cînd era întreruptă de aplauze şi tot felul de exclamaţii (că mătuşa numai asta făcea, bătea din palme şi striga : „Of, Dumnezeule !", „Ia te uită !", „Vai-vai-vai !")

Am povestit ce era mai important — despre ceas şi l-am arătat („Of, Dumnezeule !"). Am povestit despre Valka şi Budka, despre luptele noastre şi aventurile nocturne („Vai-vai-vai !"). Am povestit despre Maxim Valerianovici, despre studioul cinematografic („Ia te uită !").

Am încheiat cu aceea că în curînd va sosi asistentul după noi şi ce o să ne facem acum ?

— Ei, băieţi, n-am ştiut... spuse unchiul. N-am ştiut că sînteţi artişti... Fotografiile voastre încă nu se vînd pe străzi... N-a ieşit cum trebuie... Nu e plăcut să-ţi arăţi cucuiele în-

tregii Uniuni Sovietice... Trebuia să nu fi mințit și să fi recunoscut cinstit de la început... Ce-o să-i spunem asistentului ?

Și atunci, exact ca-ntr-o piesă — numai ce-a rostit unchiul replica asta — cineva bătu în ușă. Mătușa s-a repezit să deschidă, iar eu și Iava, într-un ritm îndrăcit (știți, cum arată la film cînd accelerează proiecția) începurăm să ne-mbrăcăm. Asistentul intră exact în clipa în care noi, îmbrăcați în pantaloni, băgam capetele în cămăși (astfel că nici asistentul n-a văzut fețele noastre, dar nici noi pe-a lui).

— Bună ziua, bună ziua, am venit după eroii dumneavoastră, zise asistentul vesel. Probabil că băieții v-au spus.

— Desigur, răspunse unchiul puțin vinovat. Numai că astăzi, din păcate, ei nu prea sînt... ca să zicem așa... fotogenici.

În clipa aceea am scos și noi capetele din cămăși și asistentul ne văzu cucuiele.

— Hm, făcu el. Noroc, băieți... Ce s-a întîmplat... În definitiv... Se îndepărtă, miji ochii, privindu-ne din profil. Cred că n-are nimic... Poate că e chiar mai bine așa... pentru veridicitate... Să mergem !...

— O clipă, să ia măcar o gustare, zise mătușa, grăbindu-se spre bucătărie.

— Încă n-ați luat micul dejun ? se miră asistentul. Imediat e prînzul.

— Nu vrem ! Nu vrem ! strigarăm noi disperați de parcă ne-ar fi tăiat. Cine știe, pînă mîncăm, asistentul se mai răzgîndește. Vai, mătușă, nu ne trebuie nimic ! M-am repezit la bucătărie și i-am șuierat la ureche :

— N-o să te iert niciodată ! N-o să te iert niciodată dacă din cauza dejunului dumitale...

— Atunci luați cu voi măcar cîte un sandviș, spuse mătușa plîngînd.

— Hai, dă-ne, dar mai repede, că plecăm, am șuierat eu.

Mătușa-ncepu să alerge-n grabă prin bucătărie, ca o cloșcă, spărgînd o farfurie, vărsînd uleiul și în cele din urmă ne-a întins două „sandvișuri" ce cîntăreau, probabil, un kilogram și jumătate. Nu ne-am contrazis ca să nu pierdem timp.

— Trecem pe la Maxim Valerianovici și apoi la studio, spuse asistentul, conducîndu-ne spre „Gaz"-ul care stătea lîngă clădire.

...Cînd ajunserăm în dreptul mînăstirii, m-am gîndit la Valka. A făcut atîtea pentru noi ! Ce porcărie ! Ar trebui s-o luăm și pe ea... Să stea undeva în spate. Dacă în film sînt băieți de vîrsta noastră, poate să fie și o fată... Cu atît mai mult, o fată ca ea, care era în stare să înfrunte o ceată întreagă de băieți, care nu s-a temut să intre noaptea în subterană... Care, în general, nu se teme nici de dracu...

— Auziți, i-am spus asistentului. Nu s-ar putea să luăm cu noi și o fată ?

— O fată ? zîmbi asistentul. Cum arată ?

— Uite așa ! zise Iava, ridicînd degetul cel mare. E ca un băiețoi... Probabil, ați văzut-o. Ieri am fost împreună la studioul de filme.

— Ce-i drept, mi s-a spus de băieți, însă...

— Dar puteți s-o deghizați în băiat. N-o să observe nimeni, pe onoarea mea... spuse Iava cu înflăcărare.

— În fine... Fugiți după fata voastră. Între timp eu mă duc după Maxim Valerianovici. Așteptați-ne lîngă stația de taximetre.

Am coborît din mașină și asistentul plecă.

Lîngă blocul Valkăi, Iava se opri, tropăi pe loc, își pipăi cucuiul și spuse :

— Poate o strigi tu... De ce să ne obosim picioarele amîndoi ?

Crocodilul ! Se rușinează de propriul său cucui ! Mai devreme sau mai tîrziu tot o să-l vadă !

Chiar așa i-am și zis. Ba am și adăugat :

— Dacă vrei, poți să te duci singur. Nu te opresc. Doar e mai mult prietena ta decît a mea.

— Ca să vezi... Bine, mergem amîndoi... Pur și simplu m-am gîndit că...

Nu știu la ce se gîndea Iava, dar ne-am dus totuși împreună. Mergeam, acoperindu-ne cucuiele cu mîna. Dar n-am mers mult. Imediat am întîlnit-o pe Valka. Chiar la intrare.

— Ah, bună ziua ! strigă ea bucuroasă. Ce-i pe la voi ? Totul e în ordine ? N-ați pățit nimic acasă ? Dar de ce vă țineți de cap ?

— Noroc, noroc ! răspunserăm noi aplecîndu-ne. Am venit după tine... Mergem la studio... Asistentul ne-a spus...

— Serios ? Mergem ! Ah, uite că aveți cucuie pe frunte !

Le-a văzut totuşi ! N-avea sens să ne mai fi ascuns. Am lăsat mîinile-n jos.

— Dar ştiu, ştiu de la ce ! spuse Valka sincer. Probabil că din nou v-aţi tras palme unul altuia... Aşa e ?

Am încuviinţat din cap.

Deodată l-am zărit pe Budka. Trecea prin curtea blocului trist şi bosumflat. Nu ne-a văzut...

— Ah, dar voi ştiţi, şopti Valka, Budka a păţit-o urît de tot... Mama lui s-a-ntors de la servici mai devreme ca de obicei. Cînd a venit, a găsit-o acasă. Şi doar aţi văzut cum arăta costumul său... Vai ce-a fost atunci... Mi-e milă de el... Şi în general nici nu e chiar atît de rău... În orice caz, nu e o mortăciune ca alţii... Ca acest Skripnicenko, de pildă...

Eu şi Iava ne-am uitat unul la altul şi cred că amîndoi ne-am gîndit la acelaşi lucru. Ar trebui să-l luăm la studio !... Doar regizorul ne-a spus să mai aducem vreo doi-trei băieţi. Aşa că o să-l luăm pe Budka. Păi ce ! Să joace şi el în film. Să devină cunoscut şi duşmanul nostru de ieri, care ne-a momit în subterană, vrînd să ne sperie de moarte... Fie ! În ziua ceea vroiam să fim buni la inimă, mărinimoşi, nobili.

La-nceput Budka nu-nţelegea ce vroiam de la el.

— Ha ? Ce ? repeta, holbînd ochii.

— Hai la studioul cinematografic... O să ne filmeze... Vrei ? îi explicam noi. Ce-i cu tine, eşti nebun să refuzi aşa ceva ?

Într-un cuvînt, cînd asistentul ajunse în staţia de taxiuri, noi eram patru.

Asistentul era un om deştept. Văzînd, afară de Valka, şi pe Budka, el spuse doar :

— E clar... Deci, în foaia de parcurs trec cifra 4 ? Nu greşesc ?

— Nu, zîmbi Iava.

Din maşină, Maxim Valerianovici ne-a întîmpinat cu veselie :

— Bună, domnilor ! Nu întreb nimic, văd : totul e în ordine... Au avut loc lupte grele, însă victoria e de partea noastră... Da ?

Eu am încuviinţat din cap, trăgîndu-mi mîneca stîngă ca să nu se vadă ceasul.

— Ce bine... Ce bine, zîmbi Maxim Valerianovici cu subînţeles.

— Cum e, încă nu l-aţi găsit pe ţarul acela ? am întrebat eu.

— Vom vedea, vom vedea — zîmbi el din nou. Mi s-a părut că ştia ceva, însă nu vroia să spună. Şi totodată am simţit : ceea ce ştie el, este bun şi plăcut pentru noi.

— Hai, spuneţi-ne, hai, vă rugăm, îl rugam eu nerăbdător.

— Răbdare, domnilor, răbdare ! Totul se va lămuri la studio... Cinematograful, scumpii mei, este cea mai mare minune a secolului al douăzecilea...

Cuvintele acestea enigmatice mă aţîţau şi mai mult. Eram aşa de nerăbdător, încît nu-mi găseam astîmpăr ; tot mă suceam pe loc uitîndu-mă pe geam — cînd vom ajunge oare la studioul acela...

Şi, iată-ne din nou în faţa porţii joase. Aceleaşi scuturi pline cu minunate cuvinte. Din nou : «La om totul trebuie să fie minunat : şi chipul, şi îmbrăcămintea, şi sufletul, şi gîndurile»...

„Ah, nu ştiu ce-o să mă fac ! Probabil că n-am să fiu niciodată om..." m-am gîndit eu, pipăindu-mi cucuiul.

Ne-am apropiat de uşa aceea care se-nvîrtea şi am coborît din maşină.

— Domnilor, trebuie să ne despărţim — zise Maxim Valerianovici. Eu merg pe platou, iar voi — spre lac... Apărem în secvenţe diferite... Ţineţi minte această zi, vrăbioilor. Poate că pentru vreunul ea va deveni istorică şi memorabilă pentru toată viaţa. Cine ştie, s-ar putea ca cineva dintre voi să devină, mai tîrziu, un artist adevărat. Şi-o să-şi amintească de această zi ca de primul botez. Acum, plecaţi. Eu apar doar într-un scurt episod, după care vin să vă văd.

Maxim Valerianovici păşi înăuntru, iar noi ne-am dus înainte, pe drumul asfaltat. Eram tare fericiţi, de parcă dînsul ne-ar fi binecuvîntat drumul spre artă. Pe drum am zărit bustul unui bărbat voinic cu fruntea lată. Ni s-a părut că avea aripi şi semăna cu o mîndră pasăre albă. Acela era Alexandr Dovjenko, scriitor şi regizor, al cărui nume îl poartă studioul cinematografic din Kiev. Am văzut filmele sale „Pămînt", „Mapa curierului diplomatic", „Sciors" (au rulat acum doi ani la clubul nostru). Ce filme bune ! Mai ales „Sciors". Îmi plac asemenea filme — despre eroi !... Am văzut şi „Poemul mării" şi „Povestea anilor înflăcăraţi", cît despre „Desna minunată" am citit şi cartea, şi am văzut şi filmul. Acolo e o babă inte-

resantă care se tot ceartă. Nici Burmilo al nostru n-ar putea s-o întreacă. Într-un cuvînt, îl știam foarte bine pe Dovjenko.

Faptul că imediat după „binecuvîntarea" lui Maxim Valerianovici trecusem pe lîngă Dovjenko, dădu cuvintelor bătrînului actor o greutate și o importanță neobișnuită, ceea ce ne-a făcut să simțim și mai mult caracterul sărbătoresc al acestei zile minunate.

Drumul asfaltat cotea la stînga spre o clădire mare și cenușie, iar noi am luat-o drept înainte, pe un drumeag, pe lîngă niște magazii lungi. Lîngă ele stăteau în dezordine căruțe, șarete, sănii, ca în curtea colhozului. Unele erau vechi, parcă scoase din muzeu, iar altele — nouțe, parcă abia făcute. Unele întregi, altele rupte. Pe alocuri se zăreau resturi de decoruri : ici o bucată de perete cu un geam și două coloane (cu siguranță de la o casă boierească), colo niște scări rupte și o balustradă — tot ce-a mai rămas dintr-un podeț vechi ; un tun cu roți ca la căruță (cu spițe) — străstrăbunica artileriei de astăzi. Iar într-un loc, o grămadă uriașă de placaj, carton și pînză pictată.

Pe neașteptate, dintre tufișuri apăru lacul. Ne-am apropiat. Un lac obișnuit, nu prea mare, dar adevărat. Apa era într-adevăr udă, nuferii — adevărați, papura — adevărată, deasupra apei erau aplecate sălcii adevărate, și se mai vedea și o punte adevărată cam nesigură, care se-ntindea de la un mal la altul. Și totuși nu, nu era un lac obișnuit ! Ci unul cinematografic. Fiindcă la mijloc se afla un podeț de scînduri montat pe niște pontoane făcute din butoaie de fier, iar pe podețul acela stătea crăcănat, pe trei picioare, aparatul de filmat, lîngă care trebăluiau doi inși în salopete. Alături era înfipt într-un arac căposul reflector. Pe mal, pe partea cealaltă, stăteau alți oameni în salopete, ținînd în mîini niște scuturi mari din scînduri, acoperite în întregime cu hîrtie de staniol, în care se-nvelesc bomboanele cele bune. Cu ajutorul scuturilor, îndreptau razele soarelui pe punte, unde stătea echipat în uniformă și cu o sabie-n mînă un jandarm mustăcios de pe vremea țarismului. Alături de el — un cetățean în cămașă. Jandarmul și cetățeanul fumau și discutau ceva, pașnic.

Pe malul ăsta, un camion-dubă, asemenea acelora în care se transportă pîinea, hîrîia-ncet, ca un cîine care se pregătește să latre. Însă nu motorul hîrîia, ci înăuntru, în dubă. După cum am aflat mai tîrziu, acela era așa-zisul „Tonwagen", care în-

registrează sunetul. Pe pămînt șerpuiau răsucindu-se prin iarbă cabluri negre și groase de cauciuc. Erau o mulțime. Unele se-ntindeau pînă la Tonwagen, altele spre lac, dispăreau în apă, ca să reapară din nou aproape de podeț, intrînd în aparatul de filmat și-n reflector... Pe jos mai erau niște lăzi ferecate, bănci, o masă. Printre toate astea oamenii alergau, strigau, se certau. Am observat și o femeie, într-un halat alb de medic. „Ehei... Se vede că totuși e primejdioasă treaba asta — filmarea. Nu degeaba-n holul lor miroase a farmacie... iar aici e un medic..." apăru în adîncul sufletului meu un gînd, și dispăru. Dispăru fiindcă n-avea timp să se dezvolte. Căci, cunoscutul nostru regizor chel, Jenia (Evgheni Mihailovici), care lipăia prin apă în jurul punții încălțat în niște cizme vînătorești lungi, de cauciuc, văzîndu-ne, ne-a strigat imediat :

— De ce întîrziați ? Îmi dați peste cap filmarea !

Și tulburînd apa, se grăbi spre mal :

— Noroc, moșnegilor !

Plescăind cu cizmele ude, el se apropie de noi, se aplecă uitîndu-se cu atenție la mutra mea și a lui Iava, apoi se-ndreptă, aruncîndu-i o privire aspră asistentului :

— Cine-s invalizii ăștia ? Nu-i cunosc...

Inima mi s-a oprit.

— Ce-i asta, întreb ? repetă el, uitîndu-se spre noi cu asprime. Ce, ați înnebunit cu toții ? Parcă v-ați înțeles ! Ăla s-a îmbolnăvit, iar ăștia... Ce-i cu cucuiele astea ? V-am rugat eu oare să-mi pregătiți pentru azi cucuie ? N-am comandat cucuie ! Era vreun model ? Cît mă bucuram ! Mi-ați stricat totul !

Dar deodată, de parcă n-ar fi strigat el, ci altcineva, ne spuse liniștit și amabil, făcîndu-ne cu ochiul :

— Băieți, sst, totu-i în ordine... Bineînțeles, de cucuie n-avem nevoie, însă pentru asta o avem pe Ludmila Vasilivna... Ludmila Vasilivna ! o strigă el pe femeia în halat alb.

— Ludmila Vasilivna, mascați-le, vă rog, aceste cucuie... Și, în general, aranjați-le și fața.

Ludmila Vasilivna deschise geamantanașul în care erau tot felul de periuțe, pensule, tubușoare, bidonașe, vopsele, un fel de plastilină și altele. Într-un cuvînt, diferite ustensile pentru machiaj.

„Ptii, îmi trecu prin cap, și eu, prostul, credeam că e medic

— pentru orice eventualitate... Cînd colo, e un machior, în genul unui frizer..."

Ludmila Vasilivna se apucă mai întîi de Iava, că era mai aproape. L-a uns cu ceva, repejor, l-a vopsit, l-a pudrat și cucuiul dispăru de parcă l-ar fi lins o vacă. Nu mai era. Apoi m-a luat pe mine. Era ciudat și plăcut totodată să simți atingerea fină a machiorului, care te ungea și te pudra (iar eu credeam că numai femeile se pudrează !). Niciodată-n viață nu ne-am machiat. Atunci era prima oară !... Cînd Ludmila Vasilivna a început să ne facă sprîncenele și genele, ba ne mai unse și cu o pomadă pe buze, eu nu m-am putut abține și am chicotit. Ce-ar fi dacă am apărea așa în sat ? Tare s-ar mai minuna, poate c-ar spune și lucruri urîte !

Budka și Valka stăteau deoparte triști, ca niște cățel plouați. Erau siguri că n-o să-i machieze nimeni, că au uitat de ei, că nimeni nu are nevoie de ei... Urît sentiment !

Mijindu-și ochii, regizorul o urmărea pe Ludmila Vasilivna, tot învîrtindu-se în jurul nostru, ca țiganul în jurul calului din tîrg. Apoi zise.

— Da, e bine ! Acum fă-le și ăstora... — arătînd spre Valka și Budka. Ei s-au luminat dintr-o dată... Dacă ar fi avut cozi, ar fi început să dea din coadă... În timpul machiajului, Budka stătea exagerat de serios, încruntînd sprîncenele și umflînd buzele... Valka cocheta uitîndu-se pe furiș în oglinda montată în capacul geamantanașului. Însă Ludmila Vasilivna n-a făcut-o stea de cinema, ci, dimpotrivă, la indicația regizorului, pieptănătura ei „coada calului" a fost lichidată, părul a fost răvășit, încît Valka-ncepu să semene cu o vagaboandă. Apoi pe toți ne-au mînjit cu funingine...

„Probabil vom juca rolul unor vagabonzi", m-am gîndit eu.

— Unde-i Klava ? Unde-s costumele pentru copii ? Ce-nseamnă asta ? striga regizorul.

— S-a dus la atelierul de croitorie... După hainele fetiței, strigă cineva.

— Mai repede n-a putut ?

— N-a știut c-o să fie și o fată...

— Foarte rău, trebuia să știe... Cum se poate, îi prezinți pe copii și să nu fie nici o fată... Nimic nu știți, trebuie mereu să vă explic !

Valka se-mbujoră — atîta scandal din cauza ei.

— Sînt aici ! Sînt aici ! striga, alergînd, o fată zveltă şi frumos vopsită (asta da, o adevărată stea de cinema !). În mîini ducea nişte zdrenţe.

— Să mergem, copii ! ne spuse ea vesel.

Pe banca din spatele Tonwagen-ului se afla costumaţia noastră de film. Dar nu erau haine, ci nişte bulendre putrezite şi peticite, de se destrămau de la sine. N-aş fi purtat aşa ceva pentru nimic în lume. Însă pentru artă... Valka şi Klava s-au retras după colţul Tonwagen-ului, iar noi începusem să ne... transpunem. Apoi, îmbrăcîndu-ne, nu ne-am mai putut abţine şi, lăsîndu-ne pe vine, arătam cu degetul unul la altul şi rîdeam :

— Uită-te, uită-te la el — e ca o sperietoare !

— Da' tu ! Uită-te la mutra ta ! Parcă ai evadat din închisoare !

— Vai, nu mai pot ! Nu mai pot ! În asemenea bulendre, dar cu buzele vopsite...

De după colţ, apăru Valka. Era în nişte zdrenţe murdare care abia se mai ţineau pe umerii ei. Noi, ca la comandă, am luat poziţia de drepţi, făcînd apoi o reverenţă :

— Să trăiţi, înălţimea voastră...

Apucînd cu degetele de marginea hainei, Valka făcu o plecăciune, cum fac balerinele la teatru. Şi toţi patru am izbucnit în hohote.

— Ajunge ! Ajunge ! La treabă ! se auzi vocea regizorului.

După ce ieşirăm de după Tonwagen, regizorul ne-a condus spre masa de lemn îngropată în pămînt, ca la ţară, cu două bănci, care se aflau la umbra copacului rotat de pe malul lacului. Ne-a aşezat pe bănci, se aşeză şi el şi-ncepu :

— Deci, aşa, moşnegilor ! Filmul pe care-l turnăm prezintă evenimentele revoluţiei din 1905 din Ucraina... Sînteţi invitaţi a lua parte la realizarea unui episod... Subiectul acestui episod este următorul : jandarmul îl ajunge pe punte pe muncitorul revoluţionar Artiom şi vrea să-l aresteze. Artiom îl bate pe jandarm, jandarmul cade-n apă, iar muncitorul fuge... Voi vă aflaţi într-o barcă nu departe de punte. Pescuiţi. Urmăriţi această scenă, sărind în sus de bucurie. Şi gata... Numai că bucuria voastră trebuie să fie foarte mare, să rîdeţi cu gura pînă la urechi. Pentru aceasta imaginaţi-vă de exemplu

că, în genere, nu-i agreaţi pe jandarmi (sînteţi doar fii de muncitori), în plus, acest jandarm este duşmanul vostru personal, tot timpul vă fugăreşte şi aşa mai departe. Hai să repetăm. Să zicem că jandarmul sînt eu. Alerg după Artiom şi-l apuc de mîini. Artiom scapă din mîinile mele, mă loveşte-n piept. Eu cad în apă — pleosc ! — Ei !...

— Ha-ha-ha ! Hu-hu-hu ! Hi-hi-hi — Ho-ho-ho ! zbieram noi cît ne ţinea gura, dînd din mîini, ţopăind şi sărind în sus.

— Stop ! regizorul ridică mîna. Nu e bine ! E prea de tot ! Asta-i bazar. Nici un om normal nu se bucură astfel. E din repertoriul nebunilor. În felul ăsta o să cădeţi în apă şi atît. Trebuie să fie viu, convingător.

Na-ţi-o bună ! Doar singur a spus „cu gura pînă la urechi"... E prea de tot... Hm ! Dacă ar vedea el ce se petrece la noi în clasă cînd responsabilul nostru Stiopa Karafolka intră strigînd că profesoara de matematică s-a îmbolnăvit şi ora nu se ţine. Aia, da, e „cu gura pînă la urechi" ! Ce bucurie !...

— Hai să mai încercăm o dată. Însă serios, adevărat. Jandarmul cade... Pleosc ! Ei !

— I... O... I... am strigat noi ca nişte leşinaţi, abia zîmbind.

— Stop ! regizorul ridică mîna. Voi, moşnegilor, nu m-aţi înţeles cum trebuie. Asta-i extrema cealaltă. Aşa se bucură numai la înmormîntare. Oare chiar nu puteţi să vă bucuraţi normal, cu adevărat, convingător ? Doar e duşmanul vostru ! Cel mai aprig duşman ! Şi este aruncat în apă ! E plăcut să vezi aşa ceva. Doar v-a batjocorit atîta ! O clipă ! El v-a făcut cucuiele astea ! Da, da — el ! Ce, aţi uitat cumva !... Ieri citeai o proclamaţie lipită pe zid. Apare jandarmul şi începe să vă împrăştie, lovind cu patul armei ! D-aia v-au apărut cucuiele... Călăul blestemat ! Păgînul ! Cît îl urăsc ! regizorul vorbea atît de convingător, de parcă s-a petrecut aievea (ascultîndu-l, pe moment chiar am crezut să jandarmul m-a procopsit cu acest cucui, nu unchiul).

— Şi iată că acest cîine aleargă pe punte, şi-l ajunge pe Artiom (bunul vostru prieten !), continua regizorul cu înflăcărare. L-a apucat pe Artiom de mîini... Artiom se întoarce şi îl loveşte-n piept ! Jandarmul cade ! Pleosc în apă ! Ei !

— Ho !... Ha !... Ha !... Hi !... Ah !... izbucnirăm cu toţii o dată cu o sinceră înflăcărare.

— Da ! Merge ! Bravo ! Mulţumesc ! Aşa să fie în timpul filmării. Ne-am înţeles ? Ludmila Vasilivna ! Ludmila Vasilivna ! (Din nou s-a apropiat în grabă femeia în halat, cu geamantanul.) Reînnoiţi-le, vă rog, cucuiele. Şi vopsiţi-le frumuşel să se vadă mai bine. Va trebui să introducem, la locul potrivit, o replică despre aceste cucuie...

În timp ce Ludmila Vasilivna trebăluia în jurul nostru, Valka îmi şopti la ureche :

— Fiţi mîndri ! Cucuiele voastre vor intra în istoria artei. Ele ajută la crearea unei imagini artistice.

— Termină ! am răspuns eu numai de formă, ca să-mi ascund adevărata bucurie şi mîndrie : sigur că da ! De dragul nostru vor introduce-n film şi o replică nouă !

— Să mergem ! Să mergem ! Începe filmarea ! spuse regizorul.

Ne-a condus spre o barcă.

— Ştiţi să vîsliţi !

— Oho ! exclamă Iava. Doar am crescut pe baltă.

— Minunat ! Deci, aşa : fata se aşază pe botul bărcii. Tu — arătă spre Budka, — aici... tu — luîndu-mă de umăr — cu vîsla aici... Iar tu — îi spuse lui Iava — te aşezi la cîrmă... După cum vedeţi, pe bot şi la cîrmă sînt nişte frînghii cu pietroaie. O să ancoraţi barca acolo unde o să vi se indice. Fiţi atenţi să nu vă răsturnaţi. Şi încă ceva : în nici un caz să nu vă uitaţi în aparat ! Numai la jandarm. Altfel îmi stricaţi cadrul.

Ne-am aşezat, şi Iava împinse barca cu vîsla. Eu am dat cu vîsla o dată, de două ori, străduindu-mă să vîslesc cît mai frumos şi sprinten — să se vadă ce pot !... Dar n-am mai apucat să înfig lopata a treia oară în apă.

— Stop ! răcni operatorul, care ne urmărea cu aparatul de filmat dinspre partea cealaltă a punţii. Strigătul veni pe neaşteptate, încît am tresărit, lovind anapoda apa şi stropindu-i pe Iava şi Budka. Na, că bine le-am arătat ce pot !

— Înapoi ! strigă operatorul. Puţin la stînga... Acum puţin la dreapta... Puţin înainte... Nu, nu, e prea mult. Înapoi... Acum la stînga... Încă puţin... Destul, destul. Puţin la dreapta...

Am manevrat astfel vreo cinci minute sub comanda cicălitorului operator pînă cînd a strigat :

— Stooop ! Aruncaţi ancora ! Staţi liniştiţi, ca să nu se răstoarne barca...

Iava și Valka aruncară-n apă pietroaiele legate de frînghii și barca se opri. Am încremenit, așteptînd filmarea...

— Atenție, atenție ! Pregătiți-vă ! Începem... se auzi vocea regizorului, neașteptat de puternică. El stătea acum lîngă operator, pe ponton, cu megafonul de tablă lucioasă la gură. Nici n-am observat cum a ajuns pe ponton, parcă ar fi venit pe deasupra apei, ca Isus Cristos.

Jandarmul și cetățeanul aruncară țigările. De pe mal se apropie de ei, în fugă, un tînăr cu basc. Ținea în mîini o scîndură vopsită sus în dungi, ca o barieră, iar jos neagră ca o tablă de clasă, dar cît o jucărie, pe care era scris cu cretă :

„Artiom“
297-I

— Atenție !... Începem !... Motor !... strigă regizorul.

Tînărul cu basc desfăcu „bariera“ și o duse chiar sub nasul jandarmului — țac !

— „Artiom“... Două sute nouăzeci și șapte... Filmarea întîi... strigă băiatul, luînd scîndura subsuoară și fugind aplecat pe mal. Jandarmul și Artiom s-au și încăierat. Se înfruntă pe punte. Deodată, Artiom își smulse mîinile, își făcu vînt... buf ! îl izbi pe jandarm în piept. Jandarmul — pleosc ! căzu în apă. Oho ! Apa sări-n sus pînă la cer, nu ca de sub vîsla mea ! O secundă — și se mai vedeau doar cizmele jandarmului. Iar Artiom dispăru cu desăvîrșire. Apa-ncepu să fiarbă ! Apoi apăru capul jandarmului, dar fără chipiu. Părul îi acoperea ochii, apa îi curgea din nas, din toate părțile ; mustățile-i erau pleoștite ca la o focă, iar din gură apa sărea în sus ca dintr-o fîntînă arteziană. Măi, măi ! Grozav joacă.

— Bucurați-vă odată, hai ! se auzi strigătul regizorului de pe ponton.

Ne-am cutremurat, ne-am uitat pierduți unii la alții și cînd am început... Eu n-aveam oglindă ca să-mi văd chipul, dar Valka, Iava și Budka aveau, s-o spunem deschis, niște mutre prostești. Ochii erau bulbucați, gurile căscate, strîmbe. Aia nu mai era bucurie. Naiba știe ce-a fost.

— Stop ! strigă regizorul. Undeva se auzi o țăcănitură. Tonwagen-ul amuți.

— Ce-i cu voi, ați adormit ? Cine trebuie să joace în locul vostru — eu ? Sînteți doar în aceeași secvență cu jandarmul.

Jandarmul cade... voi vă bucurați. V-am prevenit doar. Mi-ați stricat prima filmare. Și jandarmul trebuie să se schimbe. Vedeți ce-ați făcut !?

Stăteam ca niște morți. Într-atîta ne-a fermecat jocul jandarmului, încît pierdusem clipa cînd trebuia să ne bucurăm. Ei, ce vreți ? Era totuși prima filmare din viața noastră ! Iar voi vreți ca dintr-o dată să devenim Arkadi Raikin !

Jandarmul ieși din apă, ne amenință cu pumnul, dar fără răutate, zîmbindu-ne. Ba ne mai făcu și cu ochiul. Și se duse după Tonwagen să se schimbe.

— A ieșit prost ! I-am tras pe sfoară ! Haideți măcar de data aceasta să ne bucurăm cum trebuie — șopti Iava de la cîrmă.

— Da, zise Budka.

— Sigur că da, adăugă Valka.

— Bineînțeles, spusei eu.

Pînă cînd s-a schimbat jandarmul, eu stăteam și-mi adunam rezerve de bucurie, îmi aminteam de tot ce-a fost mai frumos, mai vesel în viața mea : cum mi-au cumpărat ghete noi de fotbal, cum am furat cel mai mare pepene din bostănărie, cum dușmanul meu, eminentul Karafolka, a încasat un patru la educație fizică... Am surprins privirea lui Iava asupra mea. Se uita la mine cu o privire ironică. Știam ce-și amintea ! Își amintea cum am încercat față de toți să sar dintr-o salcie în apă, însă, în cădere, mi-am agățat chiloții de o creangă, de-am ajuns în apă gol... Bine, să-și amintească, eram gata să fac orice sacrificii pentru artă ! Numai să nu se dea filmarea peste cap !

— Ah, viperă, jandarmul Europei, așa-ți trebuie !... Hi-hi-hi ! șoptea Budka pe sub nas, alături de mine — se pregătea sufletește. Nu vedeam și nici n-auzeam cum se pregătea Valka, însă eram sigur că și ea face ceva. Ah, ce-o să ne mai bucurăm acuși.

De după Tonwagen apăru jandarmul în haine noi, uscate, de parcă nici nu căzuse în apă.

Acum iată-i din nou pe punte, amîndoi, cu Artiom.

— Atenție !... Începem... Motor !... strigă regizorul.

Din nou alergă tînărul cu basc, țăcăni cu „bariera“ și strigă :

— „Artiom“... Două sute nouăzeci și șapte... Filmarea a doua...

Tonwagen-ul începu să hîrîie. Jandarmul se luptă cu Artiom. Buf !... Pleosc !... Jandarmul era în apă...

Ne-am ridicat brusc...

— Stop ! strigă regizorul.

— Ptii...

S-a dus naibii toată pregătirea noastră...

A reieşit că Artiom, fugind pe punte, alunecă şi căzu cînd obiectivul aparatului de filmat îl mai urmărea. Or, Artiom e un erou şi eroii nu cad niciodată. În film, cad numai personajele negative.

Vinovatul Artiom bombănea :

— Păi sigur că da... Au aruncat tot felul de coji pe aici... Ar aluneca şi un echilibrist...

Regizorul se-ncruntă tăcut. Regizorii nu-i ceartă pe eroii principali ai filmului. Îi ceartă numai pe figuranţi.

Jandarmul ieşi din apă, îl ameninţă pe Artiom cu pumnul, însă nu mai zîmbi şi nici nu-i mai făcu cu ochiul. Se duse după Tonwagen să se schimbe.

Apoi din nou...

— Atenţie... Începem... Motor !

Băiatul cu „bariera" — ţac !

— „Artiom"... Două sute nouăzeci şi şapte... Filmarea a treia...

— ...Buf ! Pleosc !

— Ura ! Ha — ha — ha — Ho — ho — ho ! ca nişte turbaţi, ne bucuram noi cu adevărat nu numai fiindcă „aşa era rolul", ci mai mult fiindcă ne filma. Am observat că regizorul ne zîmbi, ne făcu semn mulţumit. Ei gata !

— Stop ! strigă deodată operatorul. Nu e bine ! O creangă acoperă faţa...

Iar nu e bine !... Ne-am uitat cu duşmănie la Valka de parcă ea era vinovată că o ascundea creanga aceea...

— Tăiaţi creanga !... Imediat !... Ce porcărie !... Nu sînt în stare să pregătească o filmare ! Mă sabotează ! Dracu să mai înţeleagă ce se petrece la studioul ăsta ! striga regizorul nu se ştia cui.

Noi stăteam liniştiţi, privind cu mîndrie în jur. Nu eram vinovaţi. Am jucat bine. Regizorul ne-a făcut semn şi ne-a zîmbit. Într-adevăr, e o porcărie că filmarea asta e stricată. Degeaba ne-am bucurat.

Jandarmul ieşi din apă, nu mai ameninţă pe nimeni cu pumnul, ci doar bombăni ceva sub nas... înjura probabil... Ce să-i faci, noi îl înţelegeam. Nu e mai uşor să cazi în apă decît să te bucuri.

— Atenţie... Începem... Motor !...

„Bariera."

Ţac !

— „Artiom"... Două sute nouăzeci şi şapte... Filmarea a patra...

Buf ! Pleosc !

— Ha-ha-ha !... Ura-a !... Ho-ho-ho !... I-h-i-!...

— Stop ! Încă o dată ! Jandarmul nu e destul de expresiv. Parcă poţi fi expresiv, prăvălindu-te a patra oară în apă ?...

— Atenţie... Începem... Motor !...

— „Bariera."

Ţac !

— „Artiom"... două sute nouăzeci şi şapte... Filmarea a cincea...

Buf ! Pleosc !

— Stop !

Jandarmului i se dezlipise o parte din mustaţă... Păi, ce credeţi ! La aşa chinuri n-ar rezista nici mustăţile adevărate, darmite unele lipite.

Jandarmul ud se duse după Tonwagen. De acolo ieşi un jandarm uscat.

— Atenţie !... Începem !... Motor !...

„Bariera."

Ţac !

— „Artiom"... Două sute nouăzeci şi şapte... Filmarea a şasea...

Buf ! Pleosc !

— Ha-ha !... Ho-ho !... Ah-oh !... Hi-hi !... ne străduiam noi să fie cît mai autentic.

— Stop ! Bravo, băieţi ! În sfîrşit, se pare că am terminat ! Bine ! zise regizorul mulţumit. Toţi patru am schiţat un zîmbet larg. Deodată însă regizorul înlemni, căscînd ochii :

— Ce-i asta ?! Pe mînă ?!

Eu încă nu-mi dădeam seama că mi se adresează mie şi cîteva clipe mai zîmbii bucuros. Budka mă înghionti sub coaste. M-am uitat la mîna mea şi-nţelesei totul...

— Ceasul... am mormăit eu.

— Ce ?! Criminalule ! Unde ai văzut ca în trecut copiii săracilor să poarte ceas ? Poftim ! Mi-ai stricat toate filmările. Ce să mă fac acum ! se văicărea regizorul pe un ton plîngăreţ, apoi puse megafonul la gură, strigă cu o voce deja obişnuită :

— Toată lumea rămîne pe loc ! Repetăm filmarea ! Repetăm filmarea ! Apoi către mine, din nou, cu o voce plîngăreaţă : Scoate ceasul imediat şi dă-l pe mal ! Imediat !

Înlemnii dintr-o dată. Am lăsat capul în jos şi am spus :

— Nu-l dau !

— Cum !? Ce ?! nu-i venea regizorului să creadă propriilor sale urechi.

— Nu-l dau... Nu e ceasul meu... A mai dispărut o dată. Astăzi trebuie să-l restitui stăpînului.

— Păi vreţi să-mi stricaţi toată secvenţa ?!

— Dacă-i aşa, mai bine renunţ la filmare. Mă duc pe mal.

Jandarmul ud care stătea nu departe de noi, în apă, pînă la brîu, şi auzise conversaţia noastră, a spus :

— Ei, hai, dă-ncoa' ceasul ăla blestemat...

— Oho... Cum vă repeziţi ! am spus eu, ascunzînd mîna cu ceasul la spate, ca şi cum jandarmul ar fi vrut să mi-l ia cu forţa.

— N-ai încredere ? zîmbi jandarmul.

Eu tăceam.

Deodată, jandarmul îmi spuse încet de tot :

— Dar eu am avut încredere... Nu m-am temut să ţi-l dau pe plajă...

Am tresărit de parcă m-ar fi croit cineva cu biciul pe spinare, căscînd gura. Ce-e ?

— Nu mă recunoşti ? zîmbi jandarmul.

M-am uitat, m-am uitat, m-am uitat. Nu, nu putea să fie. Nu semăna deloc. M-am întors către Iava — dar Iava ridică din umeri : nici el nu-l recunoştea.

Jandarmul se uită în jur, căutînd pe cineva cu privirea, apoi se uită la Ludmila Vasilivna, ameninţînd-o cu pumnul (acesta era gestul său preferat) şi strigă :

— Uf... M-ai vopsit aşa de tare încît băieţii nu vor să-mi restituie propriul meu ceas.

Toţi cei prezenţi izbucniră-n hohote : şi Ludmila Vasilivna, şi regizorul, şi operatorul, toţi cei de pe mal. Am observat că şi Valka rîdea, şi Budka, pînă şi Iava-ncepe să caşte

gura. Înseamnă că el este necunoscutul nostru din apartamentul treisprezece. Şi am început şi eu să rîd, apoi zisei :

— De ce sînteţi aşa... Spuneaţi : „Sînt ţar“, iar în realitate — un jandarm obişnuit. Noi l-am căutat ca nişte proşti pe acest ţar prin tot Kievul.

Rîsetele izbucniră şi mai tare.

— Totul este adevărat, zise jandarmul — necunoscut. Cît despre ţar, voi n-aţi greşit cu nimic. Interpretez rolul ţarului. Chiar în acest film. Am două roluri — acela de ţar şi de jandarm. Este ideea lui Evgheni Mihailovici. Iertaţi-mă, prieteni, că v-am dat atîta bătaie de cap cu ceasul meu. Credeţi-mă, n-am avut intenţia... Atunci mă grăbeam la repetiţie... Maxim Valerianovici mi-a povestit toate peripeţiile voastre... De ce nu v-a trecut prin minte să treceţi pe la miliţia de pe plajă ?... Eu m-am dus în mod special acolo, am prevenit, lăsînd şi adresa mea...

— Ei, gata, gata... — zîmbi regizorul, întrerupîndu-l. O să vorbiţi mai tîrziu. Dumneavoastră aţi terminat-o cu bine, pe cînd eu ! Schimbaţi-vă repejor ! Repetăm filmarea ! Numai din cauza ceasului dumneavoastră.

— Mă tem că n-o să iasă nimic, zise ţarul-jandarm, suspinînd. Asta era ultima uniformă uscată, spuse el, apucînd cu două degete de marginea pantalonilor bufanţi din care apa curgea şiroaie...

— Cum ?! Klava ! Klava ! Unde-s uniformele uscate pentru jandarm ! Imediat să le văd uscate ! Aştept ! Imediat ! Îmi sabotaţi filmarea !

— Evghenii Mihailovici ! În atelierul de croitorie erau şase uniforme. Toate şase... sînt ude, zise Klava chicotind. Nu mai avem de unde lua. Trebuie să aşteptăm pînă se usucă.

— Ce, să aşteptăm ? Să aşteptăm ? Soarele nu aşteaptă. Imediat apune, striga regizorul, cu toate că mai era mult pînă la asfinţit.

— Evgheni Mihailovici, spuse operatorul liniştit. Cred că nu trebuie să repetăm filmarea... Sînt sigur că ceasul nu apare în cadru... Eu l-aş fi observat... Acuşi developăm filmul şi o să vă convingeţi...

— Şi dacă apare ?

— Atunci repetăm filmarea.

Operatorul a reuşit totuşi să-l convingă pe regizor...

Regizorul anunţă pauza de prînz.

— După pauză filmăm episodul „Întîlnirea lui Artiom cu Maria"...

— Iar voi, prieteni, să nu fugiţi, ne-a spus ţarul-jandarm. Într-o clipă mă schimb şi ies. Pentru astăzi eu am terminat. Pe Maria o interpretează altcineva... Deci, aşteptaţi-mă. Ziua de astăzi trebuie sărbătorită. Maxim Valerianovici, aşteptaţi-mă la ieşire. Bine ?

Maxim Valerianovici, care de mult stătea acolo, încă de la a treia filmare, încuviinţă din cap, zîmbind.

Ne-am dus să ne schimbăm. Apoi se apropie asistentul, acela care ne-a adus, şi ne dădu la fiecare cîte trei ruble. Tuturor figuranţilor care participă la filmare li se plătesc cîte trei ruble pe zi. Ce grozav ! Pe lîngă faptul că joci în film, dobîndindu-ţi slava, îţi mai şi plătesc.

La despărţire, Evgheni Mihailovici ne-a spus :

— Vă mulţumim, dragi prieteni, pentru ajutor. Bravo ! Aţi creat nişte figuri de copii, care au trăit evenimentele revoluţiei din 1905, foarte veridice. Dacă va trebui să filmăm din nou, vă invităm noi. La revedere !

Şi ne-a strîns mîna pe rînd. Felicitările regizorului plus cele trei ruble ne-au creat o dispoziţie minunată. După părerea mea, cu o astfel de dispoziţie începe fericirea.

Lîngă monumentul lui Puşkin, Oleg Ivanovici (aşa-l chema pe necunoscutul nostru din apartamentul treisprezece) luă un taxi. Ne-am dus acolo, unde nu numai „pînă la şaisprezece ani n-au..., dar probabil nici „pînă la optsprezece n-au...", ne-am dus la restaurant. La restaurantul „Moskva", care se află pe o colină deasupra Kresciatikului, pe cel mai înalt punct al Kievului. Am urcat cu liftul cele cinsprezece etaje, oprindu-ne chiar pe acoperiş.

Tot Kievul era la picioarele noastre, autobuzele şi troleibuzele circulau pe Kresciatik ca nişte jucării, iar pe trotuare mişunau parcă nişte furnici, nu oameni. De acolo se vedea tare departe ; încă puţin şi s-ar fi văzut şi Vasiukivka noastră...

Ne-am aşezat la o masă. De noi s-a apropiat o chelneriţă tinerică, salutîndu-ne şi zîmbinu-ne încă de departe, mai binezis lui Oleg Ivanovici şi Maxim Valerianovici. Aşa sînt salutaţi numai oamenii foarte cunoscuţi, respectaţi şi iubiţi.

Oleg Ivanovici începu să comande tot felul de bunătăţi. Comandă mult — chelneriţa îşi notase aproape două pagini de carneţel.

Mai trecu şi un chelner care îi salută foarte respectuos pe Maxim Valerianovici şi Oleg Ivanovici. Chelnerul ducea în mîini o tavă mare cu nişte farfurii care abureau şi miroseau tare frumos.

— Ce miroase aşa de frumos? mă întrebă Iava încet (de dimineaţă nu mai mîncasem nimic, am uitat şi de sandvişurile noastre).

Chelneriţa auzi şi se-ntoarse spre Iava, zîmbind:

— Ăla-i şniţel. Vreţi?

Iava se roşi ca macul. Însemna că se invită singur la acel şniţel.

— Sigur că da... Neapărat, pentru fiecare cîte un şniţel. Sîntem flămînzi ca nişte lupi! Am filmat toată ziua... Vocea lui Oleg Ivanovici răsună în tot restaurantul.

La auzul acestor cuvinte roşisem toţi patru — de mulţumire şi mîndrie.

Chelneriţa dispărea şi apărea, cărînd pe masa noastră tot felul de sticle şi farfurii.

Petreceam la restaurant ca nişte artişti adevăraţi, mîncînd tot felul de bunătăţi: sardele, şuncă, un fel de cîrnaţi de gîscă, salată, icre, crap, şniţel... Mîncam prăjituri, bomboane, îngheţată...

Maxim Valerianovici şi Oleg Ivanovici au băut coniac. Iar nouă ne-au dat puţină şampanie, de la care începusem să sughiţăm. De ruşine ne ascundeam după şerveţele, ascultînd cu atenţie ce spunea Oleg Ivanovici:

— Daţi-ne voie, tineri prieteni, să bem pentru succesul vostru! Pentru primii voştri paşi pe spinoasa cale a artei! Pe acela care păşeşte pe această cale îl aşteaptă chinuri cumplite, mari suferinţe... şi o mare fericire. Daţi-ne voie să bem pentru fericirea voastră!

Şi noi le-am dat voie.

Stăteam chitic şi ne uitam pe furiş în toate părţile. Nişte tineri mustăcioşi şi fete vopsite, care stăteau la masa vecină, tot şuşoteau ceva şi se uitau la noi...

Asta însemna glorie.

Acea glorie la care am visat atît de mult.

Deci iată ce-nseamnă glorie! Restaurant, mesele frumos aşternute, tot Kievul la picioare, cîrnaţi din carne de gîscă, sardele, şniţel, şampanie şi sughiţul... Nemaipomenit!

Închinînd pentru succesele şi fericirea noastră, Oleg Ivanovici şi Maxim Valerianovici ne-au lăsat în pace şi-au început să discute despre un oarecare Stepan Stepanovici, care „nu pricepe nici o iotă din artă, ci doar împiedică realizarea unor valoroase filme artistice".

Chit că acel Stepan Stepanovici nu era om bun, noi îi purtam recunoştinţă fiindcă numai datorită lui puteam, în sfîrşit, să ne odihnim după fericirea noastră şi să acordăm atenţia cuvenită prăjiturilor, bomboanelor şi tuturor bunătăţilor care se aflau pe masă. Toate erau atît de gustoase, încît după aceea trei zile ne-au durut burţile...

*
* *

...Iar peste trei zile, după ce ne-am înzdrăvenit, începusem să tocăm cu atenţie primii noştri bani cîştigaţi în artă. Îi tocam în colectiv (împreună cu Budka şi Valka) sau individual (numai eu cu Iava).

După „ziua filmării" parcă renăscusem amîndoi. Umblam visători, melancolici, îngînduraţi, ca nişte somnambuli.

Nu ne mai bucurau nici pasionantele jocuri prin tufişul des din jurul mînăstirii (Budka ne-a introdus în grupul lui care s-a adeverit a nu fi răufăcător şi zilnic organiza cîte ceva interesant). Nu ne ademeneau nici plimbările liniştite împreună cu Valka şi prietenele sale.

Nu ne mai mulţumeau nici numeroasele bucurii ale „orăşelului distracţiilor" spre care ne deschideau larg porţile banii noştri.

Inimile noastre doreau altceva, cu totul altceva.

Decorul, machiajul, mustăţile şi bărbile lipite, luminile rampei, reflectoarele, aparatele de filmat şi... aplauzele (păcat că în timpul filmării nu se aplaudă) — iată ce doream noi nespus de mult, aprig, dureros...

Ieşeam în stradă şi ne uitam dacă nu vine după noi asistentul de la studioul cinematografic. Nu mai aveam parte nici de filmare, nici de repetarea filmării.

Atunci ne duceam să ne plimbăm îndelung prin oraş, oprindu-ne în faţa teatrelor, priveam luminoasele afişe şi suspinam.

Apoi, de necrezut, cheltuiam banii pe apă minerală cu sirop.

Şi stînd aşa odată la un pahar de limonadă, la cofetăria „Sirop-sifon" de pe bulevardul Drujba, noi... Ca de obicei,

asta fu ideea lui Iava. Ca toate lucrurile geniale, ideea a fost foarte simplă și e ciudat cum de nu ne-a venit mai repede. Să organizăm un teatru! Propriul nostru teatru în Vasiukivka. — Și nu un prăpădit de cerc dramatic care pregătește o reprezentație nenorocită în cinstea vreunei sărbători, iar apoi se destramă. Nu. — Un teatru adevărat! Cu un repertoriu bogat și permanentizat... Cu o emblemă (la MHAT e un pescăruș, la noi poate să fie o rață, o gîscă sălbatică sau chiar o barză), cu un portar (moș Salimon e cel mai serios candidat), cu bilete de intrare de la o rublă — primul rînd, pînă la 25 de copeici — galeria (neapărat! Intrarea liberă e numai la niște cercuri dramatice)... Într-un cuvînt, un adevărat teatru artistic. Păi ce? Galeria sătească „tretiakovka“ [1], poate să existe și un MHAT sătesc, nu?

La Kiev nu mai aveam ce face. Cu toate că trebuia să mai stăm o săptămînă, în aceeași zi începusem să scîncim că ni s-a făcut dor de casă, începusem să ne pregătim de plecare și am înduplecat-o pe mătușa să ia bilete.

În Vasiukivka noastră ne așteptau fapte mari.

---

[1] Muzeul Central de Stat al picturii ruse și sovietice din Moscova (Galeria Tretiakov, întemeiată de P.M. Tretiakov, care a-nceput colecționarea tablourilor în 1856; în 1892, colecția a fost dăruită orașului Moscova).

Capitolul XV

PIEIREA LUI IAVA STANISLAVSKI ŞI A LUI PAVLUŞA NEMIROVICI-DANCENKO

ŞI TOTUŞI SÎNTEM VII !

IA AMINTE, OMENIRE !

Şi iată-ne culcaţi în iarbă cu faţa-n sus, privind cerul înstelat de unde stelele ne fac batjocoritor cu ochiul, în timp ce noi suferim. Suferim amarnic ! De ce-am născocit acel MHAT pe capul nostru !

Cum să te arăţi în faţa oamenilor după o asemenea ruşine ! Cum să te uiţi în ochii lor...

Şi nu e prima dată. Am mai făcut-o ! Soarta nemiloasă ne-a pîndit de mult.

De acest lucru ne-am convins pentru prima oară atunci, cînd la clubul nostru rula noul film artistic „Artiom“, producţie a studioului cinematografic „Aleksandr Dovjenko“ din Kiev.

Tot satul, ba chiar și satele vecine, Piski, Iablunivka și Didivscina știau de mult că rolurile copiilor revoluționari sînt interpretate de actorii Ren și Zavhorodnîi. Întrucît acest film rula mai întîi la clubul nostru, în seara aceea toate rubedeniile, cunoscuții și prietenii noștri din Didivscina, Iablunivska și Piski au dat năvală în Vasiukivka cu căruțe, motociclete și biciclete. În club, nu te puteai mișca de rubedenii și cunoscuți.

Îmbrăcați în cămăși albe și cu ghete nouțe, scîrțîitoare, eu și Iava stăteam în primul rînd, alături de președintele colhozului, Ivan Ivanovici Șapka, și de responsabilul clubului, Andrei Kekalo. Pe afișul care de vreo trei zile atîrna pe ușa clubului, scria cu litere de o șchioapă că, după vizionare, va avea loc „întîlnirea cu realizatorii filmului..." Andrei Kekalo considera asta „punctul numărul unu" din planul său de activitate culturală pe luna mai. Trei zile n-am jucat fotbal, scriindu-ne textul cuvîntării și așteptînd cu emoție această întîlnire.

Și iată că filmul începu. Am încremenit cu gîturile întinse. Secvențele se scurgeau.

Filmul trecuse de jumătate. Noi nicăieri...

Deodată, am văzut cu groază cum masele revoluționare l-au omorît pe jandarmul „nostru" Oleg Ivanovici. Înghețasem... Cum adică ? Cum o să-l mai poată prinde pe Artiom pe punte dacă e mort ? Iar cu noi cum rămîne ?

Apucîndu-ne zdravăn cu mîinile de scaun, priveam ecranul. Mai speram într-o minune — că jandarmul va învia (cîte nu se întîmplă în film !) Dar minunea nu s-a întîmplat. Jandarmul n-a mai înviat. N-a mai apărut în film nici lacul, nici puntea, nici încăierarea jandarmului cu Artiom, nici copiii revoluționari ai săracilor... Lipsea episodul în care am filmat noi... Lipsea cu desăvîrșire...

Cînd, în sfîrșit, în sală se aprinse lumina, noi stăteam în cămăși albe și ghete nouțe scrîțîitoare, tare nefericiți și jalnici. Rudele noastre erau însă niște oameni buni, cumsecade, blajini. Nu ne-au luat peste picior, ci, dimpotrivă, căutau care mai de care să ne liniștească.

— Nu-i nimic, nu-i nimic... Cine știe, s-o fi întîmplat ceva că n-au... zise un unchi de-al doilea din Didivscina.

— Sau, mai degrabă, a fost o defecțiune tehnică... Lipsea ceva... chiar voi ați povestit cît de complicată e filmarea, zise un văr de-al treilea din Iablunivka.

— Hm, hm... S-o fi stricat pelicula... Multe se-ntîmplă, zise o mătuşă de-a cincea din Piski.

Doar responsabilul clubului ne privea chiorîş — i-am desfiinţat „punctul numărul unu" din planul de activităţi culturale pe luna mai.

Rudelor totuşi puţin la păsa. Peste cîteva zile sosi de la Valka, din Kiev, o scrisoare în care ne scria că regizorul Evgheni Mihailovici ne transmite călduroase salutări şi-şi cere mii de scuze, dar episodul cu puntea, din păcate, a trebuit să fie scos, pentru că „nu putea fi montat" (dar, în genere, totul a ieşit foarte bine, fapt pentru care ne este foarte recunoscător şi ne mulţumeşte pentru ajutorul dat ; el a şi plîns, cînd a trebuit să scoată scena respectivă — sînt propriile lui cuvinte).

Cu atît ne-am ales din afacerea cu cinematografia...

Se părea că acest semnal al capricioasei soarte artistice trebuia să ne prevină, să ne avertizeze despre pericol. Noi însă eram nişte puşlamale uşuratice, mai ceva ca Hlestakov, şi nu i-am dat importanţă. Aşa ne trebuie. Acum stăm culcaţi în iarbă, plîngem, muşcăm pămîntul, mai-mai să urlăm ca lupii la luna ştirbă.

Dar nu prăbuşirea noastră, nu cumplita ruşine personală era atît de dureroasă ! Ce contează ruşinea şi durerile personale ! Cum am îndurat de atîtea ori, o să-ndurăm şi acum !

Ceea ce ne producea cele mai mari, mai dureroase şi mai insuportabile suferinţe era faptul că am procedat ca nişte trădători, ca nişte ticăloşi spărgători de grevă... Am dat peste cap *tot* spectacolul, înşelîndu-i pe toţi. Din cauza noastră munca de luni de zile a *întregului* VHAT s-a dus de rîpă...

Aveam multe păcate pe conştiinţă. Dar *trădători* n-am fost niciodată. Uram trădarea din adîncul inimii, o priveam cu scîrbă şi dispreţ. Şi iată că...

— Uf, ticăloşi nemernici, puşlamale ordinare ! ne certa Iava printre dinţi.

— Încrezuţi nemernici, borfaşi, păcătoşi ! am adăugat şi eu.

— Capete seci, nu artişti...

— Curcani jumuliţi...

— Păi cum să nu fie ruşinos să stai proţăpit şi să behăi ca un cîrlan, neştiind cuvintele. Însă trebuia să rămînem pe scenă şi să ne descurcăm într-un fel.

— Sigur că da, în cele din urmă trebuia să ne fi luat inima-n dinţi şi să-l fi întrebat pe sufleor ce trebuia spus mai de-

parte. Lumea ar fi rîs puțin și spectacolul s-ar fi desfășurat în continuare. Dar așa...

Nici nu-ndrăznim să ne imaginăm cam ce se petrece acum la club... Probabil c-a ieșit pe scenă Galina Sidorivna, anunțînd cu voce tristă că spectacolul se suspendă, deoarece, după cum a văzut toată lumea, Bobcinski și Dobcinski au șters-o ca niște trădători. Sala urlă-nfuriată. Și ce cuvinte se spun la adresa noastră ! Chiar și mamele noastre ne-au renegat în aceste clipe. Ce să ne facem acum ? Cum să îndreptăm lucrurile ? Cum să ieșim din impasul în care ne aflam ?

Nu-i nici o ieșire...

Să ne înecăm, sărind de pe pod în apă ?

N-o să regrete nimeni... O să se spună că așa ne trebuie.

Nu există nici o ieșire. Nici una.

Însă va veni și ziua de mîine și o să ne dăm seama că am cam exagerat luînd totul asupra noastră și atribuindu-ne un rol atît de mare în viața societății. Vom afla apoi că spectacolul nu a fost suspendat, fiindcă primarul nu s-a pierdut văzîndu-ne c-am șters-o, ci a spus : „Eram sigur că ticăloșii ăștia de Bobcinski și Dobcinski se vor speria și vor spăla putina. Bine că înainte de asta i-am întîlnit pe stradă și mi-au povestit totul..." Și astfel, descurcărețul Karafolka povesti repede ceea ce trebuia să spunem noi și spectacolul a mers mai departe, ca pe roate. Pe parcurs, actorii s-au orientat de minune, reproducînd conținutul replicilor noastre, fără ca spectatorii să fi observat ceva, ca și cînd Gogol ar fi scris „Revizorul" fără Bobcinski și Dobcinski. Spectacolul s-a bucurat de un succes fantastic. A fost aplaudat cum n-a fost aplaudat nici un spectacol dat de artiști adevărați veniți în turneu... Iar interpretul lui Hlestakov, Kolia Kaharlițki, liniștitul și timidul Kolia Kaharlițki, pe care mulți dintre vecini nici nu-l cunoșteau, în seara aceea deveni celebru în tot satul. Celebritatea sa era atît de mare, încît nu mai lipsea mult ca una dintre ulițele satului să-i poarte numele. Și în acea clipă, brusc, am înțeles că pentru a avea succes, trebuie mai întîi de toate să depui o muncă asiduă, îndelungată (așa cum a muncit Kolia Kaharlițki). Acest adevăr atît de vechi și atît de cunoscut pe care ni-l repetau într-una și se străduiau să ni-l bage în cap părinții, profesorii și scriitorii și pe care noi îl priveam cu atîta ușurință : „A, e pentru proști, netalentați" ! În cele din

urmă acest adevăr străvechi ajunse și la urechile noastre. Și ne-a intrat bine-n cap. Așa cum intrau regulile de matematică — ni se explica o dată și înțelegeam totul. Multă vreme o să ne amintim cu tristețe de acest adevăr necruțător.

...Dar toate astea mîine. Mîine !...

Astăzi încă nu știm nimic... Stăm culcați în iarbă cu fața-n sus și suspinăm încet...

Pe cer căzu o stea...

În crîng răsunară trilurile unei privighetori îndrăgostite. Într-un coteț din apropiere, grohăi fericit un porc sensibil, amintindu-și ceva plăcut din viața lui de porc.

Undeva hăt departe, tocmai în Didivscina, latră cîinii.

Miroase a verdeață fragedă și proaspătă, a flori de păpădie și a staul.

Minunata și irepetabila viață pămînteană zburdă, galopînd, prin spațiul înstelat al infinitului.

Deodată Iava se ridică, se așeză, își cuprinse genunchii cu mîinile și-și propti bărbia în ei. Ochii îi jucau neastîmpărați.

— Artiști n-am ajuns, e clar ! zise Iava hotărît. Acum n-aș mai vrea să fiu artist pentru nimic în lume. Chiar de mi-ar plăti cineva o sută de ruble pe zi, tot n-aș vrea. O muncă atît de agitată nu e pentru mine... Eșecuri... emoții... Îmi dăunează foarte mult pentru sănătate. Știi, Pavlo, am o idee...

„Pavlo ?“ M-am crucit. Iava niciodată nu-mi spunea Pavlo. Probabil e o idee foarte serioasă din moment ce el mi se adresează atît de oficial.

— Și „Denisovici“, dacă-i așa... — zisei eu.

— Mă rog, Denisovici... — zise Iava, fără măcar să zîmbească. Așadar, Pavlo Denisovici, vara trecută, după părerea mea, am trecut amîndoi prin multe peripeții. Este ? Este... Dacă aceste peripeții s-ar fi întîmplat cu altcineva nu cu dumneata și dacă acel cineva ți le-ar povesti, nu ți s-ar părea interesante ? Nu-i așa că da ? Iată deci ce idee mi-a venit : ne așezăm și ne apucăm să scriem o carte despre peripețiile noastre... Pe carte o să luăm o traistă de bani cu care vom face o călătorie în jurul pămîntului. Impresiile din acea călătorie le vom descrie într-o nouă carte, vom lua din nou pe ea o traistă de bani și din nou vom pleca în cine știe ce aventură. Și tot așa... Vom deveni scriitori. Frumos, nu-i așa ? Scriitori... Amîndoi... Stăm și dăm autografe... lui Karafolka, lui Kahar-

lițki, Hannei Grebeniuk... Hî ? Grozav ! Cum de nu ne-a venit ideea asta mai devreme ? Scriitori... Asta, frate, e altă mîncare de pește, decît să fii artist... Artiști sînt cu miile, iar pe scriitori îi numeri pe degete. Uite, tu, de exemplu, cîți scriitori cunoști ? Să zicem, Pușkin... Șevcenko, Hlibov... Kvitka-Osnovianenko, Kotlearevski, Tolstoi, Cehov, Gorki... Ăștia-s clasicii... Iar dintre contemporani ? Să zicem, Gaidar... Ciukovski... Mihalkov... Zabila, Bîciko, Kava... Blizneț... Și atît ! Scriitorii, frate, sînt oameni unu și unu... Iar în copilărie, între altele, toți acești scriitori erau niște puștani obișnuiți, uite așa ca noi... Cît despre Gorki, ăla a fost vagabond nu glumă...

Îl ascultam pe Iava și-l priveam cu admirație. Ah, Iava ! Ah ! Ce băiat minunat ! Și ce cap deștept ! Ce bine e să ai un prieten atît de deștept !

— Și ce-i mai important e că nu ai nici un risc — continuă Iava cel isteț. Nici un fel de eșec. În cel mai rău caz ți se înapoiază manuscrisul ca să-l mai refaci... Ca lui Andrei Kekalo.

Responsabilul clubului nostru, Andrei Kekalo, e și poet. De cîțiva ani își trimite versurile la toate ziarele republicane, regionale și raionale din Ucraina. Nimeni din sat nu primește atîtea scrisori cîte sosesc zilnic pe adresa lui.

Cînd îl întrebi : „Ei, cum stai cu versurile ?“ — îți răspunde cu mîndrie : „Mi le-au trimis ca să mai completez cîte ceva...“

El le completează, le mai ajustează și cînd te uiți, îi apar în cîte o gazetă raională !

— Da, da, just, just, aprob eu cu căldură. Completarea-i completare ! Cînd te gîndești... Toți completează. N-are de ce să-ți fie teamă.

Și imediat am și-nceput să discutăm ideea lui Iava.

Cum vom scrie !

Foarte simplu — de mînă. Ca Pușkin și Șevcenko. În ziua de azi unii scriitori scriu la mașină. Noi n-o să facem așa. În primul rînd, neștiind să batem la mașină, trei zile o să ne chinuim la o pagină. În al doilea rînd, nimeni n-o să ne dea voie să țăcănim la mașina sfatului popular. Ce-i drept, și Kekalo are mașină de scris, însă n-o s-o împrumute el tocmai concurenților. Și apoi zilnic bate cîte ceva la ea.

Ce gen vom aborda ?

Fără-ndoială, proza. Nici un fel de versuri. Vom descrie totul întocmai cum a fost. Fără lucruri neadevărate sau completări (poate doar unele „floricele" de stil, cum spun scriitorii). Vom scrie la persoana întîia (pare mai sincer). Și-apoi e chiar caraghios să-ți spui „ei". Noi sîntem noi. Dar nici tot timpul să scrii „noi" nu prea merge... Nici unul nu poate să facă ceva separat. Nici să strănute, nici să se scarpine, nici să se scobească în nas. Ar trebui să scriem „noi am strănutat", „noi ne-am scărpinat", „noi ne-am scobit în nas..." E o prostie ! De ce trebuie să strănut sau să mă scarpin dacă nu-mi vine ! Numai ca să fim solidari ?! Și-apoi nici nu prea e literar.

Ne-am gîndit cît ne-am gîndit, și am convenit că, scriind împreună, cartea să arate totuși ca fiind povestită de unul singur, care-și va spune „eu". Celălalt apare cu numele lui. Unul din noi va fi „eu în prima carte, celălalt, într-a doua.

Ca să vedem cine va fi „eu" în prima carte, am dat cu banul. Mi-a căzut mie. Iava se-ntunecă puțin. Tare ar fi vrut să fi fost el primul : ideea era a lui, și-apoi se obișnuise să fie primul în toate. Se aștepta, probabil, să zic, din amabilitate, „Fii tu, Iava, primul..." Dar eu n-am spus. De astă dată nu voiam să fiu mărinimos, voiam să fiu „eu"... cu atît mai mult cu cît cîștigasem cinstit acest drept. Iava, bineînțeles, nu m-a contrazis.

— Știi ce titlu mă gîndesc să-i punem ? spuse el. *Necunoscutul din apartamentul treisprezece* sau *Hoții îl caută pe păgubaș.* Grozav, nu ? Iar ca subtitlu : *Povestire de aventuri...* Cititorii vor face coadă... Ei ?

— Grozav, spusei eu. Cu toate că nu-mi prea plăcea. Era prea senzațional, neserios. Eu aș fi vrut să fie mai romantic, mai înflăcărat... Însă ar fi fost o măgărie să-l contrazic pe Iava, după ce nici nu i-a căzut să fie „eu".

Așa că titlul rămase neschimbat. *Necunoscutul din apartamentul treisprezece* sau *Hoții îl caută pe păgubaș.* Povestire de aventuri.

Am început să discutăm planul cărții. Care va să zică : începem cu sosirea noastră la Kiev, scriem și despre incidentul cu băița din metro, și despre urechea lui Iava, și despre Budka... Apoi — despre plajă, despre necunoscutul din apartamentul treisprezece, despre ceas, despre înecat... Într-un cuvînt, despre tot ce ni s-a întîmplat. Și terminăm cu eșecul nostru din

„Revizorul". Cinstit ! Scriitorii, înainte de toate, trebuie să fie cinstiți.

Ne ridicăm de jos, îndreptîndu-ne spinările. Ni se părea că sîntem atît de înalți, încît ne lovim cu capetele de bolta cerului. Iava doboară cu urechea o stea : iat-o cum se rostogolește...

Eee, gata !

Mîine cumpărăm de la magazinul sătesc un caiet liniat, trei stilouri (unul de rezervă), ne așezăm și scriem.

Scriem, scriem, scriem...

Apoi expediem...

Apoi completăm, refacem, ajustăm...

Apoi din nou expediem...

Și gata !

Luați aminte !

O să arătăm noi omenirii de ce sîntem în stare !

Băgați de seamă !

O să vedeți voi cine-s Iava și Pavlușa !

Ia aminte, omenire !

. . . .

Eu totuși, pînă la urmă, voi fi aviator...

CUPRINS

Capitolul I
Teatrul din Vasiukivka 5
Capitolul II
Incidentul din metro. „Cosmonauta".
Conflictul cu miliţia din Kiev 17
Capitolul III
Iava se grăbeşte la întîlnire. Urechea 27
Capitolul IV
Plaja. Căluşeii. Înecatul. Necunoscutul din
apartamentul treisprezece 33
Capitolul V
În căutarea necunoscutului din apartamentul
treisprezece. Întîlnirea de la teatru. Gloria şi
decăderea lui Iava Ren 49
Capitolul VI
Budka. Dinte pentru dinte 60
Capitolul VII
Maxim Valerianovici 69
Capitolul VIII
„Tovarăşe ţar, eşti arestat !" Duelul 75
Capitolul IX
La studioul de filme. Prima surpriză.
A doua surpriză 85
Capitolul X
Unde-i ceasul ? Spre bîrlogul duşmanului 92
Capitolul XI
„Dinamo" Kiev — „Torpedo" Moscova 99
Capitolul XII
Sîngele apă nu se face. Hatmanul Karafolka.
Scrisoarea zaporojenilor. Noaptea în cimitir.
(Amintiri) 106
Capitolul XIII
Aventuri nocturne. Împuşcătura din peşteră 118

Capitolul XIV
Atenţie !... Filmăm !... Motor !... Ceasul îşi regăseşte stăpînul. Naşterea lui Iava Stanislavski şi Pavluşa Nemirovici-Dancenko 136
Capitolul XV
Pieirea lui Iava Stanislavski şi a lui Pavluşa Nemirovici-Dancenko. Şi totuşi sîntem vii ! Ia aminte, omenire ! 159

Redactor : RODICA PANDELE
Tehnoredactor : CONSTANŢA VULCANESCU

Apărut 1969. Comanda nr. 8837. Hîrtie tipar înalt A de 80 g/m² 540×840/16. Coli de tipar 10,5. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R—93=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 2937
la Intreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România

5 lei

EDITURA TINERETULUI

